

**EŞTEN BEKLENTİ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ALİ GÜLLÜ

DOKTORA TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ

REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EYLÜL, 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ali
Soyadı : GÜLLÜ
Bölümü : Eğitim Bilimleri
İmza :
Teslim tarihi : 10.08.2015

TEZİN

Türkçe Adı : Eşten Beklenti Ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi.
İngilizce Adı : Scale development on Expectations From Spouse and investigation in terms of some variables.

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ali GÜLLÜ

İmza :

Jüri onay sayfası

Ali GÜLLÜ tarafından hazırlanan “ Eşten Beklenti Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Galip YÜKSEL

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Oya G. ERSEVER

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Adnan KAN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Metin PİŞKİN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 28/09/2015

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Akademik hayatıma başladığım günden kariyerim için önemli bir aşama olan doktora eğitimimin sonuna kadar desteklerini, görüşlerini, yapıcı eleştirilerini esirgemeyen pek çok değerli akademisyen olmuştur. Katkılarından dolayı herkese teşekkür ederim. Doktora çalışmalarımın farklı aşamalarında desteğini gördüğüm Prof. Dr. Çağatay ÖZDEMİR'e, Prof. Dr. Adnan KAN'a, Doc. Dr. Bülent ALTUNKAYNAK'a teşekkür ederim. Tez savunma jürimde olmayı kabul eden ve yapıcı eleştirileriyle tezimin olgunlaşmasında katkı ve desteklerini gördüğüm Prof. Dr. Oya Gülendamar ERSEVER ve Doc. Dr. Metin Pişkin'e teşekkür ederim. Araştırmanın ilk aşamasından son aşamasına kadar bana yol gösteren, destek olan tez danışmanım Prof. Dr. Galip YÜKSEL'e sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca araştırmamın çeşitli aşamalarında bana destek veren Prof. Dr. Feride BACANLI'ya, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'ne, Doc. Dr. Kemal ÖZTEMEL'e, Doc. Dr. Yavuz ERİŞEN'e, Arş. Gör. Nazife ÜZBE'ye, Arş. Gör. Ümre KAYACI'ya, Arş. Gör. Elvan YILDIZ'a, Arş. Gör. Sabire KILIÇ'a, Arş. Gör. Semih KAYNAK'a teşekkür ederim.

Yetişkin ve kendine güvenen bir birey olmamda kuşkusuz en önemli katkısı bulunan annem ve yakın zamanda ebediyete uğurladığım babama teşekkür ederim.

İsimlerini buraya yazamadığım ve hatırlayamadığım tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

EŞTEN BEKLENTİ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Doktora Tezi)

Ali Güllü

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül, 2015

Z

Bu araştırmanın iki amacı vardır. Birincisi niversite ğrencilerinin evlilik sürecinde eşlerinden beklentilerini ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir EŞten Beklentiler leğinin geliŐtirilmesidir. İkinçisi, EŞten Beklenti leği (EB) puanları ile bazı değişkenler arasındaki ilişkileri incelemektir. EB'nn geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında toplam 896 öğrenciden oluşan çalışma grubu ile çalışılmıştır. Araştırmada beş ayrı çalışma grubundan toplanan veriler kullanılmıştır. Yapı geçerliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi ve doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik için İlişkilerle İlgili Bilişsel arpıtmalar leği (İB) kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 25 madde ve 7 faktörlü bir ölçek geliştirilmiştir. Bu yedi faktör doğrulamalı faktör analiziyle desteklenmiŐtir. Yedi faktör de alt boyut olarak kabul edilerek, içeriklerine göre "EŞe Sevgi", "Sosyoekonomik Faktörler", "Uyum", "Cinsellik", "İnanç ve Kültür Benzerliği", "Ailelere Saygı" ve "EŞe Saygı" olarak adlandırılmışlardır. Ayrıca ölçeğin iç tutarlık göstergesi olarak Cronbach alfa değeri (,928) yüksek bulunmuştur. İB ile yapılan ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları sonucunda elde edilen ilişki değerleri ölçeğin geçerliğini destekler niteliktedir. Kısaca 25 madde ve 7 alt boyuttan oluşan EB'nn Türkiye'de evlilik öncesi dönemindeki kişilerin eşten beklentilerini ölçecek yeterlilikte güvenilir ve geçerli bir araç olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında geliştirilen EB puanlarının cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik

ilişkilerini değerlendirme durumu değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Cinsiyet değişkeninin EBÖ toplam puanlarını farklılaştığı, diğer değişkenlerin farklılaştırmadığı bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu değişkenlerinin EBÖ'nün alt boyut puanlarını farklılaştırıp farklılaştırmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular cinsiyet değişkeninin EBÖ'nün "*Sosyoekonomik faktörler*" alt boyut puanlarını farklılaştırdığı, diğer karşılaştırmalarda ise farklılaşmanın olmadığını göstermektedir. Sonuçlar literatür ve araştırmalar açısından tartışılmış, gelecekte yapılacak araştırmalara ve psikolojik danışmanlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu:

Anahtar Kelimeler: Eşten beklenti, Aile, Hayal kırıklığı

Sayfa adedi: 135

Danışman: Prof. Dr. Galip Yüksel

**SCALE DEVELOPMENT ON EXPECTATIONS FROM SPOUSE AND
INVESTIGATION IN TERMS OF SOME VARIABLES**

(Doctoral Dissertation)

Ali Güllü

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATION SCIENCES

September, 2015

ABSTRACT

The current thesis aimed to study two main purposes. First one is to develop a valid and reliable scale named as 'Expectation from Spouse Scale' in order to measure university students' expectations from their spouses in their marriage process. The second purpose of the study it to investigate the scores of Expectations from Spouse Scale in terms of some variables. In the study, to develop and determine the validity and reliability of the scale, the data were collected from totally 896 university students and data collected from 5 different groups were used. In the study, exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis were used to determine the construct validity of the scale. The Interpersonal Cognitive Distortions Scale (ICDS) was used to ensure the criterion related validity. The scale consisting of 25 items and 7 factors were developed based on the results of the exploratory factor analysis. These seven factors were also supported by confirmatory factor analysis. These seven factors were considered as sub-dimensions and were named based on their content as in the following; 'Love towards Spouse', 'Socioeconomic Factors', 'Harmony', 'Sexuality', 'Belief and Cultural similarity', 'Respect for the Family' and 'Respect their Spouses'. Cronbach's alpha value of (.928) the scale was also found to be high as an indicator of high internal consistency. The results of the Criterion referenced studies with The Interpersonal Cognitive Distortions Scale were found to support the validity

of the scale. In the study, total scores of Expectation from Spouse Scale (ESS) were investigated to find out whether they change as a function of gender, romantic relation statue, experience of romantic relation and evaluation of romantic relationship. The results showed that gender difference was significant for the total scores of ESS but other variables did not explain any meaningful variance in the total scores. In brief, Expectation from Spouse Scale, consisting of 25 items and 7 sub-factors, is found to be significantly reliable and valid to measure expectations of people for their spouses before marriage in Turkey. Additionally, gender, romantic relationship statue, the experience of romantic relationship and the evaluation of romantic relationship were investigated whether or not they contribute any variance in sub-factors of the Scale. Accordingly, it was found that gender explained variance in the scores of socio-economic sub-factor of ESS. However, other variables were not statistically related to any sub-factors of ESS. The results of the study were discussed in terms of literature and related research, and suggestions were made to improve future researches and psychological counselors.

Science Code:

Key Words: Expectations from spouse, Family, Disappointment

Page Number: 135

Supervisor: Prof Galip Yüksel

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	iii
Jüri onay sayfası	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xxiv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1 Aile Kuramları	4
1.1.1.1. Aile Sistemi Kuramları	4
1.1.1.1.1. Yapısal Aile Kuramı	5
1.1.1.1.2. Murray Bowen'ın Aile Sistemi Kuramı	6
1.1.1.1.3. Stratejik Aile Kuramı	7
1.1.1.1.4. Yaşantısal Aile Kuramı	8
1.1.1.2. Bilişsel-Davranışçı Aile Kuramı	9
1.1.1.3. Pozitif Aile Kuramı	10
1.1.2. Eş Seçme Kuramları	11
1.1.2.1. Evrim Kuramı	12
1.1.2.2. Sosyal Rol Kuramı	13
1.1.3. Eş Seçmenin Önemi	14

1.1.4. Beklenti Kuramları (Expectancy Theories)	19
1.1.4.1. Beklenen Değer Teorisi (Expected Utility Theory)	19
1.1.4.2. Beklenti Teorisi (Prospect Theory)	19
1.1.4.3. Öğretmen Beklentisi (The Pygmalion Effect)	20
1.1.5. Beklentilerin Gelişimi ve Eş Seçiminde Beklentiler	21
1.1.6. Beklenti ve Hayal Kırıklığı	22
1.1.7. Evlilik ve Kişilerarası İlişkileri Ölçme Sorunu	27
1.2. İlgili Araştırmalar	28
1.3. Araştırmanın Önemi	31
1.4. Araştırmanın Amacı	32
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	33
1.6. Araştırmanın Sınırlıkları	33
1.7. Tanımlar	33
BÖLÜM II	34
YÖNTEM	34
2.1. Araştırma Modeli	34
2.2. Katılımcılar.....	34
2.2.1. Çalışma Grubu 1	35
2.2.2. Çalışma Grubu 2	35
2.2.3. Çalışma Grubu 3	36
2.2.4. Çalışma Grubu 4	36
2.2.5. Çalışma Grubu 5	38
2.3. İşlem	39
2.3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları	40
2.3.1.1. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İİBÇÖ) ..	41
2.4. Verilerin Analizi	42
2.4.1. Birinci Ön Çalışma Grubuyla İlgili Yapılan Analizler	46
2.4.2. İkinci Ön Çalışma Grubuyla İlgili Yapılan Analizler	46
2.4.3. Ölçeğin Görünüş Ve Kapsam Geçerliği İçin Yapılan İşlemler ..	46
2.4.4. EBÖ'nün Ön Deneme Formu İle İlgili Yapılan Analizler	47
2.4.5. EBÖ'nün Deneme Formu İçin Yapılan Analizler	47
2.4.6. EBÖ'nün Uygulama Formu İçin Yapılan Analizler	47
BÖLÜM III	49

BULGULAR	49
3.1. EBÖ Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	49
3.1.1. EBÖ “Ön Deneme” Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	49
3.1.2. EBÖ “Deneme” Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	50
3.1.3. EBÖ “Uygulama” Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	51
3.1.3.1. EBÖ “Uygulama” Formunun İç Tutarlık Güvenirliğine İlişkin Bulgular	51
3.1.3.2. EBÖ Eşdeğer Yarılar Güvenirliğine İlişkin Bulgular	51
3.1.3.3. EBÖ Madde-Toplam Güvenirliğine İlişkin Bulgular	52
3.2. EBÖ Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	53
3.2.1. EBÖ “Ön Deneme” Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	53
3.2.1.1. EBÖ “Ön Deneme” Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulgular	54
3.2.1.2. EBÖ “Ön Deneme” Formu Faktör Analizine İlişkin Bulgular	54
3.2.1.2.1. EBÖ “Ön Deneme” Formu Birinci Faktör Analizine İlişkin Bulgular	54
3.2.1.2.2. EBÖ “Ön Deneme” Formu İkinci Faktör Analizine İlişkin Bulgular	54
3.2.1.2.3. EBÖ “Ön Deneme” Formu Uzman Görüşüne İlişkin Bulgular	55
3.2.2. EBÖ “Deneme” Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	55
3.2.2.1. EBÖ “Deneme” Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulgular	55
3.2.2.2. EBÖ “Deneme” Formunun Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular	56

3.2.2.2.1. EBÖ “Deneme” Formunun Birinci Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular	56
3.2.2.2.2. EBÖ “Deneme” Formu İkinci Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular	62
3.2.2.3. EBÖ “Deneme” Formunun Alt Boyutlarının Adlandırılmasına İlişkin Bulgular	66
3.2.2.3.1. EBÖ “Deneme” Formu İle Alt Boyutları Korelasyonuna İlişkin Bulgular	66
3.2.2.3.2. EBÖ “Deneme” Formu Alt Boyutlarının Korelasyonlarına İlişkin Bulgular	67
3.2.2.4. EBÖ “Deneme” Formu Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) İlişkin Bulgular	68
3.2.3. EBÖ “Uygulama” Formu Geçerliğine İlişkin Bulgular	70
3.2.2.1. EBÖ “Uygulama” Formunun Benzer Ölçekler Geçerliğine İlişkin Bulgular	70
3.3. EBÖ ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	72
3.3.1. EBÖ’nün Toplam Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	72
3.3.1.1. EBÖ’nün Toplam Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	73
3.3.1.2. EBÖ’nün Toplam Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	73
3.3.1.3. EBÖ’nün Toplam Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	74
3.3.1.4. EBÖ’nün Toplam Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	74
3.3.2. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	75
3.3.2.1. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	75
3.3.2.2. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	76

3.3.2.3. EBÖ'nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	77
3.3.2.4. EBÖ'nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	77
3.3.3. EBÖ'nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	78
3.3.3.1. EBÖ'nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	78
3.3.3.2. EBÖ'nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanları İle Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	79
3.3.3.3. EBÖ'nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanları İle Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	80
3.3.3.4. EBÖ'nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	80
3.3.4. EBÖ'nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	81
3.3.4.1. EBÖ'nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	81
3.3.4.2. EBÖ'nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	82
3.3.4.3. EBÖ'nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	82
3.3.4.4. EBÖ'nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	83
3.3.5. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	84

3.3.5.1. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	84
3.3.5.2. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	85
3.3.5.3. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	85
3.3.5.4. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	86
3.3.6. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	87
3.3.6.1. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	87
3.3.6.2. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	87
3.3.6.3. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	88
3.3.6.4. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	89
3.3.7. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	89
3.3.7.1. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	90
3.3.7.2. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	90
3.3.7.3. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	91
3.3.7.4. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	91

3.3.8. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	92
3.3.8.1. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	92
3.3.8.2. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	93
3.3.8.3. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	94
3.3.8.4. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	94
BÖLÜM IV	96
TARTIŞMA VE YORUM	96
4.1. EBÖ Güvenirlilik Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum	96
4.1.1. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formunun Güvenirliliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	97
4.1.2. EBÖ'nün "Deneme" Formunun Güvenirlilik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	97
4.1.3. EBÖ'nün "Uygulama" Formunun Güvenirlilik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	98
4.1.3.1. EBÖ'nün "Uygulama" Formunun İç Tutarlık Güvenirliliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	98
4.1.3.2. EBÖ'nün Eşdeğer Yarılar Güvenirliliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	99
4.1.3.3. EBÖ'nün Madde-Toplam Güvenirliliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	99
4.2. EBÖ'nün Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	100
4.2.1. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	100
4.2.1.1. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	100

4.2.1.2. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	100
4.2.1.2.1. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu Birinci Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	101
4.2.1.2.2. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu İkinci Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	101
4.2.1.2.3. EBÖ'nün "Ön Deneme Formu" Uzman Görüşüne İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	102
4.2.2. EBÖ'nün "Deneme" Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	102
4.2.2.1. EBÖ'nün "Deneme Formu" KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	102
4.2.2.2. EBÖ'nün "Deneme Formunun" Yapı Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	103
4.2.2.2.1. EBÖ'nün "Deneme" Formunun Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	103
4.2.2.2.2. EBÖ'nün "Deneme Formu" Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	108
4.2.2.2.3. EBÖ Alt Boyutları Korelasyonlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	109
4.2.3. EBÖ "Uygulama Formu" Ölçüt Bağımlı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	110
4.3. EBÖ ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu	111
4.3.1. EBÖ ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu	111
4.3.2. EBÖ ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu	113
4.3.3. EBÖ ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu	113
4.3.4. EBÖ ile Romantik İlişkileri Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu	113

BÖLÜM V	115
SONUÇ VE ÖNERİLER	115
5.1. Sonuçlar	115
5.2. Öneriler	116
5.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler	116
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	117
5.2.3. Politika Yapıcılara Öneriler	118
KAYNAKLAR	119
EKLER	132
Kişisel Bilgi Formu	132
Eşten Beklenti Ölçeği (EBÖ)	133
İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği	134

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Odak Birinci Çalışma Grubuna Ait Bilgiler	35
Tablo 2. İkinci Çalışma Grubuna Ait Bilgiler	35
Tablo 3. Üçüncü Çalışma Grubuna Ait Bilgiler	36
Tablo 4. Dördüncü Çalışma Grubuna Ait Bilgiler	37
Tablo 5. Beşinci Çalışma Grubunun Cinsiyet, Öğrenim Gördükleri Fakülte Türüne Ait Bilgiler	38
Tablo 6. EBÖ'nün Eşdeğer Yarılar Yarı Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	52
Tablo 7. EBÖ'nün Madde-Toplam Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	52
Tablo 8. EBÖ "Deneme" Formu KMO ve Bartlett Testleri	56
Tablo 9. EBÖ "Deneme" Formu Birinci Faktör Analizi Madde Öz Değerleri	56
Tablo 10. EBÖ "Deneme Formu" Birinci Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı	57
Tablo 11. EBÖ "Deneme Formu" Birinci Faktör Analizi Matrisi	60
Tablo 12. EBÖ "Deneme" Formu İkinci Açımlayıcı Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı	62
Tablo 13. EBÖ "Deneme" Formu İkinci Faktör Analizi Döndürülmüş Faktör Matrisi	65
Tablo 14. EBÖ "Deneme" Formunun Alt Boyutlarına Ait Değerler	66
Tablo 15. EBÖ "Deneme" Formu İle Alt Boyutları Korelasyonu	67
Tablo 16. EBÖ "Deneme" Formu Alt Boyutları Korelasyonu	67
Tablo 17. EBÖ "Deneme" Formunun Uyum Katsayıları	70
Tablo 18. EBÖ "Uygulama" Formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği Korelasyonu	71
Tablo 19. EBÖ "Uygulama" Formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin Alt Boyutları Korelasyonu	71

Tablo 20. EBÖ “Uygulama” Formunun Alt Boyutları İle İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin Alt Boyutları Korelasyonu	72
Tablo 21. EBÖ’nün Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	73
Tablo 22. EBÖ’nün Toplam Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	73
Tablo 23. EBÖ’nün Toplam Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	74
Tablo 24. EBÖ’nün Toplam Puanlarının Romantik İlişki Deneyimini Değerlendirme Durumlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	75
Tablo 25. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	76
Tablo 26. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	76
Tablo 27. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	77
Tablo 28. EBÖ’nün <i>Eşe Sevgi</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	78
Tablo 29. EBÖ’nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	78
Tablo 30. EBÖ’nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	79
Tablo 31. EBÖ’nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	80
Tablo 32. EBÖ’nün <i>Sosyoekonomik Faktörler</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	81
Tablo 33. EBÖ’nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	81
Tablo 34. EBÖ’nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	82
Tablo 35. EBÖ’nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	83

Tablo 36. EBÖ'nün <i>Uyum</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	83
Tablo 37. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	84
Tablo 38. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	85
Tablo 39. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	85
Tablo 40. EBÖ'nün <i>Cinsellik</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	86
Tablo 41. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	87
Tablo 42. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	88
Tablo 43. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	88
Tablo 44. EBÖ'nün <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	89
Tablo 45. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanlarının <i>Cinsiyete</i> Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	90
Tablo 46. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	90
Tablo 47. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	91
Tablo 48. EBÖ'nün <i>Ailelere Saygı</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	92
Tablo 49. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	93
Tablo 50. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	93
Tablo 51. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	94

Tablo 52. EBÖ'nün <i>Eşe Saygı</i> Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	95
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. EBÖ Serpilme Diyagramı (Scree Plot)	59
Şekil 2. EBÖ Yineleme Sonrası Serpilme Diyagramı (Scree Plot)	64
Şekil 3. EBÖ İçin Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği	69

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

EBÖ: Eşten Beklentiler Ölçeği

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

İİBÇÖ: İlişkilerde Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin

TDK: Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsan yaşamı boyunca bir çocuk, bir arkadaş, bir eş, ebeveyn, bir dost ve bir çalışan olarak çeşitli roller üstlenir. Bireyin üstlendiği bu rollerin gereğini yerine getirebilmesi ve bu rolleri sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için iletişim becerisine sahip olması gerekir. İletişim, insan hayatının önemli bir unsurdur. İletişimde yetkin olma, bireyin diğer insanlarla çatışmadan kendi istek ve beklentilerine uygun yaşayabilmesini kolaylaştırır. Temel ve sosyal ihtiyaçlarını hangi düzeyde karşılayabileceğini ilişkide bulunduğu diğer insanlara karşı gösterdiği uyumlu ve etkin davranışlar belirlemektedir. Sosyoloji perspektifinden kişilerarası iletişim, sosyal kurallar, normlar, roller açısından incelenirken, psikoloji perspektifinden ise kişilerin psikolojik özellikleri, sağlık ve esenlik durumları, bilişsel ve duygusal yapıları üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Gürüz ve Eğinli, 2012, s. 49). İletişim perspektifi ile kişilerarası iletişim, insan iletişimini (human communication) kapsamaktadır. İnsanlar tüm özellikleri ile etkileşimde bulunur. Zaman içinde ilişki biçimleri gelişir ve değişir. Psikoloji perspektifi ilişkileri bu açıdan ele almaktadır. Dolayısıyla kişilerarası ilişkiler insanlar için hem mutluluk hem de kaygı kaynağı olabilmektedir (Dönmez, 2009). Öte yandan her kişilerarası iletişim her zaman etkili olmayabilir (Gürüz ve Eğinli, 2012, s. 50). İletişimin insan hayatındaki öneminden dolayı, iletişimin süreçlerini ve etkilerini inceleyen kuramlar geliştirilmiştir.

İletişimin önemini anlamak, iletişimdeki süreçleri anlamayı gerektirir. İletişim süreçlerini açıklamaya yönelik geliştirilmiş kuramlara bakıldığında, durumsal yaklaşım ve gelişimsel yaklaşım kuramları öne çıkmaktadır (Gürüz ve Eğinli, 2012, ss. 65-69). Durumsal yaklaşıma göre kişilerarası iletişimin kurulabilmesi için, ilişkide bulunan kişilerin iki öncelikli (diadic primacy) ve ikili anlayış/bilinç (dyadic consciousness) niteliğe sahip olması gerekmektedir.

Gelişimsel yaklaşıma göre ise kişilerarası iletişim, durumsal yaklaşımın ifade ettiği tüm süreçleri kapsamakla birlikte, herkesin yaşam alanının bir diğeri ile örtüşeceğini ve birbirini kapsayacağını varsaymaktadır. Bu yaklaşıma göre kişilerin diğeri kişilerle tüm ilk etkileşimleri kişisel olmayan bir nitelik taşımaktadır. Diğeri bir ifadeyle, kişiler diğeri kişilerle öncelikle onların sosyal rolleri aracılığıyla ilişki kururlar. Yani iletişim kişisel olmayandan kişisel olana doğru gelişen bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Gelişimsel yaklaşıma göre iletişim, “psikolojik bilgi, açıklayıcı bilgi ve kişilerin oluşturdukları kurallar” nedeniyle kişisel olmayan ilişkilerden yüksek düzeyde yakın ilişkilere dönüşebilmektedir.

Kişilerarası ilişkiler ile ilgili olarak önemli konulardan biri aile içi ilişkileridir. Satir’e göre, aile yaşamında iletişim süreci ve iletişimin sonucu çok önemlidir. Hayatta kalabilmek için başkalarıyla iletişim kurmak zorundayız. İşlevsel olan bir iletişim açıktır, tamamlanmıştır ve taraflar kendilerini olduğu gibi ortaya koymuşlardır (Satir, 1967). İnsanlar aile içinde dünyaya gelir, yaşar, nesillerini sürdürür ve ölürlür. Diğeri insan ilişkileri aile kadar uzun süreli değildir. Çünkü diğeri ilişkiler kişinin seçimine bağlı iken, doğup büyüyeceğiniz aile kişinin seçimine bağlı olmaksızın başlangıçta belirlenir. Ancak sonraki hayatını hangi aile içinde geçireceği kişinin seçimine bağlıdır. Kişinin aile seçimi kısa süreli olmayabilir. Şu veya bu şekilde (aileyi sürdürerek veya boşanarak da olsa) ömür boyu kişiyi etkisinde tutar. Dolayısıyla kişinin aile (daha doğrusu "eş") seçimi, hayatının en önemli kararlarından biridir. Yaşam evrelerindeki gelişim görevlerinden biri de eş seçimidir (Bacanlı, 2001).

Eş seçiminde başarılı olabilmek için sahip olunması gereken özelliklerden biri iletişim becerisidir. Eş seçimine ilişkin standartların belirlendiği yaşam evresi ergenlik ve genç yetişkinlik dönemidir. Bireylerin her yaşam evresinde yerine getirmesi gereken gelişim görevleri vardır. Ergenlik ve genç yetişkinlik evresinde seçeceği eşe ilişkin standartlar belirleme diğeri gelişim görevleri kadar önemlidir. Gelişim psikolojisi araştırmacıları genç yetişkinlik dönemi gelişim görevleri arasında evlilik öncesi, evlilik boyunca ve ayrılma sonrası ortaya çıkan/çıkabilecek sorunlarla baş edebilmeyi öğrenmenin son derece önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu süreçlerde ortaya çıkan/çıkabilecek sorunlarla baş edebilmek için çiftlerin hem kendilerine hem de partnerlerine ilişkin beklentilerinin farkında olabilmeleri önemlidir.

Beklentiler yaşamda olumlu ve olumsuz motivasyonlara neden olabilmektedir. Ellis beklentileri üç tür dayatma olarak açıklamaktadır (Akt. Murdock, 2013, s. 281): (1) Kişinin kendisine dayatmaları: Ben hem durum ve koşulda kesinlikle başarılı olmalıyım eğer

başarısız olursam bu çok fena bir şeydir, ben kötü, değersiz ve yetersiz bir insanım demektir. (2) Başkalarına karşı dayatmalar: İlişkide bulunduğum insanlar her zaman bana kesinlikle kibar, düşünceli ve adil davranmak zorundasınız, aksi halde bu çok kötü bir şeydir ve sizler çürük, kötü ve değersiz insanlarsınız demektir. (3) Yaşama karşı dayatmalar: Yaşadığım bu çevre, hayat koşulları, ekoloji, ekonomik ve politik şartlar kesinlikle her zaman her koşulda makul, güvenli, kolay ve eğlenceli bir yer olmak zorundadır. Eğer öyle olmazsa bu çok kötü ve berbat bir şeydir ve ben buna katlanamam, yaşamdan hiç keyif alamam.

Beklentiler beynin ve böylelikle bütün vücudun biyokimyasını değiştirmektedir. Bu yüzden Alzheimer hastaları placebo etkisinden faydalanamamaktadır, çünkü beklentilerin olduğu beyin bölgesi çalışmamaktadır. Beklentiler gerçekçi olmayabilir, ancak etkileri gerçektir. Beklentilerin gerçekleri değiştirebilme gücü bulunmaktadır. Araştırmacılar kendinizden ve sevdiğiniz insanlardan beklentilerinizi artırın, böylece motivasyonlarınızı da artırırsınız önerisinde bulunmaktadırlar. Ancak kontrol edemeyeceğiniz şeylerde de beklentilerinizi düşürün önerisinde bulunmaktadır (Dobelli, 2014, ss. 20-22).

Geçtiğimiz on yıl içinde, araştırmaların odağı evliliğe yönelik tutumlardan, evlilik beklentilerine doğru yön değiştirmiştir. Evliliğe yönelik olumsuz tutuma sahip çocukların evlenmeyi düşünme olasılıkları daha az olacaktır. Çocukların evlilik beklentilerini anlamak, onların gelecekte evliliğe yönelimlerini geliştirebilir. Önceki çalışmalarda bölünmüş ailelerin çocuklarının biyolojik anne-babayla yaşayan çocuklara oranla daha düşük evlilik beklentisine sahip olduğu görülmektedir (Pan, 2014).

Curran, Hazen ve Mann, (2009) tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçlarında, kendi ebeveynlerinin olumsuz evliliklerinden etkilenen bireylerin evlilikle ilgili gerçekçi olmayan yüksek beklentilerini hayal kırıklığına neden olabileceği için düşürdükleri rapor edilmiştir. Bireyler içinde yaşadığı aile ilişkileri nedeniyle evlilikle ilgili farklı beklenti düzeyleri oluşturmaktadırlar. Çocuk sahibi olduklarında evlilik doyumlarının artacağı ve aile ilişkilerinin daha işlevsel olacağına ilişkin yüksek beklentiler, anne-babaları uykusuz gecelerle, evle ilgili mücadelelerle, çocuk yetiştirme görevleriyle ve maddi sıkıntılarla baş etmede hazırlıksız yakalamaktadır. Çiftlerin evliliğe ilişkin beklentilerinin, yetiştikleri ailenin evlilik ilişkisiyle şekillenmesi oldukça muhtemeldir. Ebeveynlerinin evliliklerindeki olumlu veya olumsuz yaşantılarından etkilenmeler, sıklıkla çocukların kendi evliliğine ve evlilik kalitesine yönelik beklentilerini de biçimlendirmektedir. Larson ve Holman (1994)

evlilik kalitesi ve istikrarının evlilik öncesi belirleyicileri arasında bireylerin değerlerinin, davranışlarının, inançlarının ve cinsiyet rollerine ilişkin mitlerin yer aldığını vurgulamaktadır.

Evlilik kurumu insan ve toplum yaşamında önemli rol oynar. Toplumların temel özelliklerinin, değerlerinin, örf ve adetlerinin öğrenildiği, geliştirildiği, sorgulandığı ve yeniden inşa edildiği eğitim süreci, aile çatısı altında olmaktadır. Bireyler diğerleriyle kuracakları iletişim biçimlerinin, olaylar karşısında gösterecekleri davranış kalıplarının ve iletişim kurduğu diğer kişilerden beklentilerinin temellerini aile içinde öğrenir ve içselleştirirler. Böylece bireyler gelecekte nasıl biriyle evlenecekleri konusunda bir takım algılar oluşmaya başlar. Evlenmeden önce çiftler genellikle, evlenecek olmanın yarattığı bir heyecanla, kritik konuları konuşmayı esgeçebilmektedirler. Pek çok çift, değişebilecekleri ya da partnerlerini kontrol edip/yönetebilecekleri sayılısı ile evlenirler (Haskan-Avcı, 2013). Bu algı ve sayılılar evlilikte eş ilişkilerinin sağlıklı, uyumlu ve dengeli bir biçimde sürdürülmesinin temel ayaklarından birini oluşturmaktadır. Bu uyumun ve dengenin sürdürülememesi aile içi ve dışı sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bu tür sorunların nedenlerinden biri eşlerin gerçekçi olmayan evlilik beklentileridir. Aile içinde ortaya çıkan sorunlarla başedebilmek, bazan bu konuda profesyonel destek almayı gerektirmektedir. Bu bağlamda ailelere yardım etmeyi amaç edinen aile kuramları geliştirilmiştir. Bu kuramlarla ilgili temel bilgiler aşağıda özetlenmiştir.

1.1.1. Aile Kuramları

Aile ile ilgili çok sayıda araştırma ve yazı olduğu için bu bölümde, aile danışmanlığındaki kuramların incelenmesine yer verilmiştir. Aile içinde ortaya çıkan bir takım çatışmalar önemli sorunları doğurmaktadır. Bu sorunlarla aile bireylerinin baş etmesi kimi zaman mümkün olamamaktadır. Bu başlık altında bireylerin sorunlarını daha iyi görebilme ve çözebilmelerine yardım etmeyi amaç edinmiş, “aile sistemi kuramları”, “bilişsel-davranışçı aile kuramı” ve “pozitif aile kuramı” hakkında bilgi verilmiştir.

1.1.1.1. Aile Sistemi Kuramları

Aile sistemi kuramcıları, aileyi bir sistem olarak ele alırlar. Ailede herkes birbirine bağlıdır. Sistemin bir parçasını etkilemek diğer parçaları da etkiler (Murdock, 2013, ss. 408-410). Von

Bertalanffy'nin (1968, s.149) çalışmalarını temel alan aile sistemi kuramcıları ailenin açık bir sistem olduğunu vurgulamaktadır. Sistemler, parçaların toplamından ibaret değildir, bu parçaların toplamı ve birlikte işleme eğilimi sistemi oluşturur. (Nichols, 2013, s. 439). Eş alt sisteminde ihtiyaçların giderilmesi hem evlilik doyumunu hem de aile sisteminin bütünlüğünü koruması bakımından önemlidir. Eş alt sisteminin sorumluluklarını üstlenmesi ya da üstlenmemesi ikili ilişkileri, aile bütünlüğünü, cinsel doyumunu ve benlik kavramının gelişimini etkilemektedir. Eş alt sisteminin sorumlulukları; aile üyelerinin kimlik gelişimi, aile içi sınırların belirlenmesi, örgütlenme, sağlıklı aile sistemi ve sistem içinde yer alan üyelerin devamlılığını sağlama şeklinde tanımlanabilir. Sistem aile kuramı alanında önemli bir yer edinmiştir (Nichols, 2013, s. 439). Aile sistemi kuramlarını bir başlık altında toplamak güçtür. Murdock, (2013, ss. 405-459) aile sistemi kuramlarını dört başlık altında toplamaktadır. Bunlar aşağıda özet olarak verilmektedir.

1.1.1.1. Yapısal Aile Kuramı

Salvador Minuchin'nin öncülüğünde gelişen yapısal aile kuramına göre aile yapısı, ailenin alt sistemler halinde örgütlenmesini ve sınırların bu alt sistemler arasındaki etkileşimi nasıl düzenlediği anlamına gelir (Nichols, 2013, ss. 209-210). Bu aile yapısı, aile üyelerinin etkileşimiyle sürekli değişmektedir. Bir ailedeki etkileşim süreci, bir yemek masasındaki konuşma örüntülerine benzer. Ailenin oturma düzeni, ailenin yapısı hakkında bilgi verir. Kim, etkileşimi kolaylaştırmak için kimlerle ve nerede oturuyor? Bunu aynı zamanda kimlerden uzak kalmak için yapıyor?

Bir ailenin yapısını kavrayabilmek için etkileşimlerin ötesine, bunların gerçekleştiği örgütlenme çerçevesine bakmak ve bütün sistemin örgütlenişinin ailede olup bitenleri nasıl etkilediğini gözden kaçırmamak gerekir. Temelde aile yapısı kimin kiminle konuşacağı, kimin kiminle (ve nasıl) oynayacağı gibi birçok şeyi içeren kurallar dizisidir (Murdock, 2013, s. 423). Aile üyeleri birbiriyle koalisyonlar kurabilirler (yani iki veya daha fazla üye yakın ahbablık oluşturabilirler). Bir tartışmada kimin, kimin tarafında olacağı çok önemlidir. Etkileşim örüntüleri kritik bir öneme sahiptir, çünkü bunların tekrar edilme ve kurumsallaşma eğilimi bulunmaktadır. Ailenin bir parçası ve üyelerin bireysel kimliği haline gelirler ve de herkesin nasıl davranacağını belirlerler.

Yapısal aile modeli, aileyi üyelerin beraberce belirli aile işlevleri veya süreçleri sürdürdüğü, bir arada var olan çok sayıdaki alt sistem olarak görür (Corsini ve Wedding, 2012, ss. 640-641). Alt sistemler bütün sistem içindeki düzenli unsurlardır ve nesil, cinsiyet veya aile fonksiyonu ile belirlenebilirler. Her aile üyesinin aynı zamanda birden çok alt sisteme ait olması mümkündür. Bir eş aynı zamanda bir anne, bir kız evlat, küçük kız kardeş vb. olabilir, yani farklı zamanlarda diğer üyelerle tamamlayıcı ilişkilere girebilir ve her birinde farklı roller oynayabilir. İşlevsel olmayan belirli durumlarda, aile bireyleri kendi aralarında uzun süreli ittifaklar kurarak bölünebilir: kadınlara karşı erkekler, çocuklara karşı ebeveynler, anne ve oğula karşı baba ve kız gibi.

Yapısal aile kuramı aile içi fonksiyonel olmayan iletişim biçimlerinin aile içi sorunların kaynaklarından biri olarak görmektedir. Terapi sürecinde iletişim biçimleri ve bu iletişim biçimlerinin oluşturduğu alt sistemleri anlamak ve sistemler arasındaki iletişimi nasıl şekillendirdiğini ortaya çıkarmak için çaba göstermektedir.

1.1.1.1.2. Murray Bowen'ın Aile Sistemi Kuramı (BASK)

Bu yaklaşımın, aile sistem kuramları arasında en şık kuramsal yapıya sahip olduğu yaygın bir şekilde kabul edilmektedir (Murdock, 2013, ss. 442-459). Bowen'ın yaptığı uygulama, uzun sürelidir ve danışanı kendi ailesi ile ilişkili konular üzerinde odaklanmasını sağlamaktadır. Bowen'ın terapisi, bir bakıma terapinin genişletilmiş bir versiyonudur ve daha çok kuşaklararası konulara bakarken bunlara şimdiki zamanda müdahale edilmesi şeklindedir. Kişinin kendisini orijinal ailesinden ayırması olarak tanımlanan *kendini ayırt etme* kavramı, BASK'daki en temel kavramdır. Ayırıştırma, hem birey hem de aile ile ilgili bir kavramdır. Her bir bireyin ayırıştırma düzeyi kendine göredir, ancak bir kimsenin kendine orijinal ailesinin genel ayırıştırma düzeyi çoğunlukla o kişinin geneldeki kendini ayırıştırma düzeyini belirlemektedir. BASK'daki diğer önemli kavramlar, *kronik kaygı*, *üçgenler*, *duygusal uzaklık* ve *kardeş sıralaması*'dir.

BASK "*kronik kaygı*"yı biyolojik olarak ve hayatta kalmaya yarayan doğal bir fenomen olarak görmektedir. Bowen kronik kaygının spesifik herhangi bir nedenden kaynaklanmadığını söylese de aile içi iletişimde yaşanan sorunlardan kaynaklandığı gözlenmiştir (Murdock, 2013 s. 445).

BASK'a göre "üçgenler" ayrıştırma ile bağlantılı olarak oluşur. Kendisini ayrıştırmakta başarılı olamayan bireylerin duygusallık düzeyinin yüksek olması nedeniyle üçgen oluşturma eğiliminde olduklarını iddia etmektedir. Bir iletişim sürecinde üç kişi olduğunu, bunlardan ikisinin iletişimin içinde yer alırken üçüncü kişinin iletişimin dışında kaldığını ve bu durumun üçüncü kişi tarafından rahatlama veya huzursuzluk olarak algılanabileceğini bildirmektedir (Murdock, 2013 s. 446).

"Duygusal uzaklık" kavramı, duygusal yakınlığın zıttı olarak anlamlandırılmaktadır. Kendisini iyi derecede ayrıştıramayan kişilerin, kendilerini kendileri için önemli insanlardan (ailelerinden) uzak tutmayı tercih ederler. Uzaklaşmak aileden iletişimden kopmaya neden olmaktadır. Bu kopma bazen kaygıyı azalttığı için iyi bazen de aile desteğinden yoksun bırakacağından kişi için kötü olabilir (Murdock, 2013 s. 446).

BASK "kardeş sıralaması"nı, beklenin aksine bir doğum sırasıyla dünyaya gelmiş olmanın, ailenin işleyişi ve ayrıştırma derecesi ile ilgili bilgiler taşıyan bir unsur olarak tanımlamaktadır.

1.1.1.1.3. Stratejik Aile Kuramı

Stratejik aile kuramının Salvador Munichin, Paul Watzlawick, John Weakland ve Cole Madanes gibi oldukça tanınmış birçok uygulayıcı vardır (Gladding, 2012, ss. 275-277). Genellikle stratejik aile kuramları aile hayatının; aile kuralları, aile dengesi, değiş-tokuşa dayalı etkileşim, yineleme prensibi, kişisel vurgu şekli, döngüsel nedensellik, simetrik ilişkiler ve karşılıklı-tamamlayıcı ilişkiler boyutlarına odaklanmışlardır. İletişim kuramcıları temelde yatan güdülere bakmazlar; bunun yerine nedenselliğin döngüsel olduğu varsayımından hareket ederler ve uyarıcı ve tepki zincirlerinin eklenerek oluşturduğu geribildirim döngülerindeki iletişim örüntülerini çözümlerler (Nichols, 2013, s. 181). Bir aile üyesinin sorunlu davranışına verilen tepki sorunu artırdığında, bu zincir pozitif geribildirim döngüsü olarak görülür. Bu kuramsal yaklaşımın avantajı, genellikle değiştirilmesi mümkün olmayan temel nedenler yerine, sorunları sürdüren ve değiştirebilen etkileşimlere odaklanmasıdır. Stratejik terapistler, pozitif geribildirim kavramını alıp modellerinin merkezine yerleştirmiştir.

Stratejik aile danışmanları, sağlıksız aile yerine, sağlıklı ailenin özellikleri üzerinde daha çok durmuşlardır (Nazlı, 2001, ss. 148-149). Sağlıklı aileler, aile yaşam döngüsünün çeşitli

evrelerinden geçebilirken; sağlıklı aileler bunda zorlanırlar. Stratejik aile danışmanları, şimdi ve buradaki aile fonksiyonları ile ilgilendikleri kadar, şimdiki probleme neden olan etkileşimleri düzenlemeyle de ilgilenmişlerdir. Stratejik danışmanlar, aileyi yaşam döngüsü evrelerine alıstırırlar. Genellikle aileyi, yaşamlarında bir üst basamağa geçişine yardımcı olacak değişime yönlendirirler. Stratejik aile kuramına alternatif olarak yaşantısal aile kuramı, hümanisttik bir bakış açısına sahiptir.

1.1.1.1.4. Yaşantısal Aile Kuramı

Carl Whitaker ve Bumberry insancıl/varoluşçu kuramın temel kavramlarını aile danışmanlığına uyarlamışlardır. Yaşantısal aile danışmanlığını izleyen önemli araştırmacılar arasında Carl Whitaker, Walter Kempler, Kaplan, David Kantor, Fred Dhul ve Virginia Satir sayılabilir. Yaşantısal aile danışmanlığı kuramının temel görüşü; aile sorunlarının temel nedeni duyguların bastırılmasıdır (Nichols, 2013, s. 241). Ailedeki bireyler duygularının farkında değildirler (Nazlı, 2001, ss. 110-111). Eğer duygularını fark ederlerse onları bastırırlar. Duygular yaşanmadığı zaman ailenin bir veya daha fazla üyesinde duygusal rahatsızlık ortaya çıkar. Bu tip atmosferde aile üyeleri birbirlerinden uzaklaşırlar ve başka uğraşlar ve aile dışı aktiviteler edinirler. Bu durum aile içi sorunların kaynağını oluşturur. Yaşantısal aile terapisinin temel kavramları olarak benlik değeri, kişisel mandala, iletişim, temel üçgen ve aile kuralları sıralanabilir (Murdock, 2013, ss. 408-413).

“Benlik değeri” kişinin başkasının görüşü ne olursa olsun kendine verdiği değerın derecesi olarak tanımlanmaktadır. “Kişisel mandala” insanı; beden, düşünce, duygu, duygular, ilişki, bağlam, beslenme ve ruhdan oluşan sekiz boyutun özü olarak kabul eder (Murdock, 2013 ss. 409-411).

Yaşantısal aile terapisinde “iletişim” süreci ve sonucu önemlidir. İletişim sürecinde, tarafların kendilerini olduğu gibi ortaya koydukları açık ve tamamlanmış iletişimi fonksiyonel iletişim olarak tanımlamakta, fonksiyonel olmayan iletişimin aile için sorunların nedenlerinden biri olarak görmektedir. Anne-baba-çocuk üçgenini “temel üçgen” olarak tanımlamakta ve bu ilişkinin kişinin yaşam işlevlerini yerine getirirken en önemli etkiye sahip olduğuna inanmaktadır. Yaşantısal aile terapisine göre “aile kuralları” insanların yapabilirlerinin üzerinde olmaması gerekir. Aksi halde bu kuralların ile üyelerinin

duygularını saklamalarına, kendilerini ailelerinden yalıtılmalarına ve aralarına duygusal mesafe koymalarına neden olacağını bildirmektedir (Murdock, 2013 ss. 411-413).

Sistemik terapistler semptomatik davranışların kökenlerini aile içi etkileşimlerde ararken, yaşantısal aile terapistleri bu etkileşimleri aile üyelerinin birbirlerinin savunma mekanizmalarına yaptığı yansıtılmaların bir sonucu olarak görürler (Nichols, 2013, s. 241). Bu bakış açısına göre de ailelerde olumlu değişimler yaratılabilmesi için öncelikle aile üyelerinin, kendi gerçek duyguları –korku ve kaygılarının yanı sıra umut ve istekleri- ile bağlantı kurması gerekir. Dolayısıyla yaşantısal aile terapisi içten dışa doğru işler; yani bireylere duygularını dürüst bir şekilde ortaya çıkarmalarına ve daha sonra da sahiciliğin güçlenmesiyle birlikte hakiki aile bağlarının da sağlamlaşmasına yardım etmeye çalışır. Diğer bir yaklaşım psikoloji tarihinde ikinci güç olarak tanımlanan davranışçı yaklaşımın temellerinden hareketle gelişen aile terapisiidir.

1.1.1.2. Bilişsel-Davranışçı Aile Kuramı

Davranış terapisi, koşullu refleksler üzerine yürüttüğü çalışmalar klasik koşullanma kavramının gelişmesine öncülük eden Rus psikolog Ivan Pawlov'un araştırmalarından ortaya çıkmıştır (Nichols, 2013, ss. 297). Klasik koşullanmada tükürük salgılama gibi koşulsuz bir tepkiye yol açan yemek gibi koşulsuz uyarıcı, zil sesi gibi bir koşullu uyarıcı ile eşleştirilir. Davranışçı kuram, klasik koşullanma prensiplerinin uygulanmasına önem verir ve Ivan Pavlov, E. R. Guthrie, Clark Hull, O. H. Mowrer ve N. E. Miller'in öğrenme kuramlarından ortaya çıkmıştır (Corsini ve Wedding, 2012, ss. 359-361). Son yıllarda uyarıcı tepki modelleri ile bilişsel kuramlar arasında bir yakınlaşma gerçekleşmiştir (Nichols, 2013, ss. 299-301). Bilişsel-davranışçı terapi kuramına, Albert Ellis ve Aaron Beck'in çalışmaları esin kaynağı olmuştur. Ellis ve Beck, davranışlarda değişimin teşvik edilmesi ve korunması için tutumların değiştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bireylerden çok aile ilişkileri ile ilgilenmeye başlayan bilişsel-davranışçı kurama göre, iyi bir ilişkide eşler, çatışmaları ele alabilir, konulara odaklanabilir, bunları bütün olarak ele alabilir ve söz konusu belirli davranışları konuşabilirler. Eleştirip yakınmak yerine kendi duygularını anlatır, karşı tarafın davranışlarını değiştirmesini isterler. "Kendimi yalnız bırakılmış hissediyorum ve seninle dışarıda daha çok şey yapmak istiyorum" ifadesi, büyük olasılıkla "Ne istediğim senin umurunda mı sanki!? Sen kendinden başkasını düşünmezsin zaten!" ifadesinden daha olumlu tepkiler yaratır.

Bilişsel-davranışçı aile kuramının temelinde yer alan faktörler: Aile üyelerinin tüm davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlarda öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu davranışlar yeni davranışlarla değişebilmektedir (Gladding, 2012, ss. 242-249). Bilişsel-davranışçı kuramın amacı, temel sorunu gidermek için belirli davranış örüntülerini değiştirmektir (Nichols, 2013, ss. 304-305). Ailenin örgütlenişinden ya da ilişkilerin sağlıklılığından çok davranışa odaklanan yaklaşımı nedeniyle bilişsel-davranışçı kuram, çoğu sistematik aile kuramına göre daha teknik bir duruş sergiler. Bilişsel-davranışçı aile kuramındaki iki temel nokta; (1) sorunlu davranışın temel düzey sıklığının belirlenmesi, terapiye yol göstermesi ve tedavinin başarısı ile ilgili geribildirim vermesi amacıyla bir değerlendirme yapmak ve (2) her bir aileye özgü pekiştirme olasılıklarını değiştirmeye yönelik olarak tasarlanmış stratejilerden yararlanmaktır.

1.1.1.3. Pozitif Aile Kuramı

Pozitif aile terapisinin ana fikri kavramlardır. Kavramları kendimiz, başkaları ve çevremizle olan ilişkilerimize yorum getirmemize olanak tanıyan bilişsel ve duygusal yapılar olarak tanımlamaktadır. Kavramların içinde ilişkide olduğumuz birine kötümser, eleştirel ve güvensiz yaklaşma ya da onunla açık, iyimser ve benimseyen bir ilişki kurmayı isteme gibi algılarımızın rengini belirleyen beklentilerin olduğunu savunmaktadır. Kavramları davranışlarımıza rehberlik eden dürtüler, bize yön veren edinilmiş normlar ve alışkanlıkların ifadesi olarak tanımlamaktadır (Peseschkian, 2014, s. 160).

Pozitif aile terapisinin kişiler arası ilişkilere bakışı; her bireyin olumlu ve olumsuz özelliklere sahip olduğu ve bireylerin neyi ölçü aldığına bağlı olarak diğer kişilerin özelliklerini olumlu ya da olumsuz olarak tanımladığını ifade etmektedir. Eşlerden birinin olumsuz olarak algıladığı bir şeyin diğeri tarafından aynı şekilde değerlendirilemeyeceğini, bu nedenle eşlerin kendi yaklaşım ve beklentilerini kendisinin ve eşinin kritik davranışlarıyla ilişkilendirmesi gerektiğini ifade etmektedir (Peseschkian, 2014, s. 284).

Pozitif aile terapisi insanların diğerleriyle kurduğu ilişki kalitesini tanımlarken 'işliki noksanlığı' kavramını açıklarken "Sen" ve "Biz" ilişkisi üzerinde durur. "Sen" ilişkisi, cinsellik, sadakat ve güven konularındaki çatışmalar sonucunda bozulabildiğini; dürüstlük,

adalet ve umut alanlarındaki duyulmamış beklentilerin kişinin “Asıl biz” ilişkisini bozabileceği üzerinde durmaktadır (Peseschkian, 2014, ss. 218-219).

Pozitif aile terapisi eşler arasındaki iletişimin açık, anlaşılır ve samimi olmasının ve eşlerin birbirlerine ilişkin beklentilerinin farkında olmalarının önemini vurgulamak için şu yaşantısal örneği vermektedir: Yaşlı bir çift uzun yıllar süren evliliklerinin altın yıl dönümünü kutlamışlardı. Kahvaltı ederlerken kadın kendi kendine düşündü. Elli yıl boyunca kocama nazik davrandım ve ona her zaman ekmeğin iyi pişmiş, ktır tarafını verdim. Ama artık bu lezzeti kendime ayıracağım. Kadın ekmeğin ktır tarafını yağlayıp, kendisine almış ve öbür tarafını da kocasına vermiş. Beklediğinin tersine kocası çok memnun olmuş, karısının elini öpmüş ve şöyle demiş, “Sevgilim, bana günün en mutlu anını bahşettin. Elli yıldır ekmeğin en sevdiğim yeri olan yumuşak tarafını yiyemiyordum çünkü çok sevdiğin için o parçayı hep sana bırakıyordum.” (Peseschkian, 2014, ss. 202-203).

Evlilik ve aile ile ilgili kuramlar genel olarak değerlendirildiğinde, iletişim kuramı eşler arasındaki iletişim biçimi ve duygular üzerinde odaklanırken, davranışçı kuram eşler arasındaki davranış biçiminin ne derece doyum sağlayıcı olduğu üzerinde durmaktadır. Stratejik aile kuramı, aile içi dengenin nasıl sağlandığını, kimin daha baskın olduğunu ifade etmektedir. Bilişsel aile kuramı, özellikle bilişteki mantıksız inançların evlilikte ve ailede duyguları, iletişimi, eşler arasındaki ilgi ve uyumu nasıl etkilediği üzerinde durmaktadır. Yaşantısal aile kuramı, aile üyelerinin yeteneklerini, duygularını fark ettirme ve iletişim örüntülerini geliştirme çalışmalarına odaklanmaktadır. Pozitif aile kuramı da benzer şekilde eşler arasındaki iletişimin kalitesi ve eşlerin birbirlerinin beklentilerinin farkındalığına önem vermektedir.

Ailenin alt sistemlerinden olan evlilikte, eşler arasındaki doyum ve uyum birlikteliğin devamı için önemli faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Evlilikte doyum ve eşiyile uyumlu olabilmek için eş seçimi ilk aşamadır. Bu çalışmada eş seçiminde etkili olduğu varsayılan eşten beklentilerin doğasını anlayabilme bağlamında eş seçimi kuramlarından kısaca bahsedilmiştir.

1.1.2. Eş Seçme Kuramları

Darwin'in (1871) eş seçimi ile ilgili öne sürdüğü kuramından zamanımıza kadar eş seçim sürecini tanımlamak için pek çok kuram öne sürülmüş ve bu konu ile ilgili araştırmaların

sayısı özellikle son yıllarda artmıştır (Buss, Abbott, Angleitner, Asherian, Biaggio, Blanco-Villasenor ve ark., 1990; Buss ve Barnes, 1986; Doosje, Rojahn ve Fischer, 1999 ve Todosijevic, Ljubinkovic ve Arancic, 2003). Batı toplumlarında yapılan araştırmalar hem erkeklerin hem kadınların seçecekleri eşlerde benzer özellikler aradıklarını göstermektedir (Buss ve ark., 1990). Bu araştırmalar kadın ve erkek katılımcıların tercihlerinin fiziksel çekicilik ve sosyoekonomik durum bağlamında ortak özellikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Eş seçme ile ilgili alanyazın incelendiğinde, erkeklerin kadınların fiziksel çekiciliğine diğer özelliklerden daha fazla önem verdikleri, kadınların ise erkeğin ekonomik ve sosyal kaynaklardan yararlanma gücüne önem verdikleri anlaşılmaktadır (Buss, 1989; Buss ve Schmitt, 1993; Todosijevic, Ljubinkovic ve Arancic, 2003 ve Townsend ve Levy, 1990). Bir başka çalışmada, kadın ve erkeklerin zenginlik ve fiziksel çekiciliğe önem vermelerine karşın, bu kavramlara farklı anlamlar yükledikleri belirlenmiştir (Buss, 1989). Farklı kültürlerde yapılan araştırmalarda da eş seçme ölçütlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Türk kültüründe cinsiyete göre eş seçme tercihlerini inceleyen Bacanlı (2002, ss. 174-203) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmanın sonuçlarına göre erkek öğrenciler ”iyi yemek yapmak, bekaret, yuva ve çocuk arzusu, görünüş güzelliği, dini inanç benzerliği”; kızlar ise “sosyal olmak, benzer eğitim geçmişine sahip olmak, güvenilir bir kişiliğe sahip olmak, sosyal statüsünün iyi olması, öğrenim düzeyi ve zeka düzeyinin yüksek olması” özelliklerini önemsemişlerdir.

Özgüven'nin (1994, ss. 203-213) Ankara'daki üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına göre ise, kız ve erkek öğrencilerin eş seçme tercihleri benzerlik göstermiştir. Ayrıca başka bir çalışmada, Doosje, Rojahn ve Fischer (1999) cinsiyet değişkeninin yanı sıra eğitim düzeyi, yaş, politik eğilim değişkenlerine göre de eş seçme ölçütlerinin değiştiğini bulmuşlardır.

Eş seçiminde cinsiyetler arası farklılıklar konusu Evrim ve Sosyal Rol Kuramı tarafından işlenen bir konudur. Bu iki önemli kuramın görüşlerinin eş seçiminin ve bu seçim sürecinde kadın ve erkeğin davranış biçiminin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle aşağıda bu kavramlar kısaca özetlenmiştir.

1.1.2.1 Evrim Kuramı

Evrin Kuramı, Darwin'in türlerin evrimi kuramından hareketle cinslerin eş seçmesini açıklamaya yöneliktir. Darwin (1859) türlerin evrimi ile ilgili ortaya koyduğu, değişen koşullara uyum sağlayabilen türlerin hayatta kaldığı (doğal seçim) ilkesinden "cinsel seçim" kavramını geliştirmiştir (Darwin, 1871). Psikoloji alanındaki uzmanlar bu görüşten etkilenmiş ve eş seçimi konusunda evrimsel yaklaşımı geliştirmişlerdir (Buss ve Barnes, 1986). Bu yaklaşıma göre, eş seçimi insanın çoğalma (cinsel) becerisi üzerine kurulmuştur. Cinsler eş seçiminde farklı ölçütler kullanmaktadırlar. Eşteki bir takım özellikler (yaş, sağlık durumu, fiziksel özellikler) çoğalma becerisinin göstergeleridir. Bu göstergeler kadınlarda, çoğalma becerisi ve gücünün göstergeleri, erkeklerde ise erkeğin yaşı, sağlıklılığı ve fiziksel özellikleridir. Erkekler, kadınların çoğalma becerisinin göstergesi olarak dış görünüşe odaklanırlar. Dış görünüş kadınların yaş ve sağlıklılığının en güçlü kanıtıdır. Yaş ve sağlıklılığın ipuçları, pürüzsüz ve kusursuz bir cilt, berrak gözler, dolgun dudaklar, beyaz dişler ve parlak saçlar, hareketli oluş ve diri vücuttur (Symons, 1979). Dış görünüş özelliğine göre eş seçimi yapan erkeklerin doğal seçim sürecinde başarılı oldukları vurgulanmaktadır. Doğal seçim sürecinde başarılı olan kadınlar ise fiziksel özelliklerinden ziyade ekonomik yönden güçlü olan erkeklerden yana kullananlardır. Ekonomik güç çocuğuna bakabileceğinin sosyal destek sağlayabileceğinin kanıtıdır.

1.1.2.2. Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol kuramı eş seçiminde cinsler arası farklılıkları açıklayan ikinci bakış açıdır (Eagly ve Wood, 1999; Doosje, Rojahn ve Fischer, 1999). Kadın ve erkeğin üstlendiği roller farklıdır. Her iki cins de toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumlu biçimde yetiştirilmektedir. Bireyin içinde bulunduğu toplumda cinslerden beklenen işler, roller, beklentiler, cinsler arası eşitsizlikler, çocuğun eğitim biçimi ve mensup olduğu sosyal sınıf sosyalleşme sürecinin belirleyicileridir. Kadınlara özgü özellikler arasında fiziksel çekicilik ve aile terbiyesi sıralanırken; erkeklere özgü özellikler arasında para kazanma kapasitesi, fiziksel güç, sosyal statü ve kendine güven dikkati çekmektedir. Bu para kazanma kapasitesi ve fiziksel çekiciliğine verilen önem cinslerin toplumsal rollerini benimsemesini sağlamaktadır. Erkeklerin yarışmaya ve başarıya sevk edilmesi onlardan iyi bir aile reisi olmalarının beklenmesinden kaynaklanmaktadır. Kazanılan bu sosyal roller nedeniyle, erkekler

evlenmeyi planladıkları kadınlarda fiziksel çekicilik ve aile terbiyesine önem verirken; kadınlar evlenmeyi planladıkları erkekte para kazanma kapasitesi, fiziksel güç ve kendine güven gibi özellikleri aramaktadırlar.

Eş seçim süreci hangi eş seçme kuramına dayandırılırsa dayandırılınsın eş seçimi kişinin hayatında verdiği önemli kararlardan biridir. Eş seçimi muhtemelen bireylerin hayatlarının kalanında bu hayatı kiminle paylaşacağını belirlemektir. Eş seçimi önemli olmakla birlikte bu seçimlerin hangi standartlara göre yapıldığı, bu standartların nasıl ve ne zaman oluşturulduğu, standartların oluşumunda hangi değişkenlerin katkılarına olduğunu bilmek de önemlidir. Eş seçimine ilişkin oluşturulan standartların gerçekçi olup olmaması eşlerin birlikteliklerinde yaşayacağı muhtemel hayal kırıklıklarının, evlilik doyumunun ve psikolojik iyi oluşun belirleyicilerindedir. Bu nedenle eş seçiminin önemine ilişkin alanyazınla ilgili bilgilerle birlikte, gerçekçi olmayan beklentiler ile evlilik doyumu; gerçekçi olmayan beklentilerle ile yaşanan hayal kırıklığı konularına da yer verilmesi gerekir.

1.1.3. Eş Seçiminin Önemi

Gerçekçi olmayan beklentilerin evlilik doyumunu olumsuz şekilde etkilemesi beklenir. Gerçekçi olmayan ilişki inançları da yanlış beklentilere dayanmaktadır (Epstein ve Eidelson, 1981). Epstein ve Eidelson terapistler ve araştırmacılar tarafından tanımlanan zihin okumanın mümkün olduğunu, cinsel etkileşimlerin her zaman tatmin edici olacağı gibi gerçekçi olmayan inançların ilişkilerin doğası gereği anlaşmazlıklara neden olacağını ve bu durumun ilişkilerde yıkıcı etkisinin olacağını belirtmektedirler. Onlara göre gerçekçi olmayan inançların temelinde akılcı olmayan beklentiler bulunmaktadır. Haferkamp (1994) fonksiyonel olmayan inançların evlilik doyumunu olumsuz etkilediğini, eşler arası liderlik ve fikir birliği konusunda karşıtıklara neden olduğunu vurgulamaktadır. Akılcı-duygusal davranışçı terapi kuramına göre yıkıcı nitelikte olmayan negatif duyguların temelinde, danışanların istekleri, temennileri ve tercihlerinin doğal bir ifadesi olan dogmatik olmayan inançları ve akılcılıkları yer almaktadır (Stricker ve Fisher, 1990, s. 62). Bireylerin sahip oldukları bu negatif duygular, evlilik doyumunu ve psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilemektedir.

Gerçeklik Terapisi (GT) kuramına göre ise, davranışların belirleyisi insanın kendi düşünceleridir. (Murdock, 2013, s.356). Bireyler uyarıcılara, daha önceki yaşantılarından oluşturdukları düşünceler çerçevesinde (bu düşünceler genellikle otomatikleşmiştir) tepkide bulunmaktadır. Yani davranışların değişmesi, o davranışa neden olan otomatik düşüncenin değiştirilmesine bağlıdır. Romantik ilişkiler içinde de bireylerin davranışlarının belirleyicileri romantik ilişkilere ilişkin otomatik düşünceleri olmaktadır ve bu düşüncelerin bir kısmı yıkıcı olan mantıkdışı inançlardan kaynaklanmaktadır.

Hatalı ya da yüksek düzeydeki beklentilerimiz ergenlik ve genç yetişkinlik yıllarında artmaktadır. Bireyin gelişiminde bilişsel, sosyal ve duygusal değişimlerin meydana geldiği üniversite yıllarında yaşanan romantik ilişkiler önemli rol oynar. Furjman ve Schaffer (2003)'a göre ileri ergenlik döneminde yaşanan romantik ilişkiler, gençlerde gerekli davranışları geliştirerek yetişkin yaşamına daha iyi uyum sağlamaları açısından önemli olanaklar sağlar. Genç yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerin yanında bireylerin her iki cinsiyetten doyurucu arkadaşlıklar edinmesi de önemli rol oynamaktadır.

Bireylerin, partnerlerinin evlilikle ilgili beklentilerini paylaşıp paylaşmayacağını bilmeleri aile oluşum sürecini anlamak için oldukça önemlidir. Eğer partnerler geleceklerini benzer şekilde biçimlendirmek istiyorlarsa ortak amaçlara ulaşmaları daha mümkün olabilir. Buna karşılık ilişkiye yönelik farklı algıları olan partnerler muhtemelen bir "çift kimliği" oluşturamayacak ve birbirlerinden uzaklaşmaya başlayacaklardır (Berger ve Kellner, 1964).

Ayrıca beklentiler ve evlilik arasındaki ilişkinin, ilişkideki güç dengelerine bağlı olduğunu gösteren kanıtlar da bulunmaktadır (Waller ve McLanahan, 2005). Her partner ilişkiye, çiftin geleceğini etkilemesi olası inanç ve özelliklerini getirmektedir. Çoğu durumda, bu inanç ve özellikler, birlikteliğe geçiş ve evlilik beklentileri üzerinde tutarlı etkilere sahip olmaktadır. Ebeveynlerin etnik köken ve ırkları, sosyoekonomik düzeyleri, çocuklukta yaşam düzenleri, yaş ve üvey çocuklara sahip olup-olmamaları gibi faktörlerin, çiftlerin evliliğe ilişkin beklentilerinin çerçesini, evlenme ve düzenli birlikteliklerini koruma kabiliyetlerini etkilemesi muhtemeldir. Türk kültüründe de benzer beklentileri olan bireylerin daha mutlu olacağı anlamı da çıkarılabilen atasözünde "Davul bile dengi dengine çalar." denilmektedir.

Her iki cinsiyetle doyurucu yakın ilişkiler kurma aynı zamanda *gelişim görevleri* arasında yer almaktadır. Karşı cinsle kurulan yakın arkadaşlıkların bir kısmı romantik ilişkilere dönüşebilmektedir. Etchevery ve Charania (2008)'e göre bireylerin en önemli psiko-sosyal

gelişim görevleri arasında yer alan romantik ilişkiler, bazen istismarı barındırır da sağlıklı yetişkin ilişkileri için gerekli olan becerilerin gelişiminde önemli rol oynar. Türk toplumunda romantik ilişkilere hatta diğer cinsle kurulacak yakın arkadaşlıklara ilişkin olumsuz bir tutum sergilenmekte, bu olumsuz tutumun ergen ve genç yetişkinlerin bu gelişim görevlerini yerine getirmelerinde önemli bir engel oluşturduğu düşünülmektedir.

Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramında genç yetişkinlik dönemini sağlıklı geçiren bireylerin, diğer insanlarla dostluk, cinsellik, rekabet ve işbirliği gibi konularda yakın ve yeni ilişkiler geliştirdikleri, karşı tarafı boğmadan ve kendi kimliğini geliştirip büyüttükleri vurgulanmaktadır (Slavin, 2013, s. 56). Hatalı beklentilerin gelişmesinde ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde bireylerin her iki cinsiyetten arkadaşlıklarının olmaması veya sınırlı kalmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Buna karşılık bilişsel yeniden yapılandırmaya odaklanan çift ve evlilik danışmanlıklarının, bireylerin eşlerine ve ilişkilerine yönelik inanç ve beklentilerinde anlamlı bilişsel değişimler meydana getirerek, onların evlilik uyumunu artırabilecekleri bildirilmektedir (Baucom, Epstein, Sayers & Sher, 1989; (Baucom, Sayers ve Sher, 1990; Haferkamp, 1994).

Ergen ve genç yetişkinlerin içinde buldukları aile, bu bireylerin evlilik beklentilerinin şekillenmesinde önemli rol oynar. Evli olan ebeveynlerin olduğu evde büyümek, partnerlerin evlilik beklentilerini ve ilişki becerilerini de etkileyebilmektedir (Waller ve McLanahan, 2005). Kendi ebeveynlerinin ilişkilerini model alan çiftler, evlilik beklentilerini de buna göre şekillendirebilirler ve birlikteliğe geçiş hakkında ebeveynlerinin ilişkileriyle tutarlı kararlar verebilirler. Aile içindeki alt sistemler çocuğun gelişmesinde hayati öneme sahiptir. Çocuklar bu alt sistemler içinde duygularını nasıl dışa vuracağını görürler (Carlson, Sperry ve Levis, 2005, s. 17). Aynı zamanda bu alt sistemler çocuğun dış dünya ile kuracağı ilişkilerdeki değer ve beklentilerini şekillendirir. Evlilik beklentilerinin şekillenmesinde etkili olan başka faktörler de bulunmaktadır.

Schwartz, (2005, s. 4) seçeneklerin varlığı durumunda iki tür seçme (seçiciler ve toplayıcılar) davranışından bahseder. Seçiciler, karar vermeden önce olanakları, yaşamlarına yansımalarını, bu özel durumdaki önemli olan şeylerin neler olduğunu ve kararının uzun ve kısa vadeli sonuçlarının neler olabileceğini düşünür. Bunlar alternatiflerin hiçbirinin doyum sağlamak için yeterli sonucu kazandırıp kazandırmayacağı hakkında etraflıca düşünenlerdir. Toplayıcılar, seçiciler gibi düşünerek değil, umutları için en iyi olanları kepçeyle toplarlar. Sıradan seçimlerinde olduğu gibi –bugün hangi renk çorabı giymeliyim? vb.- karar verme

durumunu önemli bulmazlar ve kararlarının sonuçlarını önceden ölçüp biçmiş gibi görünmezler. Bireylerin eşten beklentilerini belirlerken kullandıkları seçim türü beklentilerinin seviyesini belirleyen etkenlerden biri olabilir.

Evlilikle ilgili istek ve beklentiler konusunda bireysel farklılıklar söz konudur. Evlilik, çocuk sahibi olma ve evlilik dışı çocuk sahibi olmayla ilgili istek ve beklentiler birçok etkinin ürünleridir. Plotnick (2007) bu etkileri (1) aile bağlamı, (2) fırsat maliyetleri, (3) benlik saygısı ve kontrol gibi birbirini tamamlayan üç ana başlıkta ele almaktadır. Bunların her biri ergenlerin evlilik beklentileriyle, ebeveyn olmalarıyla ve evlilik dışı doğumla ilgili beklenti ve istekleriyle doğrudan ilişkilidir. Ajzen (1991; 2011) ise araştırmaların evliliğe ilişkin beklentilerin (diğer faktörlere göre daha düşük olmasına rağmen) evliliğin ve beklentilere ilişkin tutumlarda ırk veya sınıf farklılığının oldukça düşük olduğunu bildirmektedir. Diğer bir ifadeyle, evliliğe ilişkin beklentiler neredeyse evrensel nitelik taşımaktadır. Deneysel araştırma sonuçları evliliğe yönelik tutumların ve beklentilerin evliliğin iyi birer yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde sosyal psikolojideki “planlı davranış teorisi”ne göre şimdiki beklentiler gelecekteki eylemlerin en iyi belirleyicileridir (Hablemitoğlu, Özkan ve Yıldırım, 2010).

Neff ve Morgan (2014) evlilik ilişkisinin, bugünün dünyasında, kişinin duygusal ve kişisel tatminine hizmet eden birincil kaynak olması gerektiğini ifade etmektedir. Evlilik ilişkisi çelişkili bir biçimde her iki kişi için de, evlilik öncesinden daha mutlu ya da daha mutsuz sonuçlanabilmektedir. Yüksek evlilik beklentilerinin evlilik istikrarı üzerindeki etkisi konusundaki bilimsel tartışmalar oldukça eskidir. Finkel, Hui, Carswell ve Larson’ın yüksek evlilik beklentilerinin evlilik istikrarı üzerindeki etkisi konusundaki görüşleri evlilik alanyazınında uzun zaman tartışılmıştır. Finkel ve arkadaşları günden güne değişen sosyal beklentilerin olası yansımalarını evlilikte yer alan ikili süreçleri adres göstererek tartışmaya psikolojik bir perspektif kazandırmıştır (Neff ve Morgan, 2014).

Waite ve Gallagher’e (2001, s. 34) göre, kadın ve erkeğin rol ve beklentileri değiştiğinden, bizim sosyal anlayışımızdaki evliliğin anlamında ayarlamalar gerekmektedir. Fakat kadın, erkek ve onların çocuklarının ihtiyaçlarının altında yatan (cinsel sadakat, ekonomik ortaklık, aile ittifakı, günden güne değişen duygusal değişime yönelik bakım vaadi, evlilik beklentilerindeki başarı için daha geniş sosyal destek, arzulanmak, güvenilir aşk ve yeminin gücünü kullanma gibi) temel noktalar değişmemiştir. Bu temel noktalar, evlilik nedir ne işe yarar, anlamı nedir gibi sorulara cevap bulmayı sağlar.

Cutler ve Dyer (1965) özellikle genç evli çiftlerin uyum sorunları olabileceğinden bahsederken eşler arası uyumu tanımlamakta ve uyum stilleri hakkında bilgi vermektedir.

“Uyum, bir kişinin davranışının karara bağlanması ile uyum sağlayan kişinin değişime uğramış davranışının kabul edildiğini hissetme beklentisidir. Rol davranışları noktasından bakıldığında, bir kişinin eşinin beklentilerini ihlal ettiğinde evlilikte oluşan çatışmalarda davranış rolleri şu şekillerde ortaya çıkabilir: (1) Çiftlerden herhangi birisi, eşinin kendisi hakkındaki rol beklentilerini öğrendiğinde kendi rol performansını tamamıyla değiştirebilir. (2) Eşinin rol performansı ile tümüyle denk düşecek şekilde kendi rol beklentilerini değiştirebilir. (3) Çiftler karşılıklı olarak rol beklentilerini ve rol performanslarını kısmen değiştirerek uyum sağlayabilir. (4) Veya bazı durumlarda çiftler rol performansları ve rol beklentileri ya da kadın ve erkek normları arasında eşitsizliklerle karşılaşılabilir ve değişimin zor ya da imkânsız olduğuna inanma gibi başka bir uyum tipi de ortaya çıkabilir.”

Staines ve Liby’e (1986, s. 212) göre, ilişki beklentileri yerleşik veya tahmin edilebilir şeklinde farklı biçimlerde tanımlamak gerekir. Tahmin edilebilir beklentiler, eşlerden birinin istenilen davranışların gerçekleşmesine ilişkin inançları iken, yerleşik beklentiler eşlerden birinin sergilemesi ya da kaçınması gereken davranışlara ilişkin inançlarıdır.

Noller ve Feeney (2009, s. 9) son yirmi yılda evlilik ilişkileri ile ilgili araştırmaların odağının çiftlerin davranışlarından bilişsel süreçlere kaydığını öne sürmektedir. Bu çalışmalarda değerlendirmeler, nitelikler, inançlar, standartlar, beklentiler, kurallar, niyet algısı ve devam eden etkileşimlerin öznel yorumları gibi pek çok konunun ele alındığı dikkati çekmektedir. Bu bilişsel süreçlerin çiftlerin evlilik doyumlarını ve doyumsuzluklarını gözlenebilen davranışlardan daha çok açıklayabildiğini göstermektedir.

Evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentiler aile sorunlarından veya psikolojik sorunlardan tek başına sorumlu olmamakla birlikte önemli bir faktördür. Brody, Neubaum ve Forehand (1988) fonksiyonel olmayan kişilik özellikleri (örn: olgunlaşmama, düşünmeden hareket etme vs.), evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentiler, iletişim becerilerinin düşük olması gibi olguların eşler arasındaki boşanma düşüncelerini arttırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca boşanmanın, boşanmış ve tekrar evlenmiş bireyleri tamamıyla kabullenemeyen bir toplum içinde olmanın da bireylerde psikolojik problemlere (somatizasyon, depresyon, obsesyon, fobiler, paranoya, sinirlilik) neden olduğunu vurgulamışlardır. Gerçekleşmemesi durumunda bireyleri hayal kırıklıklarına ve bir takım psikolojik problemlerle karşı karşıya bırakan beklenti nedir? Nasıl tanımlanmaktadır? Kuramlar beklentiye nasıl açıklamaktadırlar? Bu sorularının cevaplanmasına ihtiyaç vardır.

Beklenti, bireyin belli şart ve durumların alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler konusundaki öngörüsü (TDK, 2015). Beklenti, herhangi bir konuda gerçekleşmesi istenilen

veya umulan her türlü olguyu içeren duygudur. Beklenti, herhangi bir konuda gerçekleşmesi istenilen veya umulan her türlü olguyu içeren duygudur ya da belirsiz şartlar altında olması en muhtemel sayılan şeydir; geleceğe ait bir inançtır (İnce, 2014). Beklenti kavramı üzerinde kuram geliştirilen disiplinler arasında iktisat ve eğitim bulunmaktadır.

1.1.4. Beklenti Kuramları (Expectancy Theories)

İktisat teorilerinden “Beklenen Değer Kuramı”, “Beklenti Teorisi” ve eğitim alanında “Öğretmen Beklentisi” kuramı popüler kuramlardır.

1.1.4.1. Beklenen Değer Kuramı (Expected Utility Theory)

Trepel, Fox ve Poldrack’a (2005) göre Knight’ın belirsizliğin ölçülemeyeceği fikrine karşın, ilk olarak Bernoulli tarafından ortaya atılan ve daha sonra Von Neuman ve Morgenstein’in 1944 tarihli Oyun Teorisi ve İktisadi Davranış adlı eserlerinde geliştirdikleri Beklenen Değer kuramı, standart iktisat teorisinin referans modeli haline gelmiştir.

Bernoulli belli bir miktar paranın fakir bir insan için zengin bir insana göre daha değerli olduğunu gözlemlemiştir. Dolayısıyla, refah arttıkça marjinal fayda azalmaktadır. Bu da fayda fonksiyonunun iç bükey (konkav) olmasını sağlamaktadır (Aksoy ve Şahin, 2009). Beklenen değer teorisinden hareketle gelir düzeyi yüksek olan bireyler ile gelir düzeyi düşük olan bireylerin eşten beklentilerinin farklı olabileceği düşünülebilir.

1.1.4.2. Beklenti Teorisi (Prospect Theory)

Beklenen değer kuramı, belirsizlik altında karar almanın normatif ve tanımlayıcı baskın modeli olarak görülmüş olsa da günümüzde bu kuramın bireysel seçim için yeterli derecede tanımlama sağlamadığı fikri kabul görmektedir. Bu kurama göre bireyler sonuçları kesin olan şeyleri abartarak bunlara, sonuçları kesin olmayan şeylerden daha fazla değer verdiklerini kabul etmektedirler. Yani insanlar karışık, riskli durumlarda, karar verirken, her zaman mantıklı ve akılcı (rasyonel) davranmazlar. İnsanlar kazanma ihtimali olduğu durumlarda riskten kaçınan (risk aversion), kayıp ihtimalinde ise riske giren (risk seeking) tavır takınırlar (Edwards, 1996; Trepel, Fox ve Poldrack, 2005)

Beklenti teorisine göre, refahın çeşitli durumlar üzerindeki fayda fonksiyonu ilişkili kazançlar ve kayıplar üzerindeki değer fonksiyonu ile değiştirir. Bu subjektif değer fonksiyonu sonuç olasılıklarıyla değil, karar ağırlığı tarafından ağırlıklandırılır ki bu ilgili olasılığın beklentinin “değerlenmesi” üzerindeki etkisini gösterir. Farklı kararları yükseltebilmek amacıyla aynı seçimin farklı anlatımlarına olanak tanıyan çerçeveleme ve düzeltme ilkelerini birleştirir. Karar verme durumlarında rasyonelitenin sınırlılığın yanında insana ilişkin psikolojik faktörlerin de etkili olduğunu vurgulanmaktadır. İnsanların sonuçları kesin olarak şeyleri abartarak bunlara, sonuçları kesin olmayan şeylerden daha fazla değer verdikleri öne sürülmektedir. (Kahneman ve Tversky, 1979). Kahneman, bu düşünme biçiminin dürtüsel yapıdaki Sistem 1’den kaynaklandığını ve rasyonel düşünce biçimi olarak varsayılan Sistem 2’yi etkilediğini savunmaktadırlar (Kahneman, 2015). Eşten beklentilere bu kuram açısından bakıldığında beklentilerin değerlerden etkilendiği söylenebilir. Bireylerin eşten beklenti düzeylerini makul seviyelere düşürülmesine yardım sürecinde değerler üzerine de odaklanılması gerektiği sonucu çıkarılabilir.

1.1.4.3. Öğretmen Beklentisi (The Pygmalion Effect)

Bir kavram olarak öğretmen beklentisi, sosyal psikolog Rosenthal ve Jacobson (1993)’un yaptıkları bir çalışma ile gündeme gelmiştir. Rosenthal ve Jacobson, bu çalışmalarında, Kaliforniya’daki bir ilkokulda öğretim yılı başında tüm öğrencilere bir test uyguladılar. Öğretmenlere testin okul yılı içinde bazı öğrencilerin hızlı bir gelişme kaydedeceğini belirlediğini söylediler. Hâlbuki öğretmenlere bildirilen bu öğrenciler, test sonuçlarına göre değil rasgele seçilmişti. Fakat öğretmenler bunu bilmiyordu. Üstelik test hızlı gelişmesi beklenen öğrencileri tespit etmek için hazırlanmamıştı; sıradan bir IQ testiydi. Araştırmacılar öğretim yılı sonunda okula gelip yeni bir IQ testi uyguladıklarında oldukça şaşırtıcı bir sonuçla karşılaştılar: Rasgele seçilmiş olsa da hızlı gelişim göstereceği söylenen öğrencilerin IQ’larında 10-15 puanlık bir artış meydana gelmişti. Araştırmacılar elde ettikleri veriler karşısında sınıfta *kendi kendini doğrulayan kehanet* (self-fulfilling prophecy) sürecinin işlediği sonucuna vardılar. Yani herhangi bir veriye dayalı olmasa da öğretmenlere bazı öğrencilerin daha iyi olacağını söylenmesi, öğretmenlerin bu öğrencilere, söylenenleri doğrulayacak şekilde farklı davranmalarına neden olmuştur (Farley ve Flota 2015, ss. B-26-28).

Brophy ve Good (1974, s. 39) öğretmen beklentisinin, kendi kendini doğrulayan kehanete nasıl dönüştüğünü gösteren bir model geliştirmişlerdir.

Bu modele göre; a) Öğretmen, eğitim ve öğretim yılının ilk günlerinde okul kayıtlarını inceleyerek ve sınıf içindeki davranışlarını gözlemleyerek öğrencilerin kişilik özellikleri ve başarıları hakkında değişik beklentiler oluşturur. Bu beklentilerin bazıları gerçek dışıdır ve bazıları da aksini gösteren kanıtlar olsa da değişmeye dirençlidir. b) Öğretmen bu beklentilerinden dolayı öğrencilere farklı davranır. Bu beklentiler gerçek dışı ve güçlüyse öğretmen de uygun davranmayacaktır. c) Öğretmenin tutum ve davranışları, öğrencilere kendilerinden ne kadar başarı beklenildiğini iletir. d) Öğretmenin tutum ve davranışlarının zamanla tutarlılık kazanması ve öğrencinin bunu değiştirmek için çaba sarf etmemesi, başarı motivasyonunu, sınıf davranışını, öğretmenle olan ilişkilerini, öğrencinin benlik kavramını, arzu düzeyini ve öğrenme fırsatını etkiler. e) Böylece öğretmenin beklentisi pekiştirilmiş olur. f) Sonuç olarak bu döngü öğrencinin başarısını olumlu ya da olumsuz biçimde etkiler. Yüksek beklentili öğrenciler potansiyel düzeylerine yakın bir başarı gösterirken, düşük beklentili öğrenciler daha az başarı gösterirler.

Burada bahsedilen beklenti ile kuramların ilk ikisi (Beklenen Değer Teorisi-Expected Utility Theory ve Beklenti Teorisi- Prospect Theory) iktisat alanında, sonuncusu ise (Öğretmen Beklentisi-The Pygmalion Effect) sosyoloji-eğitim alanındaki kuramlardır.

Eşten beklentiler konusuna öğrenmen beklentisi kuramı açısından bakıldığında ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin eşten beklentilerini iyimser düzeyde oluşturmaları evlilik doyumu ve ilişki kalitesine olumlu yansımaları beklenebilir. Ancak araştırma sonuçları bu varsayımın aksini işaret etmektedir.

İnsanların şimdiki ve gelecekteki davranışlarının şekillenmesinde rol oynayan beklentiler nasıl gelişmektedir. Bireylerin yaşamlarında verdiği önemli kararlardan biri olan eş seçimi sürecinde beklentilerin etkisi nedir?

1.1.5. Beklentilerin Gelişimi ve Eş Seçiminde Beklentiler

Bireylerin romantik ilişki biçimleri, akran ve arkadaşlarıyla kurdukları ilişki biçimlerinin yansımalarıdır (Collins, Welsh ve Furman, 2009). Collins, Hennighausen ve Sroufe (1997) yaptıkları bir çalışmada ergenlik dönemindeki arkadaşlığın, 16 yaşına gelindiğinde romantik ilişkilerde güvenlik ve yakınlaşmayla bağlantılı olduğunu bulmuşlardır. Bir başka çalışmada, her iki cinsiyetten oluşan akran grubunun üyesi olan ergenlerin bu özelliği taşımayan ergenlere veya sınırlı olanlara göre romantik ilişkilere daha kolay girdiğini göstermektedir (Connolly, Furman ve Konarski, 2000). Connolly, Goldberg, Pepler ve Craig'a (2004) göre ergenlik döneminde, her iki cinsiyetten arkadaşlıkların sayısında artış olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bu türden arkadaşlıkların sayısındaki artışın sadece karşı

cinse yönelme ile açıklanması doğru görünmemektedir. Kız ve erkeklerin daha geniş bir perspektifte paylaşımda bulunabilme ihtiyaçları da bu artışın diğer önemli bir nedeni olarak görünmektedir. Ayrıca her iki cinsiyetten arkadaşlıkların bireylerin iletişim becerilerine olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir. Ergenlik döneminin bir başka özelliği ise az sayıda ancak daha yakın arkadaş edinme girişimidir.

Çoğu çocuk için akranları arasında popüler olmak önemli ve güçlü bir güdüleyicidir. Ancak ergenlik döneminden itibaren önceki döneme nazaran daha az sayıda arkadaş edinmeyi seçerler ve bu arkadaşlıkları daha yakın ve daha samimi olma eğilimindedir (Santrock, 2012, s. 391). Ergen arkadaşlıklarının önemine değinen en etkili kuramcı olan Harry Stack Sullivan, sosyal ihtiyaçların karşılanmasında arkadaşların ergenlikte giderek daha fazla önemli hale geldiğini söylemektedir (s. 392). Sullivan, ilk ergenlik döneminde yakın ilişki ihtiyacının yoğunlaştığını, bu gençlerin yakın arkadaş arayışı içinde olduğunu özellikle ileri sürmüştür. Ergenler böyle yakın arkadaşlıklar kuramazlarsa yalnızlık yaşar ve kendilerini değersiz hissederler. Evlilik sürecinde eşten beklentilerin kaynağının sosyalleşme sürecinde her iki cinsiyete yüklenen rollerle ilgili olabileceği de düşünülmektedir.

Günindi-Ersöz-'e (1997) göre her toplumda var olan ve kültüre göre belirlenen kalıp yargılar cinslerin belirli beklentilere cevap verecek şekilde davranmalarına yol açarak bir baskı yaratmaktadır. Toplumsallaşma süreci bu temel üzerine kuruludur. Kadınlar eşlerine göre daha geleneksel rol beklentileri içindedirler. Bu durum kadının kendi geleneksel rolünü içselleştirmesine ve kızı için de farklı bir rol beklentisi geliştirememesine neden olmaktadır.

Evliliğe ilişkin beklentilerin şekillenmesinde çocukluk ve ergenliğin önemli dönemler olduğunu vurgulayan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların birinde Schulenberg, Maggs ve Hurrelmann (1997, s. 42 ve s. 235) bireyin beklentilerinin gelişimine etki eden faktörlerin, çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca edindiği deneyimleri, gelecekteki evliliğindeki davranışlarına ilişkin tutumları ve içinde yaşadığı aile formasyonunun olduğunu bildirmektedirler.

1.1.6. Beklenti ve Hayal Kırıklığı

İnsanlar kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için çaba harcarlar. Çocuk sahibi olma, sevilme, saygı görme, kaliteli bir yaşam sürme ve cinsellik insanın kişisel ihtiyaçlardan bazılarıdır. Bu ihtiyaçların karşılanabilmesinin bir yolu da evlenmektir. Bireyler evlilik sürecine bir

takım beklentilerle girerler. Evliliklerinin bir takım beklentilerini karşıyacağını umarlar ve bunun için çaba gösterirler. Ancak evlilik ve eşten beklentilerin yüksek (ya da mantık dışı) veya gerçekçi düzeyde olması evlilik doyumunu etkileyebilmektedir. Levinger'in Sosyal Değişim Teorisine göre, yüksek beklentileri olan bir eş mutsuz olabilir oysa belirli düzeyde kazanımlara uygun mütevazı (gerçekçi) beklentileri olan eş mutlu olabilir (Amato ve Hohmann-Marriott, 2007). Diğer bir ifadeyle, insanlar ilişkilerinde beklentilerine yönelik kazanımlarını nasıl karşılayacaklarını ve bu kazanımlarını alternatif ilişkilerle nasıl elde edebileceklerini düşünmelidirler. Bireylerin evlilikten ve eşlerinden beklentilerinde etkili bir başka faktör de beklentilerin pozitiflik-negatiflik oranlarıdır.

Castelfranchi ve Lorini'ye, (2003) göre pozitif ve negatif beklentilerin eşitlik derecesi yüzde yüze yakınsa hayal kırıklığı ile sonuçlanma ihtimali daha yüksektir. Bu durum kayıptan kaçınma düşüncesi ve sözde-kesinlik etkisinden kaynaklanmaktadır. Beklentilere bağlı olarak kişi beklenen duruma yakinken epistemik kontrolünü yürütemezse, sözde-kesinlik etkisinin oluşması oldukça muhtemeldir. Diğer bir deyişle, düşük beklentiler gerçekleşmediğinde, kısa süreli hayal kırıklığına neden olurken bir süre sonra yerini rahatlamaya bırakmaktadır. Ancak yüksek beklentiler gerçekleşmediğinde uzun süreli hayal kırıklığına ve dolayısıyla üzüntüye neden olmaktadır.

Hayal kırıklığının umut, istek ve vaat ile yakın ilişkili olması, daha olumsuz bir sonucun varlığı ve daha olumlu bir sonucun yokluğu ile ilişkilidir (van Dijk, Zeelenberg ve van der Pligt, 1999). Hayal kırıklığı aynı zamanda olumlu bir sonucun olmaması durumundaki üzüntü, öfke, hüsrân ve pişmanlık gibi olumsuz duygularla ilişkilidir. Her ne kadar beklentiler, umut, istek ve vaat birbirleriyle ilişkili olsa da aynı şey değildir. Örneğin bir kişi bir şeyin olmasını beklemediği halde onun gerçekleşmesini umut edebilir. Hayal kırıklığı, başlangıçta istenilen ve umut edilen gerçekleşmemiş beklentilerin sonucudur.

Karar verme sürecinde beklenti ile hayal kırıklığı arasındaki ilişki konusunda Zeelenberg, van Dijk, Manstead ve van der Pligt, (2000) seçeneklerden hangisine karar verileceğinin belirlenmesinde gerçekleştirilemez türden beklentilere sahip olmanın hayal kırıklığını artıracığına dikkat çekmişlerdir. Beklenti kavramını sosyal ilişkiler çerçevesinde değerlendiren görüşlere de deyinmek yerinde olacaktır.

Jussim'e (1990) göre beklentiler kendi başlarına sosyal sorun oluşturmazlar. Onlar hayatın kaçınılmaz ve temel bileşenlerindedir. Beklentiler ve sosyal sorunlar ilişkilidir. Çünkü

beklentiler klişeler ve önyargılar kadar çeşitli olan sosyal sorunlarla iç içedir. Beklentilerin iç içe olduğu sosyal sorunlardan bazıları; eğitim fırsatlarının eşitsizliği; sağlık hizmetlerinin yetersizliği; farklı milletler ve gruplar, kişilerarası tartışma ve çatışmalar, siyasi görüşlerdeki farklılıklar ve toplumsal cinsiyet rolleridir. Beklentiler aynı zamanda kişilerarası ilişkilerdeki doyum düzeyi ile de bağlantılıdır. Ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim biçimi bireylerin güçlü bir şekilde kendini doğrulayan cinsiyet rollerine ilişkin klişeleşmiş beklentilerin oluşmasına neden olabilir. Beklentiler romantik ilişkilerin kalitesi ve ilişkilerde ortaya çıkan birtakım sorunlarla da ilişkili görünmektedir.

Bireylerin eşten beklentilerinin yüksek düzeyde oluşundan kaynaklanan hayal kırıklıklarına uğradığı zaman, evliliklerinin durumu hakkında olumsuz düşüncelere kapılması ve eşiyile yaşadığı önceki olumsuz durumları hatırlatması muhtemeldir (Beck, 1989, s. 2). Beck, beklenti ve hayal kırıklığı ilişkisini şu şekilde açıklamaktadır. Evlilik sürecinde beklentilerle ilgili yaşanan başarısızlıklar, bu beklentilerin düşürülmesine neden olabilir. Evlilik beklentileri, ilişkilerde yaşanan bir takım dengesizliklerden daha az esnektir. Beklentilerin düşürülmesinden kaynaklanan bu kopukluklar ilişkilerdeki genel başarısızlık olarak algılanabilir (s. 3). Çiftlerin romantik ilişkilerinde ortaya çıkan sorunlarla baş edebilme becerisi, ilişkinin devamlılığı açısından önemli bir faktördür. Özellikle evlilik öncesinde çiftlerin partnerlerinden beklentilerini gözden geçirmesi ve gerçekçi beklentilere ulaşılmasına yardım süreci aile danışmanlığında ele alınması gereken konulardan biridir.

Gerçekçi beklentilerin ilişki kalitesini artırdığını düşünen terapistler, eşlerin ilişkilerini geliştirme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi sürecinde çiftlerin negatif duygularını ve ilişkileri için gerçekçi beklentilerini ifade edebilecekleri teknikler (örneğin top sende-bende) kullanılmasını evlilik danışmanlarına tavsiye etmektedirler (Willi, 1997). Alanyazında tartışılan diğer bir konu eşten beklentiler ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkidir.

McNulty ve Karney (2004) evliliğin ilk dört yılında, beklentilerin evlilik doyumuna etkilerini inceledikleri araştırmalarında, daha düşük beklentiye sahip olmanın, eşlerin becerilerini ve evlilik doyumunu artırmada etkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Aynı araştırmada, yüksek beklentiye sahip olmanın evlilik ilişkisindeki becerileri artırdığı bulgusuna ulaştıklarını bildirmektedirler. Bu bulgu yüksek beklentilerin evlilik doyumunu giderek azaltan bir etkiye sahip olacağına ilişkin görüşlerden farklıdır.

Farklı bir çalışmada Bennun (1986) eşlerin istekleri, inançları ve beklentileri eğer evlilik ilişkilerinde karşılanmamışsa bu durumum sıkıntı ve hayal kırıklığına neden olabileceğini bildirmektedir. Bennun, bu beklentileri örtülü evlilik sözleşmesi (birbirimize koşulsuz destek olacağız, her zaman samimi olacağız vb.) olarak tanımlamaktadır. Eşler arasında beklentilerin karşılanmaması, beklentilerin zıt olması veya gerçekçi olmaması durumunda, eşler arasında hayal kırıklığına neden olabileceğini hatta düşmanlık gibi tehlikeli davranışların ortaya çıkabileceğini bildirmektedir. Benzer şekilde Curona (1996, s.12) yakın ilişkilerde beklentilerin beslediği hayal kırıklığının oldukça yıkıcı etkiye sahip olabileceğini savunmaktadır.

Kişisel ilişkilerdeki sosyal biliş, ilişki inançları ve beklentiler akademik alanın ilgi duyduğu konulardan biridir (Baldwin, 1992). İlişkilerdeki beklentileri inceleyen bir çalışmada Baxter (1986) yaşlı çiftlerin, ilişkilerin dağılmasındaki önemli nedenlerden birinin, eşlerin psikolojik destek eksikliği olarak tanımladıklarını bildirmektedir.

Giderek artan oranda, ilişkileri dağılan pek çok insan, kaçınılmaz hayal kırıklıkları hakkında konuşmak zorunda kalmaktadır (Fletcher ve Fitness, 1996, s. 114). İronik olarak, hayal kırıklığına neden olan bu pozitif yanılsamalar, öncesinde mutluluğu başlatan iken sonrasında çiftlerden birinin umutlarının düşüşüne hizmet etmektedir.

Karşıt bir fikir olarak Luhman (2000, ss. 94-107) umulmadık olaylarla ilgili beklentiler oluşturmadan ve az ya da çok hayal kırıklıklarını göze almadan yaşanılmayacağını ileri sürmektedir.

Lamia'ya (2011) göre hayal kırıklığı yaşanan üzüntüden kaynaklanan derin bir yoldur. İnsanlar hayal kırıklıklarını önlemek için elinden geleni yapıyor ve gerçek hayal kırıklıklarını fark etmemek için bütün düşüncelerini değiştiriyor görünmektedir. Bir ebeveyn, eş, çocuk, sevgili, işveren, olay ya da kendisi bireyi hayal kırıklığına uğratabilir. Eğer şimdi mevcut olanın tersine neler olabileceğine dair düşündüğünüzde hayal kırıklığı yaşanması muhtemeldir.

O'Neill ve O'Neill (1984, s. 86) Açık Evlilik (Open Marriage) modelini açıkladıkları çalışmalarında, Kapalı Evlilik (Close Marriage) modelini, *oluşun statik durumu* gibi bütün beklentilerin yerine yetirileceği şekilde tasarlanmış olarak görmenin temel sorun olduğunu savunmaktadırlar. Onlara göre, beklentiler katı ve doğallıkları sınırlandırıcı olduğunda yaratıcılık boğulur ve kaybolur. Kapalı evlilik modelinin aksine Açık Evlilik modelinde eşler

arasında sürekli olarak değişen beklenti ve realitelerine uygun dinamik bir etkileşim sürecine yer vermektedir. Evliliklerin sadece gerçekçi beklentilerle kurulmasının da hatalı olduğunu bu evliliklerin *değişim* ve *büyüme* etrafında döneceğine inandıklarını ifade etmektedirler.

Williams'a (2009) göre, gerçek olamayacak kadar iyimser insanlar mutsuz evliliğin özüdür ve bu iyimserlik değişime oldukça dirençlidir. Baker ve Emery (1993) çiftlerin gösterdiği en az üç etkinin (beklenti) boşanma olasılığını artırdığını ve bunların birbiriyle örtüşen yapıda olduğunu savunmaktadırlar. Baker ve Emery bu beklentileri; "(1) sonsuza kadar birlikte mutlu yaşayacakları konusunda aşırı iyimserlikleri, (2) insanlar boşanma durumunda mahkemenin onlara ödül olarak nafaka vereceğine ilişkin aşırı iyimserlikleri, (3) eşlerin, boşanma durumunda mahkemenin eşlere yükleyeceği sorumlulukları yerine getirme ihtimallerini fazlaca abartmaları" şeklinde sıralamaktadırlar.

Hayal kırıklıklarının nedeni olarak beklentileri (yüksek beklenti, gerçekçi olmayan beklenti, umut vb.) gören özlü sözlerden çok sayıda görmek mümkündür. Bu türden sözcüklere bazen ünlü bir roman içinde bazen bir sanat eserinde bazen de bir duvarda görmek mümkündür. Beklenti ile hayal kırıklığı ilişkisine dair bu sözcüklerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

- En yalnız insan herkesi mutlu etmeyi deneyen insandır.
- Umut bugünün hayal kırıklığının yarın üzerindeki cilasıdır –Evan Ensar-.
- Hayal kırıklığı, beklentinin gerçeğe bölümüne eşittir.
- Aşk acıtmaz, beklentiler acıtır –Pushkaraj Shirke-.
- Bütün baş ağrılarının temeli beklentidir –William Shakespeare-.
- Mutluluğun sırrı düşük beklentilerdir –Barry Schwartz-.
- Umut, kötülüklerin en kötüsüdür çünkü o insanın ıstırabını uzatır –Friedrich Nietzsche-.

Bu sözlere ek olarak toplumda yaygın bir biçimde kullanılan anonim sözler de vardır. Bunlardan bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

- Derin aşkın olmadığı bir yerde derin hayal kırıklığı olmaz.
- Hayal kırıklığının temeli beklentilere tutunmaktır.
- Hayal kırıklığın için insanları suçlama, onlardan çok fazla beklediğin için, kendini suçla.
- Benim favori suçum beklenti, her zamanki cezam hayal kırıklığıdır.

- Yüksek beklentilerin sonu, büyük hayal kırıklığıdır.
- Hiçbir şey bekleme, her şeyi takdir et.
- Beklentiler önceden planlanmış kızgınlıklardır.

Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylere yapılacak aile danışmanlığı veya evlilik öncesi psikoeğitim programları vasıtasıyla bireylerin evliliklerinden ve eşlerinden beklentilerini gerçekçi düzeylerde oluşturabilmelerine yardım etmenin gerekli olduğu görülmektedir. Bu yardım öncesi bireylerin beklenti düzeylerinin ölçülebilmesi amacıyla geliştirilmiş mevcut ölçme araçlarına aşağıda yer verilmiştir.

1.1.7. Evlilik ve Kişilerarası İlişkileri Ölçme Sorunu

Yurt dışında, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin evlilikten beklentilerini belirlemeye yönelik çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Bu araçlar bireylerin evlilik beklentilerini, evlilik ya da aşka ilişkin tutumlarını ve romantizm düzeylerini ölçen araçlardır. Örneğin Jones (1994) bireylerin gelecekteki evlilik beklentilerini belirlemek amacıyla Evlilik Beklenti Ölçeğini (Marriage Expectation Scale-MES) geliştirmiştir. Ölçek bireylerin evlilik beklentilerini dikkate alarak onları “kötümser”, “gerçekçi” ve “idealist” olmak üzere üç gruba ayırabilmektedir. Evliliğe ilişkin rol beklentilerini ölçmek amacıyla Dunn (1960) tarafından geliştirilen Evlilik Rol Beklentileri Envanteri (Marriage Role Expectations Inventory) araştırmalarda kullanılan bir diğer ölçme aracıdır.

Kişilerarası ilişkilerde bireylerin bilişsel açıdan yapmış olduğu çarpıtma düzeylerini belirlemek amacıyla, Romans ve Debord (1995) tarafından geliştirilen ve Gizir (2012) tarafından Türkiye’ye uyarlanan İlişki İnançları Anketi (Relationships Beliefs Questionnaire), Eidelson ve Epstein (1982) tarafından geliştirilen Eşler İçin İlişki İnançları Envanteri (Relationship Beliefs Inventory), Sprecher ve Metts (1989) tarafından geliştirilen ve Küçükarslan ve Gizir (2013) tarafından Türkiye’ye uyarlanan Romantik İnançlar Ölçeği (Romantic Beliefs Scale), Kalkan (2006) tarafından geliştirilen İlişkilerde İnanç Envanteri, Hamamcı ve Büyükköztürk (2003) tarafından geliştirilen, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği gibi ölçme araçları bulunmaktadır.

Evlilik öncesi ve evlilik sürecindeki ilişkileri ve evlilik doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilen ölçme araçları arasında Kalkan ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği, Fletcher, Fitness ve Blampied (1990) tarafından

geliştirilen ve Tutarel ve Kışlak (2002) tarafından Türk toplumuna uyarlanan İlişkilerde Mutluluk Ölçeği-İMÖ (Relationship Happiness Questionnaire), Kılınçel ve Tuzgöl-Dost (2013) tarafından geliştirilen Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği, Çelik (2006) tarafından geliştirilen Evlilik Doyum Ölçeği bulunmaktadır.

Türkiye alanyazınında spesifik olarak beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin eşten beklentileri ölçen herhangi bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu çalışma sonunda geliştirilen Eşten Beklentiler Ölçeği alanyazındaki bu eksikliğin giderilmesine katkı sunması umulmaktadır.

1.2. İlgili Araştırmalar

Özellikle yabancı literatür incelendiğinde evliliğin farklı boyutlarını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış ölçme araçlarının olduğu dikkati çekmektedir. Evlilik doyumunu ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış bu ölçeklerde benlik, cinsellik ve aile ilişkileri farklı ifadelerle belirtilmiştir. Dunn ve DeBonis (1979) eşlerin birbirleri ile ilgili davranış özelliklerini ve beklentilerini evlilik rol beklentisi olarak ifade etmişlerdir (aktaran Holman ve Larson 1994).

Livingston ve Kordinak (1990) nesiller arası evlilik istikrarsızlığı aktarımını değerlendirmenin bir yolu olarak boşanmanın genç yetişkinler üzerindeki uzun süreli etkilerini belirlemek için evlilik rol beklentilerini araştırmışlardır. Araştırmada evlilik rol beklentileri ile cinsiyet, inanç düzeyi ve ebeveyn boşanma durumu arasında ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada daha inançlı ve bölünmüş evlerde büyüyen erkeklerin daha eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Smart ve Shipman (2004) yaptıkları araştırmada kadın katılımcıların evlenme veya boşanma gibi olaylara ait geleneksel olmayan deneyim beklentilerinin erkek katılımcılara göre daha yaygın olduğunu rapor etmektedir.

ABD'deki ergen ve genç yetişkinlerle evlilik beklentisi ve istekleri üzerine yapılan geçmiş araştırmalar az sayıdadır. Bu çalışmalarda sadece sekiz değişken ele alınmıştır (Bulcroft ve Bulcroft, 1993; East, 1998; South, 1993; Starrels ve Holm, 2000). Bu değişkenler, genellikle aile bağlamındaki ilişkiler, sosyalleşme, beklenti ve isteklere odaklanmış çalışmalardır. Bazı çalışmalar özellikle ırksal ve etnik farklılıkların bu değişkenler üzerindeki etkilerini incelemişlerdir.

Evliliğe ilişkin beklentilerin olumlu sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlayan bir etken olduğu durumlarda vardır. Örneğin, Brown (2000) araştırmasında birlikte yaşayan çiftlerin evliliğe

geçişi yordamada, evlilik beklentisinin çatışma çözme becerileri veya çiftin anlaşamama düzeylerinden çok daha önemli olduğunu rapor etmektedir. Benzer şekilde, Waller ve McLanahan (2005) birlikte veya ayrı yaşayan “kırılgan” ailelerin verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada, evlilik öncesi inançların ve yüksek beklentilerin evlenme ihtimalini artırdığını göstermektedir. Bu bulgular evlilik kararsızlığı yaşayan bireylere yardım sürecinde danışmanlara yol gösterici olabilir.

Benzer başka bir araştırmada Harris ve Lee (2006) biyolojik ebeveynlerinin yanında yaşayan çocuk ve ergenlerin evlenmeye yönelik yüksek beklentiler geliştirdiğini buna karşılık bu aile yapısı dışında kalan diğer ailelerde büyüyenlerin evlenmeye ilişkin düşük beklentilere sahip olduklarını bildirmektedirler.

Yukarıda bahsedilen çalışmalardan kısmen farklı olarak, Evlilik Beklentisi Ölçeğinin (Marriage Expectation Scale-MES) (Jones, 1994) kullanıldığı bir çalışmada, akılcı/mantıklı düşünme stiline sahip olanlarla, yaşantısal düşünme stiline sahip olanlar “kötümser, gerçekçi ve idealist” evlilik beklenti düzeyleri bakımından karşılaştırılmıştır. Akılcı/mantıklı düşünme stiline sahip olmanın gerçekçi ve kötümser evlilik beklentilerini yordadığı, yaşantısal düşünme stiline sahip olmanın ise gerçekçi ve idealist beklentileri yordadığı bildirilmektedir (Kaki, Afshariniya, Kakabaraei ve Tahmasebian, 2013).

İçinde yaşanan aile formunun evlilik beklentilerine etkilerinin incelendiği çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalardan birinde, Jones ve Nelson (1996) biyolojik ebeveynleri ile birlikte yaşayanlar ile diğer aile formlarında yaşayan üniversite öğrencilerini karşılaştırmıştır. Çalışmada içinde geliştiği aile tipinin evlilik beklentilerinin “gerçekçi, kötümser ve idealist” olarak tanımlamada etkili bir değişken olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bekâr üniversite öğrencileriyle yapılan farklı bir çalışmada evlilikle ilgili idealist/gerçekçi olmayan beklentiler ile televizyon programları tercihleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonunda genel televizyon izleme davranışı ile idealist evlilik beklentisi arasında negatif bir ilişki bulunmuş, buna karşın romantik türü programlar (romantik komedi, diziler gibi) ile idealist evlilik beklentisi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Segrin ve Nabi, 2002). Ayrıca beklentiler ile evliliğe niyetlenme arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu rapor edilmiştir.

Neff ve Morgan, (2014), Amerika’da evli çiftlerin, ekonomik kaynaklar ile evlilik beklentilerinin ilişkisini inceledikleri çalışmalarında yüksek düzeydeki beklentilerin, evliliği boğan bir değişken olduğunu bulmuşlardır.

Pollock ve Die (1990) evli çiftlerin iletişim biçimleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen bulgular, iletişimin anlamlı düzeyde evlilik uyumu ve eşler arasındaki güç eşitliğiyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Eğitim düzeyi ve bir işte çalışıyor olma ile evlilik beklentisi arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada Waller ve McLanahan (2005) her iki partnerin işinin olması ve eğitim düzeyinin evlilik beklentilerinde ve evlilik ilişkileriyle pozitif, evlilik birlikteliğinin dağılmasıyla negatif ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Kaki ve ark. (2013) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin cinsiyetlerinin evlilik beklentileri üzerindeki etkisi incelenmiş ve cinsiyetin gerçekçi ve idealist beklentiler üzerinde etkili bir değişken olduğu ancak kötümser beklentiler üzerinde etkili bir değişken olmadığı bulunmuştur.

Evlilik doyumunu etkileyen önemli boyutlardan bir tanesi benliktir. Yani kişinin kendisini ve eşini nasıl algıladığı, çiftlerin beklentileri, istekleri, isteklerini ifade edebilmesi, evlilik ilişkisi içerisinde kendini nasıl algıladıkları; eşine ve onun özelliklerine duyduğu saygı, anlayış, ilişkilerinden aldığı doyum ve evliliğin kalitesini etkileyebilmektedir (Çelik, 2006).

Kalkan ve Kaya (2007) evli çiftlere ve ailelere yardıma yönelik eş terapisi, evlilik ve aile terapisi gibi terapötik müdahalelerin popüler olmaya devam ettiğini, evlilik öncesi eğitim ve hazırlık programlarına odaklanma çabasının az olduğunu vurgulamaktadır. Evlilik hazırlık programlarının yurtdışında yaygın olarak kullanıldığı, lise ve üniversitelerde eğitimlerinin verildiği bildirilmektedir. Bu eğitim programları bireylere değerler, inançlar, evlilikten beklentiler, evlilik ve ilişki hakkında bilgi ve beceri vb. konuları içermektedir (Valiente, Belanger ve Estrada, 2002). Türkiye’de evliliğe hazırlık programlarının henüz yaygınlaşmadığı bu konuda az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir (Aydemir-Sevim, 1996; Kalkan, 2002).

Özdemir (1992) yapmış olduğu bir çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun, evliliğin gerekliliği, evlenilecek kişide aranan nitelikler, eş seçim biçimi, evlilikte bağımlılık ve

serbest davranma gibi faktörlerin mutlu bir aileyi belirleyen en önemli şartlar olarak gördüklerini bildirmektedir.

Eşten beklentiler konusu ile yakın ve dolaylı ilişkileri olan kavramlar ve bu kavramlar üzerinde etkisi ölçülen değişkenlerle ilgili alanyazın çalışmasından sonra bu araştırmanın önemi ve amacı konusunda bilgi verilmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Evlilik kurumu genel olarak tüm dünyada olduğu gibi Türk toplumu için de oldukça önemlidir. Evliliği erteleyen bireylere, genellikle evli olanlara verilen sosyal destek verilmemektedir. Ergenlik döneminin önemli gelişim görevlerinden bir tanesi, evleneceği eşe ilişkin değerler oluşturmaktır. Genç yetişkinlik döneminde bu gelişim göreviyle ilişkili sonraki gelişim görevi eş seçmedir. Gelişim görevi, yerine getirilmesi gereken evrede yerine getirilmediğinde içinde bulunan toplum tarafından hoşgörüsüzlüğe yol açar (Bacanlı, 2011, s. 53). Ayrıca eşinden ayrılan bireyler, hem psikolojik açıdan baş edilmesi güç sorunlar yaşamakta, hem de sosyal açıdan önemli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Araştırma sonucunda geliştirilen Eşten Beklentiler Ölçeği'nin (EBÖ) evliliğe hazırlanan bireylerin beklenti düzeylerini fark etmelerini sağlayacağı ve gerekli durumlarda aile danışmanlarından, evlilik öncesi psikoeğitim programlarının yardımıyla eşlerinden beklentilerini gerçekçi düzeye taşımalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türk toplumunda geliştirilmiş ya da uyarlanmış evlilik beklentisi veya eşten beklenti düzeylerini ölçen herhangi bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Evlilik sürecinde bireylerin karşılanmamış ihtiyaç ve beklentilerinden kaynaklanan sorunların, evlilik doyumunu ve psikolojik iyi oluşu olumsuz yönde etkilediği bilgisi alanyazından edinilmektedir. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin, eşten beklentilerinin ölçülebilir olması evlilik öncesi psikoeğitim programlarının ve evlilik öncesi aile danışmanlığının işlevselliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma kapsamında geliştirilen bu ölçme aracı bu alandaki eksikliği gidermeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Farklı kültürdeki bireylerin farklı benlik yapılarının olduğu ve bu farklılığın bireyin biliş, duygu ve motivasyonlarını etkilediği bildirilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Bu çalışmada, varolan mevcut ölçeklerden birini Türk toplumuna uyarlamak yerine Türk kültürüne uygun bir ölçek geliştirme yolu

tercih edilmiştir. Aşağıda bu tercihin diğer nedenleri Yüksel'in (2014) çalışmasından özetlenerek alınmıştır.

Her toplum için kavramlar aynı anlamı ifade etmezler. Bireyci toplumlarda kavramlar net bir biçimde tanımlanmışken, Türk toplumu gibi ortaklaşacı toplumlarda kavramlar arasındaki ayrımların yeterince net bir biçimde yapılmadığı söylenebilir. Kültürler arası farklılaşma farklı kültürlerde yaşayan insanların farklı şekilde düşünme, kavrama, değerlendirme ve davranmalarına neden olmaktadır.

Literatürde Türk kültürünü toplulukçu yapıda olduğunu ortaya koyan çalışmalar vardır (Hofstede, 2015). Türk kültüründe makam ve ünvanlara verilen önem, hiyerarşik saygı, katı ve otoriter yönetim tarzlarının olması Türk kültürünün *güç aralığı*'nin yüksek olması boyutu ile açıklanmaktadır. Türklerin kendilerinden önce bağlı buldukları gruba, aileyi, cemaati ve hemşehriliği önemsiyor olması *bireycilik* boyutunun düşük olmasıyla, rekabet, hırs gibi değerlere önem vermeyen, anlayış, şefkat, iletişim ve empati gibi değerlere önem veriyor olması *erillik/dişillik* boyutunda dişillik özelliğine sahip olmasıyla açıklanmaktadır. Devlet memurluğunun Türk kültürü için önemli görülmesinden hareketle belirsizliğe tahammül edemeyen bir yapıda olması, *belirsizlikten kaçınma* boyutu ile, pragmatik bir anlayışla yaşamın anlaşılabilir olduğu ve her şeyi anlamamanın gereksiz olduğuna inanıyor olması ise *pragmatizm* boyutundaki puanının yüksek olmasıyla açıklanmaktadır. Ayrıca Türk kültürünün *hoşgörü/baskıcı* boyutunda sıkı toplumsal normlar yoluyla ihtiyaçların tatminini bastıran ve onları düzenleyen bir yapıya sahip olması dolayısıyla baskıcı kültür olarak resmedilmektedir.

ABD ve Avrupa kültüründen oldukça farklı bir yapıda olan Türk toplumu kendisine özgü ölçme araçlarının geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle bu araştırma sonunda Türk kültürüne özgü eşten beklentileri ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirilmiştir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin evliliklerinde eşlerinden beklentilerini ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek ve bireylerin eşten beklenti puanlarının cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Araştırmada bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Eşten Beklentiler Ölçeğinin güvenilirliğine ilişkin kanıtlar yeterli midir?
2. Eşten Beklentiler Ölçeği geçerliğine ilişkin kanıtlar yeterli midir?
3. Eşten Beklentiler Ölçeği puanları, cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumuna göre farklılık göstermekte midir?

1.5. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmaya gönüllü olarak destek veren katılımcıların veri toplama araçlarına içten ve samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın kapsamı Ankara Gazi Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi ve İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesinin öğrencileri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Aile: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü (TDK, 2015).

Evlilik: İki kişinin aile kurmak üzere kanunların uygun gördüğü şekilde, ruhen ve bedenen bir ömür boyu sürecek şekilde bir araya gelmesi.

Evlilik, iki karşı cins arasında yasalara uymak şartı ile aile kurmayı, çocuk sahibi olmayı, bu çocuklara belli bir statü sağlamayı ve kültürel, sosyo-ekonomik, psikolojik, biyolojik amaçları hedefleyen bir anlaşma ve dayanışmadır (PDM, 2015).

Eşten Beklenti: Evlenmemiş bireylerin evlenecekleri kişinin kendisini sevmesi, kendisi ve ailesine saygı duyması, değişime uyum sağlaması, kendisinin inanç ve kültürüne benzer bir inanç ve kültüre sahip olması, olumlu bir cinsellik tutumuna sahip olması ve sosyoekonomik açıdan kendisine yakın olmasını istemesi, arzu etmesidir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu (katılımcılar), veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analiz yöntemlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin evlilik eş beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme ve cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkileri değerlendirme durumu değişkenlerinin EBÖ'nün toplam ve alt boyutlarından alınan puanları farklılaştırıp farklılaşmadığını incelemektir. Olanı olduğu gibi saptamaya/tanımlamaya çalışan, farklılık ya da ilişki bulmaya çalışmayan çalışmalar betimsel model (Erkuş, 2011, s.93) olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan bu çalışma betimsel bir araştırmadır.

2.2. Katılımcılar

Araştırmaya, Ankara, İstanbul ve Afyonkarahisar'da birer devlet üniversitesinde eğitimlerine devam eden toplam 896 öğrenci katılmıştır. Araştırmada katılım gönüllülük esasına göre yapılmıştır.

Katılımcılar, "Kolaylıkla Bulunabileni Örneklem (Convenience Sampling)" (Erkuş, 2011, s. 106) yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmanın farklı aşamalarında farklı katılımcılar yer aldıkları için çalışma grupları olarak ifade edilmiş ve ayrıntılı bilgi verilmiştir. Bu kapsamda beş çalışma grubu ile çalışılmıştır.

2.2.1. Çalışma Grubu 1

Eşten Beklentiler Ölçeğinin geliştirme sürecinde madde havuzu oluşturmanın ilk aşamasında gönüllü olarak oluşturulan birinci odak çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Odak Çalışma Grubuna Ait Bilgiler.

Odak Çalışma Grubu	Frekans	(%)
Kadın	17	80,9
Erkek	4	19,1
Toplam	21	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi, birinci odak çalışma grubuna dâhil edilen bireylerin 17’si kadındır ve çalışma grubunun yüzde 81’ini oluşturmaktadır. Birinci çalışma grubuna alınan bireylerin 4’ü erkektir ve çalışma grubunun yüzde 19’unu oluşturmaktadır. Birinci çalışma grubuna alınan bireylerin yaşları ortalaması 20,1’tir.

2.2.2. Çalışma Grubu 2

EBÖ’nün madde havuzunun oluşturulmaya devam edilmesi için çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerden oluşan ikinci çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İkinci Çalışma Grubuna Ait Bilgiler.

İkinci Ön Çalışma Grubu	Frekans	(%)
Kadın	69	83,0
Erkek	14	17,0
Toplam	83	100,0

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların 69 tanesi kadındır ve çalışma grubunun %83’ünü oluşturmaktadır. Katılımcılardan 14 tanesi erkektir ve çalışma grubunun %17’sini oluşturmaktadır. İkinci çalışma grubuna alınan bireylerin yaşları ortalaması 22,9’dur. Çalışma grubunun oluşturulduğu Gazi Eğitim Fakültesinde öğrenime devam eden kadın öğrencilerin oranının erkek öğrencilerden fazla olması ve çalışmaya gönüllü olarak katılma özelliğine önem verilmesi orantısız dağılıma neden olmuştur.

2.2.3. Çalışma Grubu 3

Birinci ve ikinci ön çalışma gruplarıyla yapılan görüşmelerin sonunda oluşturulan EBÖ'nün madde havuzunun kategorileştirilmesi, sadeleştirilmesi ve düzenlenmesi için kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemi ile oluşturulan üçüncü çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Üçüncü Çalışma Grubuna Ait Bilgiler.

Üçüncü Ön Çalışma Grubu	Frekans	%
Kadın	142	83,5
Erkek	28	16,5
Toplam	170	100,0

Tablo 3'te görüldüğü gibi ölçeğin deneme formunun uygulanması kapsamında oluşturulan üçüncü çalışma grubundaki bireylerin 142'si kadındır ve çalışma grubunun %83'ünü oluşturmaktadır. Üçüncü çalışma grubundaki bireylerin 28'i erkektir ve üçüncü çalışma grubunun %17'sini oluşturmaktadır. Üçüncü çalışma grubuna alınan bireylerin yaş ortalaması 22,8'dir. Üçüncü çalışma grubunun dağılımı incelendiğinde kadınların oranının erkeklerden fazla olduğu görülmektedir. Bu dağılımın cinsiyet açısından eşit olmamasının iki nedeni vardır. Birincisi Gazi Üniversitesinde öğrenimlerine devam eden kadın nüfusunun erkek nüfusunun yaklaşık iki katı olmasıdır. İkincisi de kadınların araştırmaya gönüllü olarak katılma konusunda erkeklerden daha istekli davranmış olmalarıdır. Araştırmaya katılmak için kadınların daha istekli olmaları, kültürel değişkenlerle açıklanabilir. Bu kapsamda cinsiyet rol kavramının katılma oranlarındaki farklılıklarla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

2.2.4. Çalışma Grubu 4

EBÖ uygulama formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için oluşturulan dördüncü çalışma grubuna katılan öğrencilerin cinsiyeti, okudukları fakülte ve bölümlere ait bilgiler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Dördüncü Çalışma Grubuna Ait Bilgiler.

Ölçek Geliştirme Çalışma Grubu		Frekans	(%)
Cinsiyet	Kadın	339	75,7
	Erkek	109	24,3
	Toplam	448	100,0
Fakülte	Gazi Eğitim	307	68,5
	Edebiyat Fakültesi	64	14,3
	Fen Fakültesi	28	6,3
	BESYO	40	8,9
	Turizm Fakültesi	9	2,0
	Toplam	448	100,0
Bölüm	Rehberlik ve Psikolojik Danışma	31	6,9
	Biyoloji Öğretmenliği	23	5,1
	Sınıf Öğretmenliği	63	14,1
	Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği	16	3,6
	Müzik Öğretmenliği	29	6,5
	Türk Dili ve Edebiyatı	40	8,9
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	43	9,6
	Türkçe Öğretmenliği	17	3,8
	Felsefe	24	5,4
	Matematik	28	6,3
	Beden Eğitimi	40	8,9
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	9	2,0
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	62	13,8
	Ortaöğretimde Matematik Öğretmenliği	16	3,6
	İngilizce Öğretmenliği	7	1,6
	Toplam	448	100,0

Tablo 4’de görüldüğü gibi çalışma grubunun heterojen bir yapıya sahip olabilmesi için Gazi Üniversitesinin farklı fakülteleri ve bölümlerinden öğrencilerle çalışılmıştır. Cinsiyet değişkeni bakımından incelendiğinde dördüncü çalışma grubundaki bireylerin 339’unun kadın olduğu ve grubun %76’sını oluşturduğu, buna karşın 109’unun erkek ve grubun %24’ünü oluşturduğu görülmektedir.

Öğrenim gördükleri fakülteler bazında incelendiğinde katılımcıların 309’unun Eğitim Fakültesi öğrencisi olduğu ve grubun %69’unu oluşturduğu, 64’ünün Edebiyat Fakültesi öğrencisi olduğu ve grubun %14’ünü oluşturduğu, 28’inin Fen Fakültesi öğrencisi olduğu ve grubun %6’sını oluşturduğu, 40’ının Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi olduğu ve grubun %9’unu oluşturduğu, son olarak 9 öğrencinin ise Turizm Fakültesi öğrencisi olduğu ve çalışma grubunun %2’sini oluşturduğu görülmektedir. Dördüncü çalışma grubunun yaşları ortalaması 21,5’dir.

Dördüncü çalışma grubu bölümler bazında incelendiğinde beş fakültenin farklı bölümlerini temsil edecek düzeyde heterojen bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

2.2.5. Çalışma Grubu 5

Son şekli verilen EBÖ'nün benzer ölçekler geçerliliğini tespit amacıyla kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemiyle oluşturulan beşinci çalışma grubunun cinsiyet ve öğrenim gördükleri fakülte değişkenine ilişkin dağılımlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Beşinci Çalışma Grubunun Cinsiyet, Öğrenim Gördükleri Fakülte Türüne Ait Bilgiler.

	Benzer Ölçekler Geçerliği Çalışma Grubu	Frekans	(%)
Cinsiyet	Kadın	102	58,6
	Erkek	72	41,4
	Toplam	174	100,0
Fakülte	Eğitim Fakültesi	21	12,1
	Mühendislik Fakültesi	49	28,2
	Fen-Edebiyat Fakültesi	104	59,8
	Toplam	174	100,0

Tablo 5 incelendiğinde beşinci çalışma grubuna katılan öğrencilerin 102'sinin kadın olduğu ve grubun %59'unu oluşturduğu, erkek katılımcıların sayısının 72 olduğu ve grubun %41'ini oluşturduğu görülmektedir.

Beşinci çalışma grubuna alınan katılımcıların yaşları 19-30 arasında değişmekte olup yaş ortalaması %23,1'dir.

Beşinci çalışma grubuna alınan fakültelerin dağılımı incelendiğinde Eğitim Fakültesinden çalışmaya 21 öğrencinin katıldığı ve grubun %12'sini oluşturduğu, Mühendislik Fakültesinden 49 öğrencinin çalışmaya katıldığı ve grubun %28'ini oluşturduğu görülmektedir. Fen-Edebiyat Fakültesinden ise 104 öğrenci çalışmaya katılmıştır ve beşinci çalışma grubunun %60'ını oluşturmaktadır. Beşinci çalışma grubuna katılan öğrencilerin cinsiyet ve öğrenim gördükleri fakülte türü bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

2.3. İşlem

EBÖ'nün geliştirilmesinde aşağıdaki süreç izlenmiştir. Öncelikle ölçek geliştirme süreci ile ilgili alanyazın incelenmiştir. Ölçek geliştirme süreci genel hatlarıyla şu aşamalardan oluşmaktadır; Test puanlarının kullanılacağı amacın belirlenmesi, yapıyı temsil eden davranışların belirlenmesi, denemelik maddelerin yazılması, denemelik maddelerin gözden geçirilmesi, denemelik test formunun hazırlanması, denemelik testin uygulanması, deneme uygulamasından madde analizi yapılarak maddelerin seçilmesi, seçilen maddelerden oluşturulan nihai testin istatistiklerinin kestirilmesidir (DeVellis, 2014; Atılğan, 2009, ss.316-334; Cohen ve Swerdlik, 2013, ss.237-274). Bu araştırmada yukarıda bahsedilen aşamalar izlenmiş ve gerçekleştirilen çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Ölçeğin geliştirilmesine başlarken madde havuzu oluşturmak amacıyla ilk aşamada teorik yöntemler incelenmiş daha sonra konu hakkında alanyazın taraması yapılmıştır. Bu işlemlerden sonra 17 kız ve 4 erkek öğrenci ile odak grup çalışması yapılmıştır. Bu grupla yaklaşık 2 saatlik bir süreyle “Evlilikten, evli olmaktan, eşten beklentilerimiz nelerdir?” gibi açık uçlu sorular sorularak katılımcıların evlilikte eşten beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu süreçte katılımcılardan yasal izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ses kayıtları deşifre edilerek dile getirilen ifadelerden yola çıkılarak evlilikten beklentiler ölçeği için madde havuzu oluşturulmuştur. Bu çalışmaya ek olarak madde havuzunun zenginleştirilmesi ve sözel olarak ifade edilememiş beklentilerin yazılı şekilde ifade edilebilmesine olanak sağlamak amacıyla 69 kadın ve 16 erkekten oluşan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ikinci çalışma grubuna aynı sorular yöneltilerek düşüncelerini dağıtılan kartlara yazmaları istenmiştir. Elde edilen yeni maddeler ölçeğin madde havuzuna ilave edilmiştir.

Birinci ve ikinci çalışma grubu ile oluşturulan madde havuzundaki maddelerin kapsam geçerliliğini tespit etmek amacıyla ölçek maddeleri Rehberlik ve Psikolojik Danışma anabilim dalı öğretim elemanlarına (3 profesör, 1 doçent, 1 yardımcı doçent ve 6 araştırma görevlisi ve 1 sosyoloji profesörü) verilerek görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler çerçevesinde 111 maddeden oluşan ön deneme formu oluşturulmuştur. Ön deneme formunda 5'li likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Buna göre dereceleme basamakları (1) hiç bana uygun değil ile (5) tamamen bana uygun olmak üzere 1 ile 5 arasında derecelendirilmiştir.

Ölçeğin ön deneme formu Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 142 kadın ve 28 erkek toplam 170

öğrenciden oluşan üçüncü çalışma grubuna uygulanmıştır. Uygulama yönergesinde katılımcılara ölçekteki maddelerin anlaşılabilirliklerine ilişkin görüşlerini bildirmeleri istenmiştir. Uygulama sonucunda yapılan istatistiksel analizler, anlaşılabilirliklerine ilişkin geri bildirimler ve yeniden aynı alan uzmanlarına gidilerek aynı anlamı ifade eden maddeler ve yapıyı açıklamada yetersiz bulunan maddeler çıkarılarak 53 maddelik Eşten Beklenti Ölçeği (EBÖ deneme formu geliştirilmiştir. Ölçeğin deneme formunda ön deneme formundan farklı olarak 10'lu likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Ölçeğin 10'lu dereceleme haline dönüştürülmesinin nedeni evlilik beklentisini daha geniş bir perspektifle ölçebilmek ve ölçeği oluşturan maddelerin açıkladıkları varyansın artmasını sağlamaktır.

Ölçek maddelerine verilebilecek yanıtlar, (1) kesinlikle katılmıyorum ile (10) tamamen katılıyorum arasındadır.

Sonraki aşamada 53 maddeden oluşan deneme formu, Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve edebiyatı Öğretmenliği bölümü 5. sınıfında öğrenim gören 10 öğrenciye verilerek, ölçeğin dil bilgisi kuralları çerçevesinde incelemesi istenmiştir. İnceleme sonunda EBÖ'nün deneme formu, Gazi Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Fen Fakültesi, Turizm Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun farklı bölümlerinde öğrenim gören 339 kadın ve 109 erkek olmak üzere toplam 448 gönüllü öğrenciden oluşan dördüncü çalışma grubuna uygulanmıştır. Yapılan analizler(iç tutarlılık güvenilirliği, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi) sonunda EBÖ'nün 25 maddeden oluşan uygulama formu elde edilmiştir.

Eşten Beklentiler Ölçeğinin uygulama formu benzer ölçekler geçerliğini tespit etmek ve bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla üç farklı şehirden üç üniversite kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Üç üniversiteden yine kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemi ile birer fakülte belirlenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan beşinci çalışma grubuna 102 kadın ve 72 erkek olmak üzere toplam 174 öğrenci dahil edilmiştir. Eşten Beklentiler Ölçeği ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği beşinci çalışma grubuna uygulanmıştır. EBÖ'nün uygulama formuna ilişkin analizler bu veri setiyle yapılmıştır.

2.3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları

Bu başlık altında EBÖ'nün benzer ölçekler geçerliğini test etmek amacıyla kullanılan İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği psikometrik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.3.1.1. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İBÇÖ)

İBÇÖ, bireylerin kişiler arası ilişkilerinde sahip oldukları bilişsel çarpıtmaları, belli kişilerle sınırlandırmaksızın değerlendirmek amacıyla Hamamcı ve Büyüköztürk (2003) tarafından geliştirilmiştir. 19 maddeden oluşan 5'li dereceleme tipi bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 95, en düşük puan 19'dur. Yüksek puan, bireylerin yakın ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalara 51 sahip olduklarını göstermektedir (Hamamcı, 2002; Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003).

Ölçeğin faktör yapısını incelemek amacıyla temel bileşenler analizi (TBA) kullanılmıştır. Analiz sonuçları ölçeğin tek faktörlü değil çok faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek, 'Yakınlıktan Kaçınma', 'Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi' ve 'Zihin Okuma' olmak üzere birbirinden bağımsız üç faktör içermektedir. Faktörler, içlerinde yer alan ifadelerin içerikleri dikkate alınarak adlandırılmışlardır. Buna göre, Yakınlıktan Kaçınma olarak adlandırılan birinci faktör, 8 maddeden oluşmaktadır (1., 2., 3., 4., 10., 12., 13. ve 19. maddeler) ve insanların başkalarına karşı olumsuz bakış açısını, eğer ilişkilerde yakın olunursa bunun doğuracağı olumsuz sonuçları göstermekte ve bu nedenle ilişkilerde yakınlık kurulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. 'Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi' olarak adlandırılan ikinci faktör de 8 maddeden oluşmaktadır (5., 9., 11., 14., 15., 16., 17. ve 18. maddeler) Bu faktör, kişilerin ilişkilerinde hem kendi davranışlarına hem de başkalarının davranışlarına ilişkin yüksek beklenti ve standartlarını göstermektedir. Üçüncü faktör 'Zihin Okuma' olarak adlandırılmıştır ve üç maddeden oluşmaktadır (6., 7. ve 8. maddeler). Bu faktörde, başkalarının ne düşündüğünü ve hissettiğini bildiğini varsayan zihin okuma hatasını içeren ifadeler yer almaktadır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003).

Ölçeğin ölçüt geçerliği için İBÇÖ'nün, Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Çatışma Eğilim Ölçeği ile korelasyonları incelenmiştir. İBÇÖ'nün geneli üzerinden değerlendirildiğinde diğer ölçeklerle olan korelasyonun pozitif ve anlamlı olduğu görülmüştür ($p < .01$). 'Yakınlıktan Kaçınma', 'Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi' faktörlerinin Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Çatışma Eğilim Ölçeği arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki; Zihin Okuma faktörü ile bu ölçekler arasında ise .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki görülmektedir (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Bu sonuçlar, İBÇÖ'nün benzer ölçeklerle ilişkisinin yüksek olduğunu göstermektedir ve İBÇÖ'nün geçerliliği hakkında ek kanıtlar vermektedir.

Ölçeğin güvenilirliğini saptamak amacıyla iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı .67 olarak bulunmuştur. Her bir alt boyut için ayrı ayrı incelendiğinde ise iç tutarlılık katsayısı, birinci alt boyut için .73; ikinci alt boyut için .66; üçüncü alt boyut için .49 olarak hesaplanmıştır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Ölçeğin tutarlılığını saptamak amacıyla, test-tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için hesaplanan test-tekrar test korelasyon katsayısı .74; birinci alt boyut için .70; ikinci alt boyut için .76 ve üçüncü alt boyut için .74 olarak görülmektedir (Hamamcı, 2002).

2.4. Verilerin Analizi

Bu alt başlık altında öncelikle ölçek geliştirme sürecinde yapılan analizler ve gerekçelerinden bahsedilmiş daha sonra araştırma kapsamında oluşturulan gruplar için yapılan analizler açıklanmıştır. Bir ölçeğin geliştirilmesi sürecinde önemli bir aşama olan ve ölçeğin yapısı hakkında bilgi veren faktör analizi ve verilerin faktör analizi için hazır hale getirilmesinde yapılması gereken işlemlerle ilgili bilgiler verilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket program kullanılmıştır.

Ölçüm/ölçümler sonucu elde edilen verilerin boyutlarını belirleyebilmek için verilerin bir dizi istatistiksel işlemlerden geçirilmesi gerekir. Ölçümler arasındaki ilişkinin hesaplanması, korelasyon matris yapısının belirlenmesi, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değerinin hesaplanması, faktör sayısının belirlenmesi dönüşüme tabi tutulması ve boyutların adlandırma yapılması gereken işlemlerdir. Bu kısımda korelasyon matrisinin hesaplanması, Bartlett Testi, KMO testi, faktör sayısının belirlenmesi, rotasyonlu (döndürülmüş) faktör matrisi, faktörlerin adlandırılması, doğrulayıcı faktör analizi, iki bağımsız grubu/grupları karşılaştırmak için Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H-Testi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Korelasyon matrisinin hesaplanması, faktör analizinde, regresyon analizinin tersine, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi aranır. Değişkenler arasında korelasyon azaldıkça, faktör analizinin sonuçlarına olan güven o denli azalır. Aralarında korelasyon ilişkisinin çok güçlü olduğu değişkenler genelde aynı faktör içinde olacaklardır. Bunun bir sonucu olarak da, bu değişkenlerin, içinde buldukları faktörle de ilişkileri güçlü olacaktır (Nakip, 2003, s.407). Korelasyon katsayısının yeterli bulunması durumunda veriler faktör

analizi öncesinde bir takım işlemlere tabi tutulmalıdır. Bu işlemlerden ilki korelasyon matrisinin yapısını belirlemektir.

Bartlett Testi (Bartlett Test of Sphericity), korelasyon matrisinin, bütün köşegen (diyagonal) terimleri 1, köşegen dışındaki terimleri 0 olan birim matris olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılır. Söz konusu test, verilerin çoklu normal dağılımdan gelmiş olmasını gerektirir. H0 hipotezi ilişkinin olmadığını (korelasyon matrisi birim matrisi olduğunu), H1 hipotezi de ilişkinin var olduğunu gösterir. Bu test sonucunda katsayı düşük çıkarsa sıfır hipotezi, yüksek çıkarsa da alternatif hipotez kabul edilir. Sıfır hipotezi red edilmezse, faktör analizine devam edilmez. Bu durumda, faktör modelinin kullanılması yeniden gözden geçirilmelidir (Akgül ve Çevik, 2003, s. 428). Faktör analizi öncesi yapılması gereken bir diğer işlem ölçümlerin örneklem yeterliliğinin belirlenmesidir.

Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) testi, örneklem yeterliliğini ölçer ve örneklem büyüklüğüyle ilgilendir. Bunun için, gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştırır. Bu testin değeri küçük çıkarsa, çift olarak değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin diğer değişkenlerce açıklanmayacağını gösterir. Bu durumda da faktör analizine devam etmek doğru olmaz (Nakip, 2003, s. 408-409). KMO, testinde bulunan değer 0,50'nin altında ise kabul edilemez, 0,50 zayıf, 0,60 orta, 0,70 iyi, 0,80 çok iyi, 0,90 mükemmeldir (Tavşancıl, 2002, s. 50; Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2005, s. 217). KMO katsayısının yeterli olması durumunda yapılması gereken diğer bir işlem faktör sayısının belirlenmesidir.

Faktör sayısını belirlemenin amacı, değişkenler arasındaki ilişkileri en yüksek derecede temsil edecek az sayıda faktör elde etmektir. Kaç faktör elde edileceği ile ilgili çeşitli kriterler söz konusudur (Kalaycı, 2010, s. 322; Nakip, 2003, s. 411; Özdamar, 2011, s. 248; Tavşancıl, 2002, s. 47). Bunlar;

Özdeğere (Eigenvalues) göre belirleme, özdeğeri bir ve birden büyük olan faktörlerin hesaba katılması yaygın olarak kullanılan bir kriterdir. Joliffe kriteri, 0,7 ve daha büyük değerli, özdeğer sayısı kadar faktör alınmasının uygun olacağını ileri süren bir yaklaşımdır. (Özdamar, 2011 s.248). Özdeğer; bir faktör tarafından açıklanan toplam varyansı gösterir.

Serpme diyagramı (scree test) ile belirleme yönteminde; özdeğerlerin grafiği incelenir ve düşey çizginin yataylaştığı yere kadar olan faktörler çözüme dâhil edilir. Başka bir deyişle; varyansı, açıklama oranlarındaki hızlı düşüş belirlenerek faktör sayısına karar verilmektedir.

Diyagramda, x eksenine faktörler, y eksenine özdeğerler yazılır (Lewis Beck, 1994, ss. 112-113).

Varyansın oranına göre belirleme, analiz sonunda elde edilen varyans oranları ne kadar büyükse faktör yapısı da o kadar güçlü olur. Bu düzeyin sosyal alanlarda %40 ile %60 arasında olmasını yeterli kabul edilmektedir. (Tavşancıl, 2002, s. 48). Tıp ve ilaç sektörü gibi hassas sektörlerde bu oran 95'lere kadar çıkabilmektedir (Nakip, 2003, s. 412). Faktör sayısı belirlendikten sonra faktörlerin isimlendirilebilmesi ve yorumlanabilmesi için faktör matrisini rotasyon (döndürme) işlemi yapılmalıdır.

Rotasyonlu (Döndürülmüş) faktör matrisi, faktör rotasyonundan amaç; isimlendirilebilir ve yorumlanabilir faktörler elde etmektir (Kalaycı, 2010, s. 322). Modelin kaç faktörden oluştuğu belirlendikten sonra, her faktörde yer alacak değişken sayısı ve değişkenlerin bu faktörlere dağılımı belirlenir. SPSS paket programı, faktör yüklerini gösteren matrisi verir. Bu matrise faktör modeli matrisi (factor pattern matrix) adı verilir. Sözü ettiğimiz matriste faktör yükleri olarak tanımladığımız katsayılar, faktörlerle ilgili olarak standardize edilmiş bir değişkeni ifade etmede kullanılan değerlerdir. Faktör yükleri, değişkenlerin her faktördeki ağırlığını göstermektedir. Birer korelasyon katsayısı olan bu değerler, değişkenlerle, seçilen faktörler arasındaki ilişki derecesini gösterir. Bir değişkenin hangi faktörle en güçlü korelasyon ilişkisi varsa, o faktörün elemanı (üyesi) demektir (Nakip, 2003, s. 413). Rotasyon işlemlerinde iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi orthogonal (90 derecelik açı ile dik) döndürme olup elde edilen faktörlerin birbirleri ile korelasyona (ilişkiye) girmemesini sağlar. İkinci yöntem ise, oblique (eğik) döndürmedir. Bu durumda, faktörler tamamen birbirinden bağımsız değildir. Bu çalışmada ele alınan değişkenlerin ilişkisiz olması, yorumlanmasının kolaylığı ve kullanım sıklığından dolayı, orthogonal rotasyon tercih edilmiştir. Orthogonal rotasyon yöntemleri içinde varimax, quartimax equamax, en yaygın kullanılanlardır. Bu çalışmada varimax yöntem tercih edilmiştir. Varimax yöntemi ile basit yapıya ve anlamlı faktörlere ulaşmada faktör yükleri matrisinin sütunlarına öncelik verilir. Bu yöntemle daha az değişkenle faktör varyanslarının maksimum olması sağlanacak şekilde döndürme yapılır (Kline, 1994, s. 62; Tavşancıl, 2002, s. 50). Ayrıca, varimax olmadan faktör skor katsayılarına ulaşmak mümkün olmamaktadır (Nakip, 2003, s. 413). Bu aşamadan sonra faktörler isimlendirilebilir.

Faktörlerin adlandırılması, faktörlerde yer alacak değişkenlerin sayısı ve değişkenlerin bu faktörlere dağılımı belirlendikten sonra, sıra faktörlere ad verme işlemine gelir. Faktörlere

ad verme her zaman kolay bir iş değildir. Örneğin, ilgisiz değişkenler bir faktörde toplanabilir. Bu durumda, faktör yükü en fazla olan değişkeni esas alarak adlandırma yapılabilir.

Doğrulayıcı faktör analizi(DFA), araştırmacının elindeki verinin orijinal (daha önce keşfedilmiş ve farklı çalışmalarda kullanılmış olan) yapıya uyup uymadığını belirlemek için yapılmaktadır (Seçer, 2013, s. 134). Açımlayıcı faktör analizinde belirli bir ön beklenti ya da denence olmaksızın faktör yükleri(ağırlıkları) temelinde verinin faktör yapısı belirlenirken, DFA ise belirli değişkenlerin bir kuram temelinde önceden belirlenmiş faktörler üzerinde ağırlıklı olarak yer alacağı şeklindeki bir öngörünün sınanmasına dayanır.

Mann Whitney U testi, iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2011, 155). Başka bir anlatımla, bu test iki ilişkisiz grubun, ilgilenilen değişken bakımından evrende benzer dağılımlara sahip olup olmadığını test eder. Mann Whitney U testinin analiz mantığı şu şekilde gerçekleşir. İlk olarak iki ilişkisiz örnekleme ait puanlara, gruba bakmaksızın en küçükten en yüksek puana doğru sıra sayıları verilir. En küçük puana en küçük sıra sayısı olan 1 değeri verilerek en yüksek puana doğru sıralama yapılır. Analiz iki gruba ait puanların sıra sayıları toplamalarını temel alır. Elde edilen sıra toplamları, grup büyüklüklerine bölünerek grupların sıra ortalamaları bulunur (Canküyer ve Aşan, 2001, s. 105). Parametrik olmayan testler içinde en güçlü olanıdır. Bu nedenle geniş çevrelerce bilinen, yaygın kullanımı olan testlerdendir.

Kruskal Wallis tekniği, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2011, s. 158; Canküyer ve Aşan, 2001, s. 149). Analizde k tane örneklemin bir bağımlı değişkene ait puanları karşılaştırılır. Bu test, gözlemlerin birbirinden bağımsız olmasını ve bağımlı değişkenin en az sıralama ölçeğinde olmasını gerektirir. Analiz, “puanların grup değişkenine göre oluşturulan her bir alt grupta normal dağılım ve varyanslarının eşitliği” varsayımlarını gerektirmediği için tek yönlü varyans analizine alternatif bir tekniktir. Krusal Wallis tekniği, grupların puanlarının bir set olarak düşünülüp puanlara en küçük puandan başlayarak sıra değerleri verilmesi Mann Whitney U-testinde olduğu gibi, sıra toplamlarının bulunması temeline dayanır.

2.4.1. Birinci Çalışma Grubuyla İlgili Yapılan Analizler

Üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi eşten beklentilerini ölçmeyi amaçlayan ölçek geliştirme çalışmasının ilk aşamasında sosyal bilimlerde ölçek geliştirme süreci ve araştırmanın amacı için alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taramasından sonra 17 kız ve 4 erkek öğrenciden oluşan araştırmaya katılmaya gönüllü birinci çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu grupta yaklaşık 2 saat süren ve “evlilikten, evli olmaktan, eşten beklentilerimiz nelerdir?” gibi açık uçlu sorular sorularak evlilikte eşten beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu süreç katılımcıların izni alınarak ses kaydıyla kayıt edilmiştir. Önce ses kayıtları deşifre edilmiştir. Sonra da bu deşifre bilgileri analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda madde havuzu oluşturulmuştur. Alanyazın incelendiğinde bu maddelerin eşten beklentileri ölçmede yeterli olmadığı görülmüştür. Alanyazında cinsellik ve gelir düzeyi boyutları olmasına karşı oluşturulan havuzda bu boyutları ölçmeye yeterli madde oluşturulamamıştır. Bu iki konunun (cinsellik ve gelir düzeyi) yüz yüze yapılan bir çalışmada ifade edilememiş olması nedeniyle düşüncelerin kâğıtlara yazılabildiğini sağlamak amacıyla ikinci çalışma grubu oluşturulmuştur.

2.4.2. İkinci Çalışma Grubuyla İlgili Yapılan Analizler

Yüz yüze yapılan görüşmenin dezavantajını ortadan kaldırmak maksadıyla 69 kadın ve 14 erkekten oluşan 83 gönüllü öğrenciye birinci ön çalışma grubunda yöneltilen sorular (evlilikten, evli olmaktan, eşten beklentilerimiz nelerdir?) sorulmuş, görüşlerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Konuyla ilgili düşüncelerini yazdıkları dokümanlar incelenmiş ve analize tabi tutulmuştur. Analiz sonunda elde edilen 28 yeni madde eşten beklentiler ölçeği madde havuzuna eklenmiştir.

2.4.3. Ölçeğin Görünüş ve Kapsam Geçerliği İçin Yapılan İşlemler

Araştırmaya gönüllü olarak katılan iki ayrı ön çalışma grubundan elde edilen veriler çerçevesinde oluşturulan madde havuzu görünüş ve kapsam geçerliliğini tespit etmek amacıyla Rehberlik ve Psikolojik Danışma anabilim dalı öğretim elemanlarına (3 profesör, 1 doçent, 1 yardımcı doçent ve 6 araştırma görevlisi ve 1 sosyoloji profesörü) verilerek madde havuzunun görünüş ve kapsam geçerliğine ilişkin görüşleri alınmıştır. Görünüş geçerliği kapsamında ölçek maddelerinin eşten beklentileri ölçmek için uygunluğuna ilişkin

görünüşler alınmıştır. Kapsam geçerliği kapsamında ölçek maddelerinin alanyazına uygun olarak eşten beklentileri ölçmek için yeterliğine ilişkin görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler çerçevesinde bazı maddelerin eşten beklentiyi ölçmek için uygun olmadığı, bazı maddelerin ise aynı anlamı içerdiği sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede düzenlenen ölçek madde havuzundan 111 maddeden oluşan ölçeğin deneme formu geliştirilmiştir.

2.4.4. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Ön Deneme” Formu İle İlgili Yapılan Analizler

EBÖ'nün ön deneme formu Gazi Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 142 kadın ve 28 erkek toplam 170 öğrenciden oluşan üçüncü çalışma grubuna uygulanmıştır. Ölçeğin ön deneme formuna ait veri seti bu gruptan elde edilmiştir. Ön deneme formu için iç tutarlık güvenilirlik analizi ve faktör analizi yapılmıştır.

2.4.5. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Deneme” Formu İçin Yapılan Analizler

EBÖ'nün deneme formu, Gazi Eğitim Fakültesi, Gazi Edebiyat Fakültesi, Gazi Fen Fakültesi, Gazi Turizm Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun farklı bölümlerinde öğrenim gören 348 kadın ve 117 erkek olmak üzere toplam 465 gönüllü öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonunda veri girişi yapılırken 2 öğrencinin gelişigüzel cevap vermiş olması nedeniyle bu öğrencilerin ölçeğe vermiş olduğu cevaplar verilerden çıkarılmıştır. Veri girişinden sonra yapılan normallik testi sonucunda uç değerler gösteren 15 öğrencinin verileri veri setinden çıkarılmıştır. Toplam 448 öğrencinin Eşten Beklentiler Ölçeği deneme formuna verdikleri yanıtlar önce güvenilirlik analizine daha sonra da faktör analizlerine tabi tutulmuştur.

2.4.6. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Uygulama” Formu İçin Yapılan Analizler

EBÖ'nün uygulama formu, Gazi Üniversitesi'nin Gazi Eğitim Fakültesi, Afyon Kocatepe Üniversitesinin Mühendislik Fakültesi ve İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesinin Fen-Edebiyat Fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenimlerine devam eden 102 kadın ve 72 erkek olmak üzere toplam 174 gönüllü öğrenciye uygulanmıştır. EBÖ'nün uygulama formundan elde edilen veriler, öncelikle iç tutarlılık, eşdeğer yarılar ve madde-toplam güvenilirlik

analizine sonrasında ise ölçüt bağımlı geçerlik analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca EBÖ toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkileri değerlendirme durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleriyle incelenmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik çalışmalarına ilişkin olarak elde edilen bulgulara ve ölçekten elde edilen puanların bazı değişkenler (cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu) açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Eşten Beklentiler Ölçeği Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği güvenirliğini belirlemek için ölçeğin ön deneme, deneme ve uygulama formuna ilişkin yapılan güvenirlik analizleri sırasıyla verilmiştir.

3.1.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeğinin 111 maddeden oluşan “ön deneme” formunun üçüncü çalışma grubundan elde verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucu Cronbach’s Alpha değeri ,857 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin “ön deneme” formunun güvenirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.2. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Deneme” Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

EBÖ'nün “ön deneme” formu için yapılan güvenirlilik, geçerlik çalışmaları sonrasında toplam 58 madde çıkartılarak 53 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Güvenirlilik analizi çerçevesinde, 53 maddelik Eşten Beklentiler ölçeğinin madde-toplam puanlarının korelasyonlarının 3 madde hariç ,267-,561 arasında değiştiği (3 maddenin korelasyonları ,035-,242 arasındadır), çoklu açıklayıcılık (R^2) katsayılarının 5 madde hariç ,304-,682 aralığında (5 maddenin çoklu R^2 katsayıları ,170-,286 arasında) olduğu tespit edilmiştir. Ölçekten silindiğinde dikkate değer şekilde iç tutarlılık katsayısını yükseltecek maddelere rastlanmamıştır.

Eşten Beklentiler Ölçeği için kayıp veri analizi yapılmıştır. Ölçeğin sadece 2. maddesinde %1,51'lik kayıp varken diğer maddelerdeki kayıp %1'in altındadır. Normallik varsayımının karşılanmasını zorlaştıran uç değerler Shapiro-Wilk-W testi ile analiz edilmiştir. Elli üç maddelik Eşten Beklentiler Ölçeği 1. Shapiro-Wilk-W testi analizde 9 gözlemin (74, 171, 226, 343, 416, 440, 452, 454 ve 457) sapan değerlere sahip olduğu belirlenmiş ve bu 9 gözlem veri setinden çıkarılmıştır. Uç değerler analizinin ikincisine devam edilmiştir. Birinci analizde çıkarılan 9 gözlemden sonra kalan 449 veri üzerinde yapılan ikinci analizde 5 gözlemin (74, 169, 301, 402 ve 451) sapan değerlere sahip olduğu belirlendiğinden veri setinden çıkarılmıştır. Veri setinde kalan 449 gözlem üzerinde yapılan üçüncü analizde 1 gözlem (444. gözlem) daha uç değere sahip olduğu belirlendiğinden veri setinden çıkarılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık güvenirliliği 448 öğrenciden elde edilen veri üzerinde hesaplanmıştır.

Eşten Beklentiler Ölçeğinin 53 maddeden oluşan “deneme” formunun dördüncü çalışma grubundan elde verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri ,800 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin “deneme” formunun güvenirliliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Güvenirlilik, geçerlilik için üst sınır koyabilmekte ise de, hiçbir zaman geçerliği garantileyemez. Bu sebeple, hazırlanan ölçek, bu konu ile ilgili uzman kişilere incelettirilerek içerik geçerliği de denetlenmiştir (Karasar, 2005, ss. 151-152).

3.1.3. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Uygulama” Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Eşten Beklentiler Ölçeği uygulama formunun güvenilirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlık, eşdeğer yarılar (testi yarılama) güvenilirliği ve madde-toplam güvenilirliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1.3.1. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Uygulama” Formunun İç Tutarlık Güvenirliğine İlişkin Bulgular

EBÖ'nün “deneme” formu için yapılan güvenilirlik, geçerlik çalışmaları sonrasında toplam 28 madde çıkartılarak 25 maddelik uygulama formu (nihai form) oluşturulmuştur. Eşten Beklentiler Ölçeğinin 25 maddeden oluşan “uygulama” formunun beşinci çalışma grubundan elde verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri 0,928 olduğundan verilerin güvenilirliği yüksektir.

EBÖ'nün alt boyutlarına ilişkin yapılan iç tutarlılık analizleri sonucunda; “Eşe karşı saygı” alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,946, “Sosyoekonomik faktörler alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,829, “Uyum” alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,728, “Cinsellik” alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,882, “İnanç ve kültür benzerliği” alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,732, “Ailelere saygı” alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,797 ve “Eşe karşı saygı” alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,561 olarak bulunmuştur. EBÖ'nün alt boyutlarından “Eşe karşı saygı” alt boyutunun Cronbach's Alpha değerlerinin orta düzeyde olduğu, diğer altı alt boyutunun Cronbach's Alpha değerlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Eşten Beklentiler Ölçeğinin nihai şekline ulaşıldığı için bu kısımdan sonra uygulama formu için Eşten Beklentiler Ölçeği ifadesi kullanılmıştır.

3.1.3.2. Eşten Beklentiler Ölçeğinin Eşdeğer Yarılar Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeğini oluşturan 25 madde ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak eşdeğer iki yarıya ayrılmış ve eşdeğer yarılar güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Ölçeğin eşdeğer yarılar güvenilirliğine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Eşten Beklentiler Ölçeğın Eşdeğer Yarılar Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

	\bar{X}	SS	r
1. Yarı	99,48	19,89	
2. Yarı	93,35	18,66	,91
Tümü	192,83	37,67	

Tablo 6 incelendiğinde ölçeğın birinci eşdeğer yarısının aritmetik ortalaması 99,48, standart sapması 19,89 olduğu ve ikinci eşdeğer yarının aritmetik ortalamasının 93,35, standart sapmasının 18,66 olduğu görülmektedir. Ölçeğın eşdeğer yarılar korelasyonu ,91 olarak hesaplanmıştır.

3.1.3.3. Eşten Beklentiler Ölçeğın Madde-Toplam Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeğının güvenirlik çalışmaları çerçevesinde yapılan madde-toplam korelasyonları analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Eşten Beklentiler Ölçeğın Madde-Toplam Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Madde No	\bar{X}	SS	r
1	8,78	2,05	,695
2	8,75	1,96	,715
3	8,94	1,84	,760
4	9,06	1,97	,713
5	8,63	1,98	,767
6	9,03	2,07	,740
7	9,06	1,94	,741
8	7,93	2,30	,578
9	6,81	2,70	,536
10	7,41	2,40	,560
11	8,79	1,87	,716
12	8,02	2,31	,567
13	8,05	2,57	,527
14	6,91	3,43	,522
15	6,24	3,12	,525
16	7,74	2,39	,694
17	8,25	2,20	,679
18	7,68	2,36	,602
19	7,37	2,90	,506

Tablo 7. Eşten Beklentiler Ölçeğın Madde-Toplam Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular (Devam)

Madde No	\bar{X}	SS	r
20	8,44	2,32	,718
21	8,06	2,45	,689
22	5,49	2,92	,491
23	5,79	2,87	,590
24	5,91	3,04	,556
25	5,57	3,22	,535

Tablo 7 incelendiğinde ölçeği oluşturan 25 maddenin aritmetik ortalamalarının 5,49-9,06 arasında değiştii, standart sapmalarının 1,94-3,43 arasında olduğu görölmektedir. Ölçeği oluşturan maddelerin ölçeğin tümüne ilişkin korelasyon katsayıları ,491-,767 arasında değişmektedir.

Eşten Beklentiler Ölçeği güvenirlik çalışmaları çerçevesinde ön deneme ve deneme formu için yapılan iç tutarlık güvenirliği, uygulama formu için iç tutarlık, eşdeğer yarılar ve madde-toplam güvenirlik çalışmaları sonrasında ölçeğin geçerlik çalışmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.2. Eşten Beklentiler Ölçeği Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği geçerliğini belirlemek için ölçeğin ön deneme, deneme ve uygulama formuna ilişkin yapılan geçerlik analizleri sırasıyla verilmiştir.

3.2.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Eşten Beklentiler Ölçeği “ön deneme” formu için yapı geçerliğine uygunluğunu tespit etme çalışmaları çerçevesinde yapılan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Testi analiz bulgularına ve yapı geçerliği çalışmaları kapsamında faktör analizi bulgularına yer verilmiştir.

3.2.1.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “ön deneme” formu için yapı geçerliğine uygunluğunu tespit etme çalışmaları çerçevesinde yapılan KMO ve Bartlett Test analizine göre KMO değeri ,648 olarak bulunmuştur. Bu değer yapı geçerliğini yoklamak amacıyla yapılacak faktör analizi için yeterli düzeydedir.

3.2.1.2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formu Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “ön deneme” formu için yapı geçerliği çalışmaları kapsamında yapılan faktör analizlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.2.1.2.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formu Birinci Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği 111 maddelik “ön deneme” formu için yapı geçerliği çalışmaları kapsamında yapılan birinci faktör analizinde ölçeğin 34 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Her bir boyuttaki maddelerin yükleri incelendiğinde 28 maddenin (1, 7, 9, 14, 16, 19, 20, 21, 25, 26, 29, 38, 39, 40, 67, 83, 84, 86, 88, 97, 100, 101, 102, 106, 107, 108, 109 ve 111) yüklerinin ,40 ve altında olduğu tespit edilmiştir. Bir boyuttaki yük değeri ,40’ın altında olan maddeler çıkartılarak ikinci faktör analizine hazırlanmıştır.

3.2.1.2.2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formu İkinci Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği 111 maddelik “ön deneme” formundan 28 maddenin birinci faktör analizi sonrası çıkartılmasının sonrasında 73 madde ile yapılan ikinci faktör analizinde ölçeğin 25 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Her bir boyuttaki maddelerin yükleri incelendiğinde 12 maddenin (5, 24, 37, 47, 48, 59, 68, 75, 76, 82, 87 ve 104) yüklerinin ,40 ve altında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ikinci faktör analizi sonuçları incelendiğinde 7 maddenin (4, 18, 33, 44, 90, 96 ve 105) binişik madde yapısında olduğu tespit edilmiştir. Bir boyuttaki yük değeri ,40’ın altında 12 madde ve binişik durumda olan

7 madde çıkartılarak 54 maddelik Eşten Beklentiler Ölçeği “ön deneme” formu uzman görüşüne hazırlanmıştır.

3.2.1.2.3. Eşten Beklentiler Ölçeği “Ön Deneme” Formu Uzman Görüşüne İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği 54 maddelik “ön deneme” formu alan uzmanlarına verilerek incelemeleri istenmiştir. Uzman geri bildirimleri incelendiğinde 7 maddenin aynı anlamı ifade eden yapıda olduğu ve ölçekten çıkarılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bireylerin eşten beklentilerinin bazı boyutlarının (gelir düzeyi, eğitim düzeyi, inanç ve kültür) eksik olduğu vurgulanmış ve bu çerçevede 6 maddenin ölçeğe eklenmesinin gerekli olduğu bildirilmiştir. Edinilen bu görüşler çerçevesinde 53 maddelik Eşten Beklentiler Ölçeği deneme formu geliştirilmiştir.

3.2.2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formu için yapı geçerliğine uygunluğunu tespit etme çalışmaları çerçevesinde yapılan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Testi analiz bulgularına ve yapı geçerliği çalışmaları kapsamında faktör analizi bulgularına yer verilmiştir.

3.2.2.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulgular

Ölçek geliştirme sürecinde ölçeğin faktör yapısının belirlenebilmesi amacıyla Açımlyıcı ve Doğrulatoryıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ölçeğin faktör analizlerine uygunluğunun denetlenmesi gerekir. Bu çerçevede KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Test analizleri yapılmıştır. Analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu KMO ve Bartlett Testleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme yeterliği ölçümü		,798
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3146,710
	df	300
	p	,000

Tablo 8 incelendiğinde ölçeğin KMO değerinin ,798 olduğu görülmektedir. Faktör analizinde, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi aranır. Değişkenler arasında korelasyon azaldıkça, faktör analizinin sonuçlarına olan güven de o denli azalır. $p(\text{sign.})=0,000<0,05$ olduğundan Bartlett testinin sonucu anlamlıdır. Değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur ve veriler çoklu normal dağılımdan gelmiş demektir. KMO katsayısı 0,798 olduğundan örneklem büyüklüğü yeterlidir.

3.2.2.2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formunun Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun Açımlayıcı ve Doğrulamalı faktör analizleri bulgularına yer verilmiştir.

3.2.2.2.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formunun Birinci Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği 53 maddelik “deneme” formunun faktör yapısını belirlemek amacıyla 448 katılıcımdan elde edilen verilerle yapılan birinci açımlayıcı faktör analizi madde öz değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Birinci Faktör Analizi Madde Öz Değerleri.

Madde Numarası	Öz değer	Madde Numarası	Öz değer	Madde Numarası	Öz değer
M1	,521	M19	,605	M37	,681
M2	,617	M20	,677	M38	,464
M3	,613	M21	,561	M39	,594
M4	,574	M22	,580	M40	,670
M5	,647	M23	,518	M41	,809
M6	,632	M24	,526	M42	,804

Tablo 9. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Birinci Faktör Analizi Madde Öz Değerleri (Devam).

Madde Numarası	Öz değer	Madde Numarası	Öz değer	Madde Numarası	Öz değer
M7	,642	M25	,661	M43	,532
M8	,488	M26	,690	M44	,498
M9	,492	M27	,683	M45	,654
M10	,553	M28	,589	M46	,518
M11	,545	M29	,556	M47	,637
M12	,588	M30	,614	M48	,656
M13	,644	M31	,645	M49	,567
M14	,439	M32	,625	M50	,597
M15	,587	M33	,501	M51	,672
M16	,563	M34	,482	M52	,726
M17	,618	M35	,568	M53	,552
M18	,614	M36	,697		

Tablo 9’da “Communalities” tablosu yer almaktadır. “Communalities” tablosunda her bir maddenin ortak bir faktördeki varyansı birlikte açıklama oranları yer almaktadır. Tablo 9’da “öz değer (Extraction)” sütununda her bir maddenin açıkladığı varyans değeri görülmektedir. Ölçek maddelerinin öz değer yükleri ,439-,809 arasında değişmektedir. Bu durumda sonraki adım ölçeğin faktör yapısına ilişkin olarak fikir veren “Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained)” tablosunun incelenmesidir. Tablo 10’da Eşten Beklentiler Ölçeği’nin açıklanan toplam varyansına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 10. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme Formu” Birinci Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı.

Madde No.	İlk Öz değer			Açımlayıcı Kareler Toplam Yükleri		
	Toplam	Varyans %	Toplamlı %	Toplam	Varyans %	Toplamlı %
1	10,310	19,452	19,452	10,310	19,452	19,452
2	4,050	7,641	27,093	4,050	7,641	27,093
3	2,487	4,692	31,785	2,487	4,692	31,785
4	2,003	3,779	35,565	2,003	3,779	35,565
5	1,679	3,167	38,732	1,679	3,167	38,732
6	1,622	3,061	41,793	1,622	3,061	41,793
7	1,445	2,726	44,520	1,445	2,726	44,520
8	1,380	2,604	47,123	1,380	2,604	47,123
9	1,253	2,364	49,488	1,253	2,364	49,488
10	1,188	2,242	51,729	1,188	2,242	51,729
11	1,166	2,200	53,929	1,166	2,200	53,929
12	1,106	2,088	56,017	1,106	2,088	56,017
13	1,074	2,027	58,044	1,074	2,027	58,044

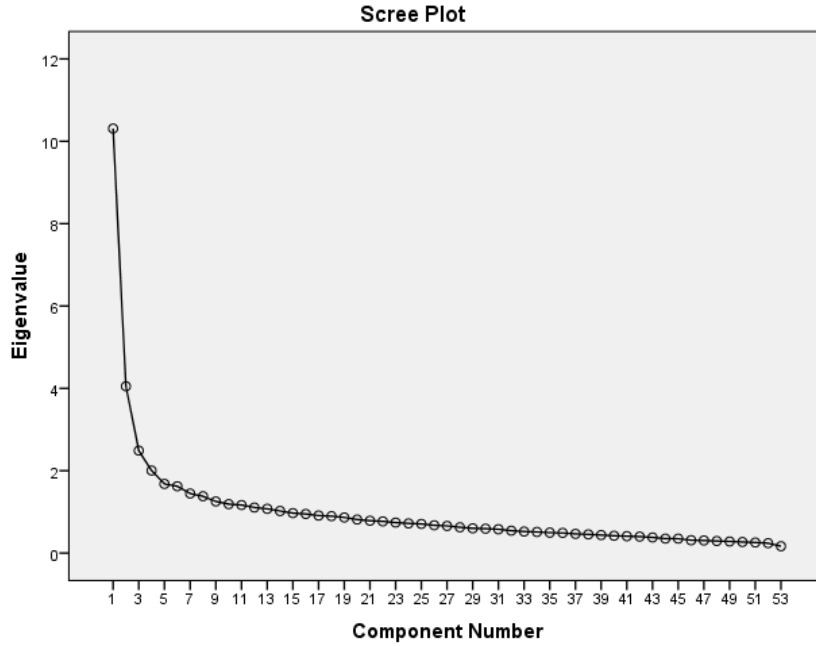
Tablo 10. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Birinci Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı (Devam).

Madde No.	İlk Öz değer			Açımlayıcı Kareler Toplam Yükleri		
	Toplam	Varyans %	Toplamlı %	Toplam	Varyans %	Toplamlı %
14	1,021	1,926	59,970	1,021	1,926	59,970
15	,970	1,830	61,800			
16	,950	1,792	63,592			
17	,911	1,719	65,311			
18	,895	1,689	67,000			
19	,865	1,631	68,632			
20	,814	1,537	70,168			
21	,786	1,483	71,651			
22	,768	1,450	73,101			
23	,741	1,397	74,498			
24	,721	1,360	75,858			
25	,708	1,336	77,195			
26	,675	1,274	78,469			
27	,660	1,245	79,713			
28	,625	1,180	80,893			
29	,601	1,134	82,027			
30	,592	1,117	83,144			
31	,578	1,090	84,234			
32	,543	1,024	85,258			
33	,522	,985	86,243			
34	,513	,968	87,212			
35	,496	,936	88,148			
36	,489	,922	89,070			
37	,466	,880	89,950			
38	,454	,857	90,807			
39	,438	,826	91,632			
40	,421	,794	92,426			
41	,410	,773	93,199			
42	,401	,757	93,956			
43	,379	,715	94,671			
44	,351	,662	95,332			

Tablo 10. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Birinci Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı (Devam).

Madde No.	İlk Öz değer			Açımlayıcı Kareler Toplam Yükleri		
	Toplam	Varyans %	Toplamlı %	Toplam	Varyans %	Toplamlı %
45	,349	,659	95,992			
46	,312	,588	96,580			
47	,306	,577	97,156			
48	,293	,553	97,709			
49	,282	,533	98,242			
50	,268	,507	98,749			
51	,258	,486	99,234			
52	,239	,451	99,686			
53	,167	,314	100,000			

Tablo 10 incelendiğinde Eşten beklentiler Ölçeği “deneme” formunun toplam varyansın %59,97’sini açıklayan %1 öz değere ve %10 varyansa sahip olan 14 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Ölçeğin boyutlarının benzer yapıda olup olmadığı “Serpme Diyagramı (Scree Plot)” grafiğininde de incelenmiştir. Şekil 1’de Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formu serpme diyagramı (scree plot) verilmiştir.

Şekil 1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Birinci Faktör Analizi Serpme Diyagramı (Scree Plot)

Şekil 1’deki Serpme diyagramı incelendiğinde ölçeğin faktör yapısına ilişkin fikir verdiği görülmektedir. “Açıklanan Toplam Varyans” tablosunda ölçeğin 14 faktörlü bir yapı ortaya koyduğu belirlenmiştir. Serpme diyagramında da benzer bir durumun olduğu söylenebilir.

Faktör analizinde sonraki aşama “Açıklanan Toplam Varyans” tablosunun ve “Serpme Diyagramı” grafiğinin incelenmesinin ardından madde faktör yüklerinin ve maddelerin faktörlere dağılımın görüldüğü “Faktör Matrisi (Component Matrix)” tablosunun incelenmesidir. Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun faktör matrisi Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Birinci Faktör Analizi Matrisi.

	Faktör													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
M23	,593													
M26	,566												-,304	
M27	,548	,389												
M28	,548													
M5	,547	-,326							-,303					
M6	,542	-,355												
M32	,532	-,371												
M38	,530													
M16	,522													-,301
M40	,518	,354												
M15	,513	-,363												
M25	,510	-,300								,331				
M33	,508													
M24	,503													
M4	,502	-,348												
M11	,495													
M12	,492												,433	
M44	,490	-,377												
M21	,485													
M7	,485	-,413												
M18	,471	,318												
M10	,470	-,412												
M47	,469		,395											
M34	,468				-,321									
M14	,467													

Tablo 11. Eşten Beklentiler Ölçeği Faktör “Deneme” Formu Birinci Faktör Matrisi (Devam).

	Faktör													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
M45	,464	,358		,329			,339							
M17	,460	,409				,320								
M22	,449		-,385											
M46	,448													
M13	,446					,334					,356	,324		
M39	,423	,335												
M48	,416							,364						
M29	,408													
M20	,392	,352		-,370							-,305			
M19	,390											-,315		
M8	,362													,320
M51	,377	,525			,409									
M50	,301	,419	,335		,385									
M36			,593			,377								
M37	,302		,484			,409								
M49	,394		,473							,354				
M53		,315	,442											
M9			-,396					,303						
M42	,381			,660			-,370							
M41	,408			,599			-,383							
M52	,346	,398	,327		,471									
M43					-,343									
M31	,370					-,533			-,330					
M30	,414					-,432								
M2								,491		,315	,372			
M3	,379							,442						
M1								,384						
M35										,336				

Tablo 11’de verilen “Faktör Matrisi” tablosu incelendiğinde 21 maddenin (1, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 40, 44, 46 ve 48) binişik madde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda bu 21 madde binişik madde olarak tanımlanıp ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca 39 (Benim evliliğim diğerlerinin evliliğinden farklı olmalı) ve 45.

(Düğün törenimiz diğerlerinin düğünlerinden farklı olmalı) maddeler ölçeğin geneline uygun düşmeyecek şekilde eşten beklenti boyutuyla ilgili olmadığı, evlilik seremonisine ilişkin beklentilere yönelik olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Negatif yüklü ve aynı faktördeki diğer maddelerle uyumsuzluk gösteren 19. madde ölçekten çıkarılırken, 8. faktörü tek bir maddeyle temsil eden 35. madde de ölçekten çıkarılmıştır. Devam edilen faktör analizi çalışmasında 9. faktörde yer alan 2 ve 3. maddeler içerik ve anlam bakımından uyumsuz olduklarından ölçekten çıkarılmıştır. Altıncı faktörde yer alan 29. madde (Eşim günlük ev işlerinde bana yardımcı olmalı) aynı faktör altındaki diğer iki madde ile (30 ve 31. maddeler) anlam bakımından uyumsuz bulunmasından dolayı ölçekten çıkarılmıştır.

3.2.2.2.2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İkinci Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun birinci açımlayıcı faktör analizinde “Faktör Matrisi” tablosunun incelenmesinden sonra ölçekten çıkarılan 28 madde sonrasında 25 maddelik “deneme” formu için yapılan ikinci faktör analizi ile ilgili bilgiler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İkinci Açımlayıcı Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı.

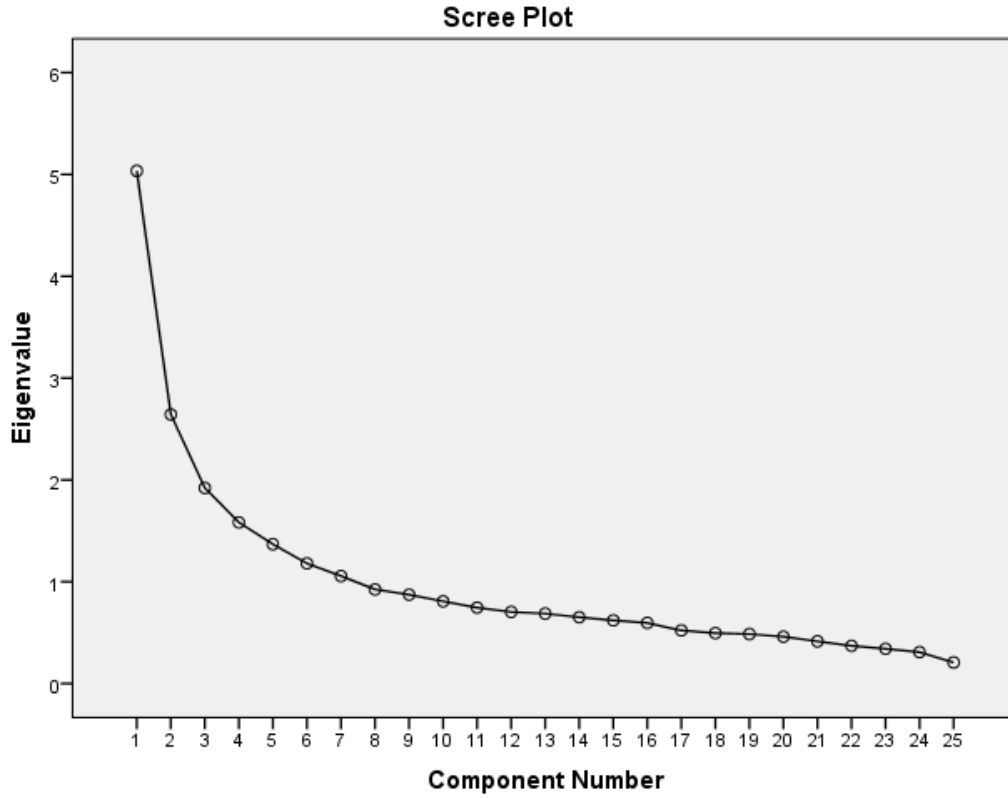
Madde No.	İlk Öz değer			Açımlayıcı Kareler Toplam Yükleri		
	Toplam	Varyans %	Toplamlı %	Toplam	Varyans %	Toplamlı %
1	5,035	20,139	20,139	5,035	20,139	20,139
2	2,643	10,573	30,712	2,643	10,573	30,712
3	1,921	7,685	38,396	1,921	7,685	38,396
4	1,583	6,331	44,728	1,583	6,331	44,728
5	1,368	5,473	50,201	1,368	5,473	50,201
6	1,180	4,719	54,920	1,180	4,719	54,920
7	1,056	4,222	59,142	1,056	4,222	59,142
8	,925	3,698	62,840			
9	,873	3,492	66,332			
10	,808	3,231	69,563			
11	,746	2,982	72,546			
12	,703	2,813	75,359			
13	,687	2,748	78,107			
14	,651	2,605	80,712			

Tablo 12. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İkinci Açımlayıcı Faktör Analizi Açıklanan Toplam Varyansı (Devam).

Madde No.	İlk Öz değer			Açımlayıcı Kareler Toplam Yükleri		
	Toplam	Varyans %	Toplamlı %	Toplam	Varyans %	Toplamlı %
15	,621	2,483	83,195			
16	,596	2,383	85,578			
17	,521	2,086	87,663			
18	,496	1,982	89,646			
19	,486	1,945	91,591			
20	,460	1,841	93,432			
21	,414	1,656	95,088			
22	,370	1,481	96,569			
23	,342	1,367	97,937			
24	,308	1,234	99,170			
25	,207	,830	100,000			

Tablo 12 incelendiğinde ikinci açımlayıcı faktör analizi sonuçları, Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun toplam varyansın %59,142’sini açıklayan %1 öz değere ve %5 varyansa sahip olan 7 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Tablo 10’da birinci faktörün özdeğerinin 5,03 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 20,14, ikinci faktörün özdeğerinin 2,64 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 10,57, üçüncü faktörün özdeğerinin 1,92 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 7,69, dördüncü faktörün özdeğerinin 1,58 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 6,33 olduğu görülmektedir. Beşinci faktörün özdeğerinin 1,37 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 5,47, altıncı faktörün özdeğerinin 1,18 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 4,72 ve yedinci faktörün özdeğerinin 1,06 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 4,22 olduğu görülmektedir.

İkinci açımlayıcı faktör analizinin “Serpme Diyagramı (Scree Plot)” grafiğinin de incelenmesi gerekmektedir. Şekil 2’de Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formu ikinci açımlayıcı faktör analizi serpme diyagramı (scree plot) verilmiştir.

Şekil 2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İkinci Faktör Analizi Sonrası Serpme Diyagramı (Scree Plot)

Şekil 2’deki ikinci açımlayıcı faktör analizi serpme diyagramı incelendiğinde ölçeğin faktör yapısına ilişkin fikir verdiği görülmektedir. İkinci açımlayıcı faktör analizi “Açıklanan Toplam Varyans” tablosu ölçeğin yedi faktörlü bir yapı ortaya koyduğu belirlenmişti. Serpme diyagramında da benzer bir durumun olduğu söylenebilir.

Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun “Faktör Matrisi” tablosu incelemesinden sonra ikinci açımlayıcı faktör analizinde döndürme (rotation) işlemi uygulanmıştır. “Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained)” tablosu incelendiğinde ölçeğin genel itibariyle yedi boyuttan oluşan çok boyutlu bir yapı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda faktör analizinde rotasyon/döndürme işlemi yapılması zorunlu hale gelmektedir. Varimax döndürme analizinden elde edilen bulgular Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İkinci Faktör Analizi Döndürülmüş Faktör Matrisi.

Madde No	Faktörler						
	1	2	3	4	5	6	7
M6	,755						
M5	,752						
M7	,708						
M4	,617						
M11	,614						
M14	,578						
M26	,535						
M8	,510						
M52		,833					
M50		,748					
M51		,744					
M53		,630					
M20			,753				
M18			,730				
M22			,720				
M38			,539				
M42				,911			
M41				,892			
M37					,815		
M36					,765		
M43					,531		
M49						,773	
M47						,749	
M31							,797
M30			,345				,620

Tablo 13'te ikinci Açımlayıcı faktör analizi çerçevesinde yapılan dönüştürülmüş faktör matrisi, ölçeğin 25 maddeden ve 7 boyuttan oluştuğu görülmektedir. Tablo 13'te ,300 değerinden daha küçük yükler sadeliği sağlamak amacıyla gösterilmemiştir.

3.2.2.3. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formunun Alt Boyutlarının Adlandırılmasına İlişkin Bulgular

Maddelerin dönüştürülmüş faktör yükleri ve faktörlerdeki maddelerin taşıdıkları anlam dikkate alınarak elde edilen boyutlara sırasıyla; *Eşe Sevgi*, *Sosyoekonomik Faktörler*, *Uyum*, *Cinsellik*, *İnanç ve Kültür Benzerliği*, *Ailelere Saygı* ve *Eşe Saygı* isimleri verilmiştir. Eşten Beklentiler Ölçeği alt boyutlarının ölçekteki eski ve yeni madde numaralarına ait bilgiler Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formunun Alt Boyutlarına Ait Değerler.

Ölçeğin boyutları	İlgili maddeler	Yeni madde numaraları
<i>Eşe Sevgi</i>	4, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 26	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11
Sosyoekonomik Faktörler	50, 51, 52, 53	22, 23, 24, 25
<i>Uyum</i>	18, 20, 22, 38	8, 9, 10, 16
<i>Cinsellik</i>	41, 42	17, 18
<i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i>	36, 37, 43	14, 15, 19
<i>Ailelere Saygı</i>	47, 49	20, 21
<i>Eşe Saygı</i>	30, 31	12, 13

Tablo 14’te Eşten Beklentiler Ölçeği deneme formunun alt boyutlarını temsil eden maddelerin analizler öncesi ve sonrası madde numaraları görülmektedir. Bu aşamadan sonraki yapılacak analizlerde anlaşılabilirliği artırmak amacıyla yeni madde numaraları kullanılmıştır.

3.2.2.3.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İle Alt Boyutları Korelasyonuna İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun yapı geçerliği kapsamında ölçeğin alt boyutları ile ölçeğin tümü arasındaki korelasyon analiz edilmiştir. Tablo 15’te Eşten Beklentiler Ölçeği deneme formu ile ölçeğin alt boyutları arasındaki korelasyonlarına ait bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 15. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İle Alt Boyutları Korelasyonu.

	Eşten Beklentiler Ölçeği Toplam
<i>Eşe Sevgi</i>	,518
Sosyoekonomik Faktörler	,734
<i>Uyum</i>	,649
<i>Cinsellik</i>	,442
<i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i>	,565
<i>Ailelere Saygı</i>	,497
<i>Eşe Saygı</i>	,473

Tablo 15 incelendiğinde Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formu ile alt boyutları korelasyonları ,442 ile ,734 arasındadır. Bu bulgu ölçeğin alt boyutlarının ölçeğin tümüyle ilişkisinin yüksek olduğunun göstergesi olarak görülebilir.

3.2.2.3.2. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Alt Boyutlarının Korelasyonlarına İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun devam eden yapı geçerliği kapsamında ölçeğin alt boyutlarının birbirleriyle korelasyonları analiz edilmiştir. Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun alt boyutlarının korelasyonlarına ait bilgiler Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Alt Boyutları Korelasyonu.

Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7
1. <i>Eşe Sevgi</i>	1						
2. Sosyoekonomik Faktörler	,121	1					
3. <i>Uyum</i>	,267	,309	1				
4. <i>Cinsellik</i>	,233	,174	,236	1			
5. <i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i>	,129	,305	,164	,077	1		
6. <i>Ailelere Saygı</i>	,303	,277	,168	,107	,329	1	
7. <i>Eşe Saygı</i>	,283	,218	,316	,126	,088	,228	1

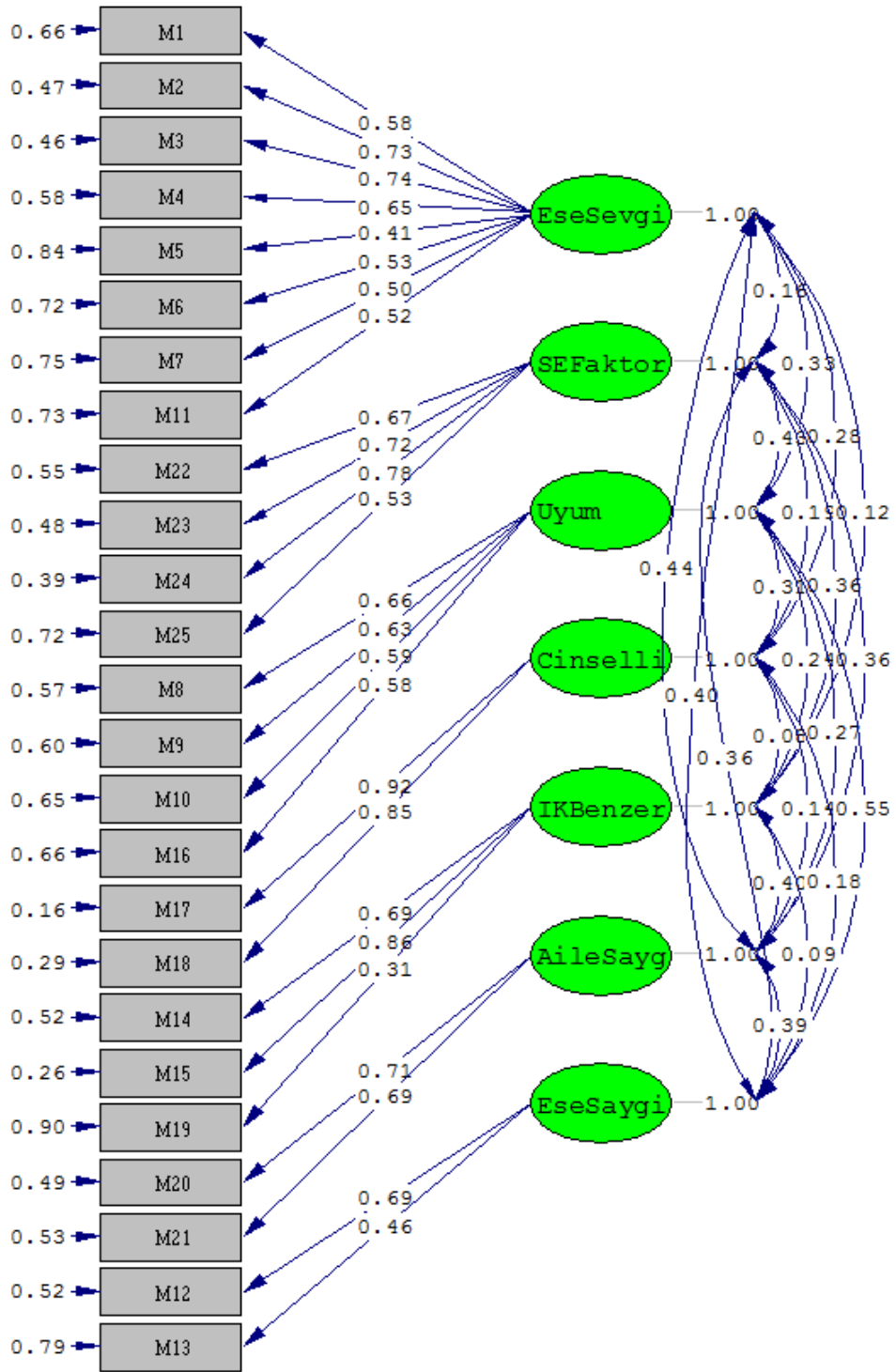
Tablo 16’da görüldüğü gibi Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun alt boyutları arasındaki korelasyon ,121 ile ,329 arasında değişmektedir.

3.2.2.4. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun doğrulayıcı faktör analizi Lisrel 8.7 paket programıyla yapılmıştır. Bu amaçla Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formu için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) grafiği Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3’te görüldüğü gibi Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun faktör yük değerleri ,30 ve üzerindedir. Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formu faktör yük değerleri incelendiğinde 19. maddenin sınırdadır (,31) faktör yük değerine sahip olduğu, diğer maddelerin faktör yük değerlerinin ,41 ile ,92 arasında değiştiği görülmektedir.

Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunun DFA’da uyumlu olup olmadığını ortaya koymak üzere uyum indeksleri açısından incelenmiştir. Eşten Beklentiler Ölçeği “deneme” formunda yedi alt boyut yer almaktadır. Ölçeğin uyum katsayıları Tablo 17’de verilmiştir.

Şekil 3. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formu İçin Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği

Tablo 17. Eşten Beklentiler Ölçeği “Deneme” Formunun Uyum Katsayıları.

Ki-kare/Serbestlik Derecesi	1,35
RMSEA	0,028
NFI	0,94
CFI	0,98
GFI	0,92
AGFI	0,90

Tablo 17 incelendiğinde DFA için Ki kare uyum testi, RMSEA, NFI, CFI, GFI ve AGFI uyum değerleri bulunmaktadır. Ki-kare uyum testi için kabul edilebilir büyüklük hesaplanan Ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 4’ten küçük olması, RMSEA değeri için 0,08 değerinin kabul edilebilir uyum ve 0,05 değerinin mükemmel uyum değeri olarak kabul edildiği bildirilmektedir (Şimşek, 2007 ss.1-68). NFI, CFI, GFI ve AGFI indeksleri için kabul edilebilir uyum değeri 0,90 ve mükemmel uyum değeri 0,95 olarak kabul edilmektedir. Tablo 15’te Ki-kare/serbestlik derecesinin 1,35 olduğu, RMSEA uyum değerinin mükemmel uyum seviyesinde (RMSEA=0,028) olduğu görülmektedir. Ayrıca NFI, GFI ve AGFI uyum değerlerinin kabul edilebilir değerlere sahip olduğu ve CFI uyum değerinin mükemmel uyum değerine sahip olduğu görülmektedir.

3.2.3. Eşten Beklentiler Ölçeği “Uygulama” Formu Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formu geçerlik analizi kapsamında benzer ölçekler geçerliliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.2.2.1. Eşten Beklentiler Ölçeği “Uygulama” Formunun Benzer Ölçekler Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formunun benzer ölçekler geçerliliği için kullanılan İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İBÇÖ) ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla iki ölçek arasındaki uyum analizi ile ilgili bulgular Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Eşten Beklentiler Ölçeği “Uygulama” Formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği Korelasyonu.

	İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği
Eşten Beklentiler Ölçeği	,504**

**p<.01 N=174

Tablo 18’de görüldüğü gibi Eşten Beklentiler Ölçeği ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır [P=,504 p<0,01]. Bu ilişki derecesi geliştirilen Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin benzer yapıları ölçtüğü söylenebilir.

Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyonuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Eşten Beklentiler Ölçeği “Uygulama” Formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin Alt Boyutları Korelasyonu.

	Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Yakınlıktan Kaçınma	Zihin Okuma
Eşten Beklentiler Ölçeği	,471**	,254**	,324**

** p<.01 N=174

Tablo 19 incelendiğinde Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formu ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin alt boyutlarından “Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi” alt boyutu ile orta düzeyde anlamlı bir korelasyona sahip olduğu, “Yakınlıktan Kaçınma” ve “Zihin Okuma” alt boyutları ile anlamlı düzeyde bir korelasyona sahip olduğu görülmektedir.

Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formunun alt boyutları ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyonuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Eşten Beklentiler Ölçeği “Uygulama” Formunun Alt Boyutları İle İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin Alt Boyutları Korelasyonu.

	Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Yakınlıktan Kaçınma	Zihin Okuma
<i>Eşe Sevgi</i>	,361**	,248**	,249**
Sosyoekonomik Faktörler	,362**	,158*	,330**
<i>Uyum</i>	,345**	,245**	,270**
<i>Cinsellik</i>	,335**	,286**	,283**
<i>İnanç ve Kültür Benzerliği</i>	,353**	,083	,132
Ailelere Saygı	,502**	,134	,199**
<i>Eşe Saygı</i>	,118	,112	,140

** p<.01 *p<.05 N=174

Tablo 20 incelendiğinde Eşten Beklentiler Ölçeği “uygulama” formunun alt boyutları ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin alt boyutları korelasyonu ,083 ile ,502 arasında değiştiği görülmektedir. En düşük korelasyonun (p=,083) EBÖ’nün “*İnanç ve Kültür Benzerliği*” alt boyutu ile İBÇÖ’nün “Yakınlıktan Kaçınma” alt boyutu arasında, en yüksek korelasyonun (p=,502) ise EBÖ’nün “*Ailelere Saygı*” alt boyutu ile İBÇÖ’nün “Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi” alt boyutu arasında olduğu görülmektedir.

3.3. Eşten Beklentiler Ölçeği (EBÖ) ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu başlık altında EBÖ’nün toplam puanları ve ölçeğin alt boyutları (*Eşe Sevgi*, Sosyoekonomik Faktörler, *Uyum*, *Cinsellik*, *İnanç ve Kültür Benzerliği*, *Ailelere Saygı* ve *Eşe Saygı*) ile bazı değişkenler arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.1. EBÖ’nün Toplam Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında EBÖ’nün toplam puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.1.1. EBÖ'nün Toplam Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün toplam puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. EBÖ'nün Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	96,15	9807,50	2789,500	,007
Erkek	72	75,24	5417,50		

Tablo 21 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'den aldıkları toplam puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($U=2789,500$, $p<,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadınların EBÖ'nün toplam puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. EBÖ'den alınan yüksek puan eşten beklentinin yükseldiğini ve gerçekçi olmayabileceği anlamına gelmektedir.

3.3.1.2. EBÖ'nün Toplam Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. EBÖ'nün Toplam Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	84,85	8484,50	3434,500	,419
İlişkim var	74	91,09	6740,50		

Tablo 22 incelendiğinde EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu

anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($U=3434,500$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumunun EBÖ'nün toplam puanlarını değiştirmedeği anlaşılmaktadır.

3.3.1.3. EBÖ'nün Toplam Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. EBÖ'nün Toplam Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	86,42	10888,50	2887,500	,646
Romantik İlişkim olmadı	48	90,34	4336,50		

Tablo 23 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki deneyimi olup olmamasına göre farklılaşmadığı görülmektedir ($U=2887,500$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyiminin EBÖ'nün toplam puanlarının farklılaşmasına neden olmadığı anlaşılmaktadır.

3.3.1.4. EBÖ'nün Toplam Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. EBÖ'nün Toplam Puanlarının Romantik İlişki Deneyimini Değerlendirme Durumlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	81,71	5	5,616	,345	-
Kötüydü	30	99,27				
Kararsızım	31	74,15				
İyiydi	37	81,86				
Çok iyiydi	16	99,75				
İlişkim olmadı	46	90,86				

Tablo 24 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün toplam puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda EBÖ'nün toplam puanlarını farklılaşmadığı görülmektedir, $\chi^2=5,616$, $sd=5$, $n=174$, $p>,05$. EBÖ'nün toplam puanları sıra ortalamalarının katılımcıların romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumunun EBÖ'nün toplam puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.2. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.2.1. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	93,38	9525,00	3072,000	,065
Erkek	72	79,17	5700,00		

Tablo 25 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarını farklılaşmadığı görülmektedir (U=3072,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın ve erkek katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

3.3.2.2. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	84,85	8484,50	3434,500	,419
İlişkim var	74	91,09	6740,50		

Tablo 26 incelendiğinde EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarını farklılaşmadığı görülmektedir (U=3434,500, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumunun EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.2.3. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	86,82	10939,50	2938,500	,772
Romantik İlişkim olmadı	48	89,28	4285,50		

Tablo 27 incelendiğinde EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=2938,500$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyiminin EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.2.4. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir, $\chi^2=4,989$, $sd=5$, $n=174$, $p>,05$. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* alt boyut puanlarının sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik

ilişki deneyimlerini değerlendirme durumu EBÖ'nün Eşe Sevgi alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

Tablo 28. EBÖ'nün *Eşe Sevgi* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	104,57	5	4,989	,417	-
Kötüydü	30	95,12				
Kararsızım	31	75,68				
İyiydi	37	80,65				
Çok iyiydi	16	93,03				
İlişkim olmadı	46	88,89				

3.3.3. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.3.1. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	99,29	10127,50	2469,500	,000
Erkek	72	70,80	5097,50		

Tablo 29 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını farklılaştırdığı görülmektedir (U=2469,500, p<,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadınların EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.3.3.2. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	87,50	8750,00	3700,000	1,000
İlişkim var	74	87,50	6475,00		

Tablo 30 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir (U=3700,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumunun EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.3.3. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=2832,000$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyiminin EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

Tablo 31. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	89,02	11217,00	2832,000	,518
Romantik İlişkim olmadı	48	83,50	4008,00		

3.3.3.4. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir, $\chi^2=2,634$, $sd=5$, $n=174$, $p>,05$. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme

durumu EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

Tablo 32. EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	74,36	5	2,634	,756	-
Kötüydü	30	96,88				
Kararsızım	31	83,84				
İyiydi	37	88,32				
Çok iyiydi	16	94,63				
İlişkim olmadı	46	84,71				

3.3.4. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında katılımcıların EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.4.1. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	91,46	9328,50	3268,500	,217
Erkek	72	81,90	5896,50		

Tablo 33 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarını farklılaşdırdığı görülmektedir ($U=3268,500$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın ve erkeklerin EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

3.3.4.2. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	82,26	8226,00	3176,000	,110
İlişkim var	74	94,58	69,99		

Tablo 34 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarını farklılaşdırdığı görülmektedir ($U=3176,000$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumunun EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.4.3. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	88,10	11100,00	2949,000	,800
Romantik İlişkim olmadı	48	85,94	4125,00		

Tablo 35 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=2949,000$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimi EBÖ'nün *Uyum* alt boyut etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.4.4. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36. EBÖ'nün *Uyum* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	82,68	5	5,282	,382	-
Kötüydü	30	100,65				
Kararsızım	31	72,74				
İyiydi	37	92,59				
Çok iyiydi	16	84,59				
İlişkim olmadı	46	87,25				

Tablo 36 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir, $\chi^2=5,282$

sd=5, n=174, p>,05. EBÖ'nün *Uyum* alt boyut puanları sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Uyum* alt boyut etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.5. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme biçimi arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.5.1. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	87,58	8933,50	3663,500	,979
Erkek	72	87,38	6291,50		

Tablo 37 incelendiğinde EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını görülmektedir (U=3663,500, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın ve erkeklerin EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.5.2. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	85,44	8544,00	3494,000	,525
İlişkim var	74	90,28	6681,00		

Tablo 38 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=3494,000$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumu EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.5.3. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	84,32	10624,50	2623,500	,171
Romantik İlişkim olmadı	48	95,84	4600,50		

Tablo 39 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=2623,500$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimleri EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.5.4. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40. EBÖ'nün *Cinsellik* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	84,14	5	5,442	,364	-
Kötüydü	30	91,70				
Kararsızım	31	73,37				
İyiydi	37	82,04				
Çok iyiydi	16	100,66				
İlişkim olmadı	46	95,12				

Tablo 40 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını görülmektedir, $\chi^2=5,442$ $sd=5$, $n=174$, $p>,05$. EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanları sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Cinsellik* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.6. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında katılımcıların EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.6.1. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	86,88	8662,00	3609,000	,847
Erkek	72	88,38	6363,00		

Tablo 41 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=3072,00$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, cinsiyetin EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanları etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.6.2. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	8476,00	8476,00	3426,000	,403
İlişkim var	74	91,20	6749,00		

Tablo 42 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını farklılaşmadığı görülmektedir (U=3426,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumları EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.6.3. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	85,09	10721,00	2720,000	,305
Romantik İlişkim olmadı	48	93,83	4504,00		

Tablo 43 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını farklılaşmadığı görülmektedir (U=2720,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimleri EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.6.4. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir, $\chi^2=8,146$ sd=5, n=174, p>,05. Eşten Beklentiler Ölçeği *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarının sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

Tablo 44. EBÖ'nün *İnanç ve Kültür Benzerliği* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	88,68	5	8,146	,148	-
Kötüydü	30	85,20				
Kararsızım	31	75,48				
İyiymi	37	77,61				
Çok iyiymi	16	110,38				
İlişkim olmadı	46	96,74				

3.3.7. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında katılımcıların EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.7.1. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanlarının *Cinsiyete* Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	87,22	8896,00	3643,000	,927
Erkek	72	87,90	6329,00		

Tablo 45 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir (U=3643,000, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, cinsiyetin EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.7.2. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	86,15	8615,00	3565,000	,670
İlişkim var	74	89,32	6610,00		

Tablo 46 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir (U=3565,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumu EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.7.3. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	86,20	10861,00	2860,000	,567
Romantik İlişkim olmadı	48	90,92	4364,00		

Tablo 47 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı (U=2860,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimleri EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.7.4. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	100,89	5	7,888	,163	-
Kötüydü	30	95,68				
Kararsızım	31	73,11				
İyi idi	37	76,93				
Çok iyi idi	16	100,69				
İlişkim olmadı	46	91,70				

Tablo 48 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir, $\chi^2=7,888$, $sd=5$, $n=174$, $p>,05$. EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanları sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Ailelere Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.8. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Bu alt başlık altında katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanları ile cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumu arasındaki ilişkilere ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

3.3.8.1. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Kadın	102	91,34	9316,50	3280,500	,225
Erkek	72	82,06	5908,50		

Tablo 49 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir (U=3280,000, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, cinsiyetin EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.8.2. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
İlişkim yok	100	86,82	8681,50	3631,500	,832
İlişkim var	74	88,43	6543,50		

Tablo 50 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanların EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir (U=3631,500, p>,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumları EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.8.3. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişki Deneyimine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.

	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Romantik İlişkim oldu	126	87,10	10974,00	2973,000	,862
Romantik İlişkim olmadı	48	88,56	4251,00		

Tablo 51 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olup olmaması EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı görülmektedir ($U=2973,000$, $p>,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimleri EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

3.3.8.4. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanları ile Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı alt probleminin cevaplanabilmesi için yapılan analiz sonuçları Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52 incelendiğinde katılımcıların EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını görülmektedir, $\chi^2=4,955$, $sd=5$, $n=174$, $p>,05$. EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanları sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumları EBÖ'nün *Eşe Saygı* alt boyut puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır.

Tablo 52. EBÖ'nün *Eşe Saygı* Alt Boyut Puanlarının Romantik İlişkilerini Değerlendirme Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.

Değerlendirme	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Çok kötüydü	14	76,64	5	4,955	,421	-
Kötüydü	30	103,07				
Kararsızım	31	89,94				
İyiydi	37	78,53				
Çok iyiydi	16	84,69				
İlişkim olmadı	46	87,21				

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bulgular araştırma amaçlarının sırasına göre ele alınmıştır.

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin eşten beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmek ve üniversite öğrencilerinin eşten beklentilerini bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Ölçeğin ön deneme, deneme ve uygulama formları için yapılan güvenilirlik çalışmalarının tartışma ve yorumlarına yönelik açıklamalar birinci aşamayı oluşturmaktadır. Ölçme aracının geçerlik çalışmaları, bu bağlamda yapı geçerliği, benzer ölçekler geçerlik çalışma bulgularının tartışma ve yorumları, ölçeğin alt ölçekler arasındaki korelasyonlarını inceleme gibi çalışmalar ikinci aşamayı ve bazı değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin Eşten Beklentiler Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına yönelik tartışma ve yorumlar üçüncü aşamayı oluşturmaktadır.

4.1. Eşten Beklentiler Ölçeği (EBÖ) Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında Eşten Beklentiler Ölçeği güvenilirliğini belirlemek için ölçeğin ön deneme ve deneme formları için yapılan iç tutarlık güvenilirliğine ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir. Daha sonra uygulama formunun iç tutarlık, eşdeğer yarılar güvenilirliği ve madde-toplam güvenilirliğine ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formunun Güvenirliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün 111 maddeden oluşan "ön deneme" formunun üçüncü çalışma grubundan elde verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri ,857 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin ön deneme formunun güvenirlığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin bu formunun üçüncü çalışma grubuna uygulanmasının amacı oluşturulan 111 maddelik madde havuzu ile geri bildirimler almak ve bu sayede iyileştirmeler yaparak "deneme" formunun oluşturulması amaç edinildiğinden iç tutarlık güvenirlığı tespit etme çalışması yeterli görülmüştür.

4.1.2. EBÖ'nün "Deneme" Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün "ön deneme" formu için yapılan güvenirlilik, geçerlik çalışmaları sonrasında toplam 64 madde çıkartılıp 6 yeni madde eklenerek 53 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Bu süreç EBÖ'nün ön deneme formu güvenirlilik ve geçerliğine ilişkin bulgular başlığı altında açıklanmıştır. Güvenirlilik analizi çerçevesinde, 53 maddelik EBÖ'nün madde-bütün korelasyonlarının 3 madde hariç ,267-,561 arasında değiştiği (3 maddenin korelasyonları ,035-,242 arasındadır), çoklu açıklayıcılık (R^2) katsayılarının 5 madde hariç ,304-,682 aralığında (5 maddenin çoklu R^2 katsayıları ,170-,286 arasındadır) olduğu tespit edilmiştir. Madde toplam korelasyonlarının +,250 den büyük olması (Kalaycı, 2010, s. 412) ve çoklu R^2 değerinin 0-1 arasında değişmekle birlikte +1'e yaklaşması tavsiye edilirken ,300'den küçük olmaması arzu edilen bir durumdur (Alpar, 2012, s. 391). Madde-korelasyon katsayıları küçük olan soruların ölçekten çıkarılması önerilmektedir (Alpar, 2012, s. 489; Özdamar, 2011 s.610). Ölçekten çıkartıldığında dikkate değer şekilde iç tutarlılık katsayısını yükseltecek maddeler olmadığı görülmektedir.

EBÖ için kayıp veri analizi yapılmıştır. Ölçeğin sadece 2. maddesinde %1,51'lik kayıp varken diğer maddelerdeki kayıp oranı %1'in altındadır. Kayıp verilerde önemli ölçüde rastgelelik olduğu tespit edildiğinden, ölçekteki kayıp veriler, ilgili maddenin ortalaması kullanılarak tamamlanmıştır (Kalaycı, 2010, ss. 21-27). İstatistiksel güven aralıkları uygulamalarında normallik (normal dağılıma uygunluk) oldukça önemlidir. Kullanılan parametrik istatistiksel tekniklerin geçerli olabilmesi için popülasyon şans değişkeninin

normal dağılıma uyması gerekir (Satici, 2015). Normallik varsayımının karşılanmasını zorlaştıran uç değerler Shapiro-Wilk-W testi ile analiz edilmiştir. Elli üç maddelik Eşten Beklentiler Ölçeği 1. Shapiro-Wilk-W testi analizinde 463 gözlemden dokuz gözlemin (74, 171, 226, 343, 416, 440, 452, 454 ve 457) sapan değerlere sahip olduğu belirlenmiş ve bu 9 gözlem veri setinden çıkartılmıştır. Uç değerler analizinin ikincisine devam edilmiştir. Birinci analizde çıkarılan 9 gözlemden sonra kalan 454 veri üzerinde yapılan ikinci analizde 5 gözlemin (74, 169, 301, 402 ve 451) sapan değerlere sahip olduğu belirlendiğinden veri setinden çıkarılmıştır. Veri setinde kalan 449 gözlem üzerinde yapılan üçüncü analizde 1 gözlem (444. gözlem) daha uç değere sahip olduğu belirlendiğinden veri setinden çıkarılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirliği 448 öğrenciden elde edilen veriler üzerinden hesaplanmıştır.

EBÖ'nün 53 maddeden oluşan "deneme" formunun dördüncü çalışma grubundan elde verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri ,800 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin deneme formunun güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Deneme formu için iç tutarlık güvenilirliği analizinin yeterli bir çalışma olduğu söylenebilir.

EBÖ'nün "deneme" formu için yapılan güvenilirlik, geçerlik çalışmaları sonrasında toplam 28 madde çıkartılarak 25 maddelik "uygulama" formu oluşturulmuştur. Bu süreç EBÖ'nün "deneme formu" güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin bulgular başlığı altında açıklanmıştır.

4.1.3. EBÖ'nün "Uygulama" Formunun Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ'nün uygulama formunun güvenilirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlık, eşdeğer yarılar güvenilirliği ve madde-toplam güvenilirliğine ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.3.1. EBÖ'nün "Uygulama" Formunun İç Tutarlık Güvenirliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün 25 maddeden oluşan "uygulama" formunun beşinci çalışma grubundan elde verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri 0,928 olduğu

bulunmuştur. Bu değerin yüksek olduğu söylenebilir. Bir ölçmenin geçerli sayılabılmesinin ilk koşulu, onun güvenilir olmasıdır. Nitekim geçerlik için erişilebilecek en üst sınır, güvenilirlik katsayısının karekökü kadardır. Dolayısıyla, geçerlilik değeri 0,96 olur. Güvenilirlik, geçerlilik için üst sınır koyabilmekte ise de, hiçbir zaman geçerliği garantileyemez (Karasar, 2005, ss. 151-152).

EBÖ'nün alt boyutlarına ilişkin yapılan iç tutarlılık analizleri sonucunda; "Eşe karşı saygı" alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,946, "Sosyoekonomik faktörler alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,829, "Uyum" alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,728, "Cinsellik" alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,882, "İnanç ve kültür benzerliği" alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,732, "Ailelere saygı" alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,797 ve "Eşe karşı saygı" alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,561 olarak bulunmuştur. EBÖ'nün alt boyutlarından "Eşe karşı saygı" alt boyutunun Cronbach's Alpha değerlerinin orta düzeyde olduğu, diğer altı alt boyutunun Cronbach's Alpha değerlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.3.2. EBÖ'nün Eşdeğer Yarılar Güvenirliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün eşdeğer yarılar güvenirligi için yapılan analizlerde, ölçeğin birinci yarısının aritmetik ortalaması 99,48, standart sapması 19,89 olduğu ve ikinci yarının aritmetik ortalamasının 93,35, standart sapmasının 18,66 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin eşdeğer yarılar korelasyonu ,91'dir. Bir ölçeğin eşdeğer yarılar güvenirligi için erişilen bu katsayı oldukça yeterli görülmektedir (Karasar, 2005, ss. 148-150).

4.1.3.3. EBÖ'nün Madde-Toplam Güvenirliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Eşten Beklentiler Ölçeğinin madde-toplam güvenirligi için yapılan analizlerde ölçeği oluşturan 25 maddenin aritmetik ortalamalarının 5,49-9,06 arasında değiştiği, standart sapmalarının 1,94-3,43 arasında olduğu görülmektedir. Ölçeği oluşturan maddelerin ölçeğin tümüne ilişkin korelasyon katsayıları ,491-,767 arasında değişmektedir. Madde toplam puan korelasyonlarının en az ,20 olması beklenir (Büyüköztürk, 2002, s. 171).

4.2. EBÖ'nün Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ'nün geçerliğini belirlemek için ölçeğin ön deneme, deneme ve uygulama formları için yapılan geçerlik çalışmalarına ilişkin bulguların tartışma ve yorumlara sırasıyla yer verilmiştir.

4.2.1. EBÖ'nün “Ön Deneme” Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ'nün araştırmanın yöntemi bölümünde işlem başlığı altında anlatıldığı şekilde oluşturulan “ön deneme formu” için yapı geçerliğine uygunluğunu tespit etme çalışmaları çerçevesinde yapılan KMO ve Bartlett Testi analiz bulgularına ve yapı geçerliği çalışmaları kapsamında faktör analizi bulgularına yer verilmiştir.

4.2.1.1. EBÖ'nün “Ön Deneme” Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Geliştirilen veya uyarlanan bir ölçeğin yapı geçerliği analizleri için öncelikle KMO ve Bartlett Testleri yapılması ön koşuldur (Seçer, 2013, s. 119). EBÖ'nün ön deneme formu için yapı geçerliğine uygunluğunu tespit etmek için yapılan KMO ve Bartlett Test analizine göre KMO değeri ,648 olarak bulunmuştur. Bu değer yapı geçerliğini yoklamak amacıyla yapılacak faktör analizi için yeterli düzeydedir (Büyüköztürk, 2002, s. 126; Seçer, 2013, s. 119). Bu ön koşul yerine getirildikten sonra EBÖ'nün “ön deneme” formunun yapı geçerliği çalışmalarına geçilmiştir.

4.2.1.2. EBÖ'nün “Ön Deneme” Formu Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ'nün “ön deneme” formu için yapı geçerliği çalışmaları kapsamında yapılan faktör analizlerine ilişkin bulguların tartışma ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.2.1.2.1. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu Birinci Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün 111 maddelik "ön deneme" formu için yapı geçerliği çalışmaları kapsamında yapılan birinci faktör analizinde ölçeğin 34 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Her bir boyuttaki maddelerin yükleri incelendiğinde 28 maddenin (1, 7, 9, 14, 16, 19, 20, 21, 25, 26, 29, 38, 39, 40, 67, 83, 84, 86, 88, 97, 100, 101, 102, 106, 107, 108, 109 ve 111) yüklerinin ,40 ve altında olduğu tespit edilmiştir. Madde faktör yükleri ile ilgili genel kani en az ,30 ve üzerinde bir faktör yüküne sahip olması gerektiğidir. Bunun yanında ,500 civarındaki ağırlıkların oldukça iyi kabul edildiği, ,700'ün üstündeki değerlerin ise çok iyi tanımlanmış olarak ifade edildiğini bildirmektedir (Seçer, 2013, s. 119). Bir boyuttaki yük değeri ,40'ın altında olan bu 28 madde çıkartıldıktan sonra geri kalan maddeler için ikinci bir faktör analizi yapılmıştır.

4.2.1.2.2. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu İkinci Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün 111 maddelik "ön deneme" formundan 28 maddenin birinci faktör analizi sonrası çıkartılmasının sonrasında 73 madde ile yapılan ikinci faktör analizinde ölçeğin 25 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Her bir boyuttaki maddelerin yükleri incelendiğinde 12 maddenin (5, 24, 37, 47, 48, 59, 68, 75, 76, 82, 87 ve 104) yüklerinin ,40 ve altında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bir madde birden fazla faktörde yeterli düzeyde faktör yüküne sahip olması durumunda binişik madde adını alır ve ölçekten çıkartılması önerilir. Binişik maddeleri belirlemek ve ölçekten çıkarmak için bir maddenin birden fazla faktör altında almış olduğu faktör yük değerleri arasında en az ,10 düzeyinde bir farklılık olması beklenir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012, s. 233; Seçer, 2013, s. 130). Bu çerçevede ikinci faktör analizi sonuçları incelendiğinde 7 maddenin (4, 18, 33, 44, 90, 96 ve 105) binişik madde yapısında olduğu tespit edilmiştir.

Bir boyuttaki yük değeri ,40'ın altında olan 12 madde ve binişik durumda olan 7 madde çıkartılarak 54 maddelik EBÖ'nün "ön deneme" formu uzman görüşüne hazırlanmıştır.

4.2.1.2.3. EBÖ'nün "Ön Deneme" Formu Uzman Görüşüne İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün 54 maddelik "ön deneme" formu alan uzmanlarına verilerek incelemeleri istenmiştir. Uzman geri bildirimleri incelendiğinde 7 maddenin aynı anlamı ifade eden yapıda olduğu ve ölçekten çıkarılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bireylerin eşten beklentilerinin bazı boyutlarının (gelir düzeyi, eğitim düzeyi, inanç ve kültür) eksik olduğu vurgulanmış ve bu çerçevede 6 maddenin ölçeye eklenmesinin gerekli olduğu bildirilmiştir. Edinilen bu görüşler çerçevesinde 53 maddelik EBÖ'nün "deneme" formu oluşturulmuştur.

4.2.2. EBÖ'nün "Deneme" Formu Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ'nün "deneme" formu için yapı geçerliğine uygunluğunu tespit etme çalışmaları çerçevesinde yapılan KMO ve Bartlett Testi analiz bulgularına ve yapı geçerliği çalışmaları kapsamında faktör analizi bulgularının tartışma ve yorumuna yer verilmiştir.

4.2.2.1. EBÖ'nün "Deneme" Formu KMO ve Bartlett Testine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Ölçek geliştirme sürecinde ölçeğin faktör yapısının belirlenebilmesi amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ölçekle ilgili açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılabilmesi için ölçeğin faktör analizlerine uygunluğunun denetlenmesi gerekir. Bu çerçevede KMO ve Bartlett Test analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde ölçeğin KMO değerinin ,798 olduğu görülmektedir. Faktör analizinde, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi aranır. Değişkenler arasında korelasyon azaldıkça, faktör analizinin sonuçlarına olan güven de o denli azalır. $p(\text{sign.})=0,000<0,05$ olduğundan Bartlett testinin sonucu anlamlıdır. Değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur ve veriler çoklu normal dağılımdan gelmiş demektir. KMO katsayısı 0,798 olduğundan örneklem büyüklüğü yeterlidir (Büyüköztürk, 2002, s. 126; Seçer, 2013, s. 119).

4.2.2.2. EBÖ'nün “Deneme” Formunun Yapı Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ'nün deneme formunun Açımlayıcı ve Doğrulayıcı faktör analizlerine ait bulgulara ayrıca ölçeğin alt boyutları korelasyonlarına ilişkin bulguların tartışma ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.2.2.2.1. EBÖ'nün “Deneme” Formunun Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Eşten Beklentiler Ölçeği 53 maddelik “deneme” formunun faktör yapısını belirlemek amacıyla 448 katılımcıdan oluşan dördüncü çalışma grubundan elde edilen verilerle yapılan birinci açımlayıcı faktör analizinde ölçek maddelerinin öz değer yükleri ,439-,809 arasında olduğu, toplam varyansın %59,97'sini açıklayan %1 öz değere ve %10 varyansa sahip olan 14 boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin boyutlarının benzer yapıda olup olmadığı “Serpme Diyagramı (Scree Plot)” grafiğinin de de incelenmiş ve benzer bir durumun olduğu görülmüştür.

“Faktör Matrisi (Component Matrix)” tablosunun incelenmesi sonucu 21 maddenin (1, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 40, 44, 46 ve 48) binişik madde olduğu anlaşıldığından ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca 39 (Benim evliliğim diğerlerinin evliliğinden farklı olmalı) ve 45. (Düğün törenimiz diğerlerinin düğünlerinden farklı olmalı) maddeler ölçeğin geneline uygun düşmeyecek şekilde eşten beklenti boyutuyla ilgili olmadığı, evlilik seremonisine ilişkin beklentilere yönelik olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Negatif yüklü ve aynı faktördeki diğer maddelerle uyumsuzluk gösteren 19. madde ölçekten çıkarılırken, 8. faktörü tek bir maddeyle temsil eden 35. madde de ölçekten çıkarılmıştır. Devam edilen inceleme sonucunda 9. faktörde yer alan 2 ve 3. maddeler içerik ve anlam bakımından uyumsuz olduklarından ölçekten çıkarılmıştır. Altıncı faktörde yer alan 29. madde(Eşim günlük ev işlerinde bana yardımcı olmalı) aynı faktör altındaki diğer iki madde ile (30 ve 31. maddeler) anlam bakımından uyumsuz bulunmasından dolayı ölçekten çıkarılmıştır.

EBÖ “deneme” formunun birinci açımlayıcı faktör analizinde “Faktör Matrisi” tablosunun incelenmesinden sonra ölçekten çıkarılan 28 madde sonrasında 25 maddelik ölçek için yapılan ikinci açımlayıcı faktör analizinde döndürme (rotasyon) işlemi sonucunda, EBÖ'nün

toplam varyansın %59,142'sini açıklayan %1 öz değere ve %5 varyansa sahip olan 7 boyutlu bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu açıklanan varyans miktarının ölçeğin ölçmeyi amaçladığı eşten bekleri ölçebilmesi için yeterli olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2002, s. 124; Seçer, 2013, s. 127).

Birinci faktörün özdeğerinin 5,03 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 20,14, ikinci faktörün özdeğerinin 2,64 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 10,57, üçüncü faktörün özdeğerinin 1,92 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 7,69, dördüncü faktörün özdeğerinin 1,58 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 6,33 olduğu görülmektedir. Beşinci faktörün özdeğerinin 1,37 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 5,47, altıncı faktörün özdeğerinin 1,18 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 4,72 ve yedinci faktörün özdeğerinin 1,06 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 4,22 olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan varyans yüzdeleri incelendiğinde her yedi faktörün özdeğerlerinin yüksekliği ve açıkladıkları varyans yüzdeleri yedi faktörün de önemli faktörler olduklarını göstermektedir (Büyüköztürk, 2002, s.136).

Birinci faktör altındaki 8 maddenin faktör yükleri ,51 ile ,75, ikinci faktör yapısındaki 4 maddenin faktör yükleri ,63 ile ,83, üçüncü faktör yapısındaki 4 maddenin faktör yükleri ,54 ile ,75 arasında değişmektedir. Dördüncü faktör altındaki 2 maddenin faktör yükleri ,89 ile ,91, beşinci faktör yapısındaki 3 maddenin faktör yükleri ,53 ile ,81, altıncı faktör yapısındaki 2 maddenin faktör yükleri ,75 ile ,77 arasında ve yedinci faktör yapısındaki 2 maddenin faktör yükleri ,62 ile ,80 arasında değişmektedir.

Ölçüt olarak ,30 ile ,60 arasındaki faktör yükleri “orta”, ,60'ın üzerindeki faktör yükleri “yüksek” olarak alındığında (Seçer, 2013, s. 125) ölçek maddelerinin faktör yüklerinin orta ve yüksek yüklere sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda ölçeğin basit ve kararlı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

İkinci açımlayıcı faktör analizi serpmeye diyagramında da ölçeğin yedi faktörlü bir yapı ortaya koyduğu grafikte yedinci noktadan sonraki faktörlerin hem küçük hem de aralarındaki mesafenin çok benzer olduğu görülmüştür. Ayrıca binişik maddelerin olmadığı ve maddelerin faktörlere makul sayılabilecek şekilde dağıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum ölçeğin faktör yapısının ortaya çıktığını göstermektedir. Gerek madde faktör yük değerleri gerekse de binişik madde bulunmaması nedeniyle EBÖ'nün ikinci açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin yedi boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.

Ölçeği oluşturan yedi faktörün birincisi, üniversite öğrencilerinin evliliklerinde eşinin kendisine yönelik sevgi beklentisini ölçen maddelerin bir araya gelmesinden dolayı “*Eşe Sevgi*”, ikincisi eşinin gelir düzeyi, sosyal statüsü, eğitim düzeyi ve politik görüşlerine yönelik beklentisini ölçen maddeler toplandığı için “*Sosyoekonomik Faktörler*” ve üçüncüsü eşinin değişime açık olacağı, sorunları ertelemeyen çözüme çabasında olacağı, sosyal aktiviteleri ihtiyaç olarak göreceği ve yetersizliklerini tamamlamayı isteyeceğine ilişkin beklentisini ölçen maddelerden oluştuğundan “*Uyum*” olarak tanımlanmıştır. Ölçeği oluşturan dördüncü faktör üniversite öğrencilerinin evliliklerinde eşinin cinsellik tutumuna yönelik beklentisini ölçtüğünden dolayı “*cinsellik*”, beşincisi eşinin ortak inanç ve ortak kültürden olmaya yönelik beklentisini ölçen maddelerden oluştuğundan “*İnanç ve Kültür Benzerliği*”, altıncısı eşinden kendi ailesine saygılı davranması ile ilgili maddelerden oluştuğundan “*Ailelere Saygı*” ve yedincisi eşinin kendisine saygılı olmasına yönelik beklentisini ölçen maddelerden oluştuğundan “*Eşe Saygı*” olarak tanımlanmıştır. Alanyazındaki evlilik beklentisi, ilişki inançları vb. konu alan ölçekler incelendiğinde bazı ölçeklerde farklı kavramlarla ifade edilmiş olmasına rağmen benzer alt boyutlara rastlamak mümkündür.

İdealist evlilik beklentileri kavramının alanyazında “gerçekçi olmayan veya fonksiyonel olmayan inançlar ve şemalar” olarak tanımlandığını vurgulayan Epstein ve Eidelson (1981; Eidelson ve Epstein, 1982) eşlerin beklentilerini belirleyen iki baskın değişkenin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu değişkenlerden birincisinin çiftlerin birbirlerinin ihtiyaç ve tercihlerini gözeteceğine ve saygı duyacağına ilişkin inançları olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer baskın değişkenin ise eşlerin cinsel ilişkilerinin mükemmel olacağına ilişkin inançlarıdır. Burada ifade edilen değişkenler ile EBÖ'nün “*uyum, inanç ve kültür benzerliği ve cinsellik*” alt boyutlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Ayrıca eğitim düzeyi, sosyal katılım, sevgi, saygı, iş ve meslek sahibi olma, alanyazında yer alan ölçek içeriklerinde ve alt boyutlarında yer alan değişkenlerdir (Dunn, 1960; Eidelson ve Epstein, 1982; Jones, 1994; Kalkan, 2006; Kalkan ve Kaya, 2007; Romans ve Debort, 1995; Sprecher ve Metts, 1989).

Dunn (1960) tarafından geliştirilen Evlilikte Rol Beklentileri Envanteri (Marriage Role Expectations Inventory – MREI) evlilik beklentisi alanyazınındaki ilk envanterlerdendir. Envanterin erkek ve kadınlar için iki ayrı formu (M – F) bulunmaktadır. Ölçeğin yetki, çocuk bakımı, ev işleriyle uğraşma, kişisel özellikler, eğitim, iş ve destek alt boyutları vardır. Ölçek

geliştirildiği 1960 yılından sonra 1961, 1972, 1978, 1984, 1990 ve 1996 yıllarında revize edilmiştir. Revize sürecinde çocuk bakımı, ev işleriyle uğraşma ve yetki alt boyutlarında önemli değişiklikler yapılmış olsa da diğer alt boyutlarda önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu bulgu ölçekte yer alan diğer boyutların (kişisel özellikler, eğitim, iş ve destek) önemini koruduğu anlamına gelebilir. Bu boyutlardan kişisel özellikler, eğitim ve iş alt boyutlarının EBÖ'nün alt boyutlarıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Bireylerin gelecekteki evlilik beklentilerini belirlemek amacıyla Jones (1994) tarafından geliştirilen Evlilik Beklenti Ölçeği (Marriage Expectation Scale-MES) 40 maddeden oluşmakta ve beşli likert tipi puanlama yapılmaktadır. Ölçekten 40 ile 120 arasında puanlar alınabilmekte ve beklenti tek boyutlu olarak puanlanmaktadır. Ölçekten 85 puan ve altında puan alanlar kötümser, 86-96 arasında puan alanlar gerçekçi ve 97 puan ve üstünde puan alanlar ise idealist beklenti olarak tanımlanmaktadır. Evlilik Beklenti Ölçeğinin EBÖ'den ayrılan önemli farklılığı ölçeğin tek boyutlu olması yani alt boyut puanlarının bulunmamasıdır. Aynı zamanda Evlilik Beklenti Ölçeği cevaplayıcıları aldıkları puana göre kategorilere ayırmaktadır. EBÖ'de bu şekilde bir kategorileştirme söz konusu değildir. EBÖ'den alınan düşük puanlar bireylerin eşlerinden beklentilerinin az olduğu, yüksek puanlar ise beklentinin çokluğu anlamına gelmektedir.

Kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek amacıyla Romans ve Debord (1995) tarafından geliştirilen ve Gizir (2012) tarafından Türk toplumuna uyarlanan İlişki İnançları Anketinin (Relationships Beliefs Questionnaire) uyarlama çalışmasında ölçeğin 6 faktörden oluştuğu bildirilmektedir. Bunlar; “Birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız”, “Birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz”, “Her şeyi birlikte yapmalıyız”, “Birbirimizin bütün ihtiyaçlarını karşılamalıyız”, “Birbirimizi değiştirebilmeliyiz” ve “Romantik idealizm” boyutlarıdır. Bu alt boyutlar incelendiğinde “Birbirimizi değiştirebilmeliyiz” alt boyutunun EBÖ'nün “*uyum*” alt boyutuyla, “Romantik idealizm” alt boyutunun “*cinsellik*” alt boyutu ile benzer olduğu söylenebilir.

Eidelson ve Epstein (1982) tarafından geliştirilen Eşler İçin İlişki İnançları Envanteri (Relationship Beliefs Inventory) beş farklı gerçekçi olmayan inancı belirlemeye yönelik bir ölçektir. Bu inançlar; “Anlaşmazlık bir ilişkiyi yok eder, eşler birbirlerinin aklını okuyabilmelidir, eşler kendilerini veya ilişkilerini değiştiremezler, cinsellik mükemmel olmalıdır ve kadın ve erkeklerinin kişiliklerinde ve ihtiyaçlarında çarpıcı farklılıklar vardır” şeklinde tanımlanmıştır. Ölçeğin alt boyutları; anlaşmazlıklar yıkıcıdır, akıl okuma

beklentisi, çiftlerin değişmezliği, cinsel mükemmeliyetçilik ve cinsler arası farklılıktır. Ölçekte yer alan inançlar incelendiğinde eşler kendilerini veya ilişkilerini değiştiremezler ve cinsellik mükemmel olmalıdır inançlarının EBÖ'nün alt boyutlarında yer alan “*cinsellik ve uyum*” alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından “çiftlerin değişmezliği ve cinsel mükemmeliyetçilik” boyutlarının EBÖ'nün bahsedilen alt boyutlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. James, Hunsley ve Hensworth (2002) tarafından yapılan ölçeğin faktör yapısının yeniden belirlenmesi çalışmasında ölçeğin altı faktörlü yapıya sahip olduğu, ilk dört faktörün yapısı orijinalinde olduğu gibi olmasına karşın beşinci faktörün iki ayrı alt boyut oluşturduğu bildirilmektedir. Cinsler arası farklılıklar boyutunu “cinslerin ihtiyaç farkları ve karşı cinsi anlamının zorluğu” olarak tanımlamaktadırlar.

Sprecher ve Metts (1989) tarafından geliştirilen ve Küçükarslan ve Gizir (2013) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Romantik İnançlar Ölçeği (Romantic Beliefs Scale) romantik ilişkilerdeki inançları ölçmeye yönelik bir diğer ölçektir. Orijinalinde 15 madde ve 4 boyuttan oluşan ölçek uyarlama çalışması sonrası 13 madde ve 4 boyut olarak rapor edilmiştir. Ölçeğin alt boyutları; “aşk bir yol bulur“, “ilk ve tek“, “idealleştirme“ ve “ilk görüşte aşk“ olarak tanımlanmıştır. Bu boyutlar incelendiğinde “idealleştirme” alt boyutunun EBÖ'nün yedi alt boyutu ile de ilişkilendirilebilir.

Fletcher, Fitness ve Blampied (1990) tarafından geliştirilen İlişkilerde Mutluluk Ölçeği-İMÖ (Relationship Happiness Questionnaire) Tutarel ve Kışlak (2002) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Alanyazında eşten beklentilerin evlilik ilişkinlerindeki mutluluk düzeyinin belirleyicilerinden olduğu belirtildiğinden İlişkilerde Mutluluk Ölçeği ile EBÖ arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Yazarlar raporlarında ölçekte yer alan 6 maddenin biri hariç diğerlerinin Sterberg'in (1986) “Sevgi Kuramı”nın karar/yükümlülük bileşeni ile ilişkili olduğunu bildirmektedirler. Kuramda “çok yakın ilişki, tutku ve karar/yükümlülük bileşenlerinden bahsedilmektedir. EBÖ'nün alt boyutlarından “*cinsellik*” tutku bileşeni ile, “*eşe sevgi*” alt boyutu çok yakın ilişki bileşeni ile “*uyum*” alt boyutu ise karar/yükümlülük bileşeni ile ilişkili görünmektedir.

Türkiye’de evlilik, evlilik öncesi konuları ile ilgili geliştirilen ölçekler incelendiğinde, Kalkan ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği ve yine Kalkan (2006) tarafından geliştirilen İlişkilerde İnanç Envanteri bulunmaktadır. Kılınçel ve Tuzgöl-Dost (2013) tarafından geliştirilen Romantik İlişiyi Değerlendirme

Ölçeği, Çelik (2006) tarafından geliştirilen Evlilik Doyum ölçeği ve Hamamcı ve Büyüköztürk (2003) tarafından geliştirilen İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği bulunmaktadır.

Bu ölçeklerin alt boyutları incelendiğinde Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeğinin alt boyutları, dini değerler, iletişim, arkadaş ilişkileri, aile ilişkileri ve cinsel uyum; İlişkilerde İnanç Envanterinin alt boyutları, çaresizlik ve sevilemezlik; İlişkilerde Mutluluk Ölçeğinin alt boyutları, sevgi, mutluluk, ilişkinin istikrarı, sorunların ciddiyeti, genel doyum ve bağlılıktır. Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği tek boyutludur (istismara uğrama). Evlilik Doyum ölçeğinin alt boyutları, aile, cinsellik ve benlik; İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeğinin alt boyutları ise, yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve Zihin Okumadır. Yerli literatürdeki evlilik ve evlilik öncesi konuları çerçevesinde geliştirilen bu ölçeklerin alt boyutları incelendiğinde Eşten Beklentiler Ölçeğinin yedi alt boyutu (*Eşe Sevgi, Sosyoekonomik Faktörler, Uyum, Cinsellik, İnanç ve Kültür Benzerliği, Ailelere Saygı ve Eşe Saygı*) ile benzerlikler olduğu söylenebilir.

4.2.2.2. EBÖ'nün "Deneme" Formu Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün "deneme" formunun doğrulayıcı faktör analizi Lisrel 8.7 paket programıyla yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) araştırmacının elindeki verinin orijinal (daha önce keşfedilmiş ve farklı çalışmalarda kullanılmış olan) yapıya uyup uymadığını belirlemek için yapılmaktadır (Seçer, 2013, s. 134). Açımlayıcı faktör analizinde belirli bir ön beklenti ya da denence olmaksızın faktör yükleri (ağırlıkları) temelinde verinin faktör yapısı belirlenirken, DFA ise belirli değişkenlerin bir kuram temelinde önceden belirlenmiş faktörler üzerinde ağırlıklı olarak yer alacağı şeklindeki bir öngörünün sınanmasına dayanır. Bu amaçla EBÖ'nün "deneme" formu için yapılan DFA grafiği incelendiğinde faktör yük değerleri ,30 ve üzerindedir. Bir ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin en az ,30 ve üzeri bir yük değerine sahip olması beklenir (Seçer, 2013, s. 149). EBÖ'nün deneme formu faktör yük değerleri incelendiğinde 19. maddenin sınırda ,31 faktör yük değerine sahip olduğu, diğer maddelerin faktör yük değerlerinin ,41 ile ,92 arasında değiştiği görülmektedir.

EBÖ “deneme” formunun DFA’da uyumlu olup olmadığını ortaya koymak üzere uyum indeksleri açısından incelendiğinde Ki-kare/serbestlik derecesinin 1,35 olduğu, RMSEA uyum değerinin mükemmel uyum seviyesinde (RMSEA=0,028) olduğu görülmektedir. Ayrıca NFI, GFI ve AGFI uyum değerlerinin kabul edilebilir değerlere sahip olduğu ve CFI uyum değerinin mükemmel uyum değerine sahip olduğu görülmektedir.

Ki-kare uyum testi için kabul edilebilir büyüklük hesaplanan Ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümü 4’ten küçük olması, RMSEA değeri için 0,08 değerinin kabul edilebilir uyum ve 0,05 değerinin mükemmel uyum değeri olarak kabul edildiği bildirilmektedir (Şimşek, 2007 ss.1-68). NFI, CFI, GFI ve AGFI indeksleri için kabul edilebilir uyum değeri 0,90 ve mükemmel uyum değeri 0,95 olarak kabul edilmektedir.

4.2.2.2.3. EBÖ “Deneme Formu” Alt Boyutları Korelasyonlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ ile ölçeğin alt boyutları korelasyonları ,442 ile ,734 arasındadır. Ölçeğin tümünden alınan puanlar ile “Eşe Sevgi” alt boyutundan alınan puanlar arasındaki ilişki katsayısı ,518, “Sosyoekonomik Faktörler” alt boyutu ile ,734, “Uyum” alt boyutu ile ,649, “Cinsellik” alt boyutu ile ,442, “İnanç ve Kültür Benzerliği” alt boyutu ile ,565, “Ailelere Saygı” alt boyutu ile ,497 ve “Eşe Saygı” alt boyutu ile ilişkisi ,473’tür. Bu bulgular ölçeğin alt boyutları ile ölçeğin tümü arasındaki ilişkinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

EBÖ’nün alt boyutlarının birbirileri arasındaki korelasyonlar ,121 ile ,329 arasında değişmektedir. Bu bulgu ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkinin düşük olduğunu ve her bir alt boyutun ölçmek istediği özelliği ölçerken diğer alt boyutları ölçüm dışında bıraktığı ve dolayısıyla ölçeğin tanımlanan yapısına uygun ölçüm yaptığını göstermektedir. Bir ölçeğin alt boyutlarının birbirileri ile korelasyonlarının düşük olması beklenir.

Büyüköztürk’e (2011, s. 137) göre bir ölçekteki yapının tek boyutlu mu yoksa birden çok boyuta sahip olup olmadığına karar verirken birinci faktörün açıkladığı varyans, ikinci faktörün açıkladığı varyansın en az üç katı ise ölçeğin tek boyutlu olarak değerlendirilebileceğine, bu şartı sağlamıyorsa birden çok boyuta sahip olarak kabul edilmesi gerektiğine karar verilir. Ayrıca tek veya çok boyutluluk için alanyazının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Yine Büyüköztürk’e (2002) göre faktörleştirme

çalışmalarında faktörleri ayrı ayrı tanımlayabilmek için iki faktör ya da değişken arasında ilişkisizlik olması gerekir.

Çelik (2013) tarafından yapılan Mobil Öğrenme Tutum Ölçeği çalışmasında ölçeğin 4 faktörlü yapıya sahip olduğu, faktörlerin birbiriyle arasındaki ilişkinin pozitif yönde düşük ve orta düzeyde bulunduğu bütün faktörlerin ölçeğin tamamıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu bildirilmektedir. Bu bulguların, ölçeğin kendi içinde tutarlı bir yapıya sahip olduğu ve her bir faktörün ayrı bir özelliği ölçtüğü ve ölçeğin geneline hizmet ettiği şeklinde yorumlanabileceği bildirilmektedir.

4.2.3. Eşten Beklentiler Ölçeğinin “Uygulama” Formu Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu alt başlık altında yapılan çalışmada Eşten Beklentiler Ölçeği (EBÖ) ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İBÇÖ) arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca İBÇÖ'nün alt boyutları ile EBÖ arasındaki ilişkiler ve her iki ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Eşten beklentiler Ölçeği ile İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r = .50^{**}$). Kişilerarası ilişkilerdeki bilişsel çarpıtmalar ilişkilerin kalitesini olumsuz yönde etkileyen bir faktördür. Eşten beklenti düzeyinin yüksek olması da evlilik sürecinde ortaya çıkan olumsuzlukların ve hayal kırıklıklarının önemli belirleyicisidir. Bu çerçevede bakıldığında EBÖ ile İBÇÖ arasındaki ilişki düzeyinin pozitif yönde ve $p=0,01$ düzeyinde anlamlı çıkmış olması EBÖ'nün geçerliğine önemli bir kanıt sağlamaktadır. Korelasyon katsayısının pozitif yönde ancak çok yüksek çıkmamasının muhtemel nedeni öğrencilerin sosyal ilişkilerinde karşılarındaki bireylerden beklentileri ile eşyle ilişkilerinde eşten beklentilerini belirleyen sosyal öğrenmelerinin farklı olması olarak değerlendirilebilir. Öğrenciler eşlerine diğer kişilerden daha yakın olacaklarını ve diğer ilişkide bulunduğu bireylerden talep edemeyeceği isteklerinin eşleri tarafından karşılanacağına dair umuları iki ölçek arasındaki ilişkinin orta düzeyde gerçekleşmesine neden olmuş olabilir.

Ayrıca İBÇÖ alt boyutları ile EBÖ arasındaki ilişkiler; gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutu ile $,471^{**}$, yakınlıktan kaçınma alt boyutu ile $,254^{**}$ ve zihin okuma alt boyutu ile $,324^{**}$ düzeyindedir. “Yakınlıktan Kaçınma” ve “Zihin Okuma” alt boyutları EBÖ'nün

saptamaya çalıştığı yapı ile yakın ilişki içinde olmaması bu boyutlardaki korelasyonun pozitif yönde 0,01 düzeyinde anlamlı ancak düşük düzeyde gerçekleşmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

4.3. EBÖ ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu başlık altında EBÖ toplam ve alt boyut puanları ile bazı değişkenler arasındaki ilişkilere ait bulguların tartışma ve yorumlarına değişkenler bazında sırasıyla yer verilmiştir.

4.3.1. EBÖ ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün toplam puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadınların eşten beklentilerinin erkeklerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Yurtiçi ve yurtdışı literatür incelendiğinde eşten beklenti düzeyinin cinsiyete göre farklılığını inceleyen doğrudan araştırma sonuçları bulunmuyor olsa da evlilik doyumu ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Daha önce kuramsal çerçevede tartışıldığı gibi eşten beklenti düzeyinin evlilik doyumunu etkileyen değişkenlerden biri olduğu bilinmektedir. Evlilik doyumunun cinsiyete göre değişip değişmediğini inceleyen araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Cinsiyetler arası farklılığın olduğu rapor edilen araştırmalardan birinde son on yıl içinde evlilik ve sağlık konusunda yapılmış toplam 64 araştırmayı inceleyen Kiecolt, Glaser ve Newton (2001), araştırmaların büyük çoğunluğunda, evlilikten kadın ve erkeğin aynı oranda doyum sağlamadığının ortaya çıktığını bildirmektedir. Schumm, Jurich, Bolman ve Bugaighis (1985) tarafından yapılan araştırmada erkek ve kadınların evliliklerindeki mutluluk düzeyleri arasında önemli farklılıklar olmamasına karşın, erkeklerin kadınlardan daha çok evlilikte doyuma ulaştıklarını bildirmektedirler.

Houseknecht ve Macke (1981) tarafından yapılan araştırmada evlilik süresi arttıkça, kadınların evlilik doyumunun düştüğü, erkeklerin evlilik doyumunun ise arttığı bildirilmektedir. Bu bulgu EBÖ toplam puanlarının cinsiyetler arasında farklılaşması

bulgusunu destekler niteliktedir. Araştırmada kadınların eşten beklentilerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Eşten beklenti düzeyi arttıkça hayal kırıklığı riski artmaktadır. Eşten beklentisi yüksek olan kadınlar beklentilerini karşıyalabileceklerine ilişkin inaçlarını zamanla kaybediyor olabilirler. Kadınların düşük evlilik doyumunun nedenlerinden biri eşten beklentilerinin yüksek olmasıyla yorumlanabilir.

Cinsiyetler arası farklılığın olmadığı rapor edilen araştırmalar da bulunmaktadır. Çelik ve Tümkaya (2012) tarafından yapılan bir çalışmada evlilik uyumu ve yaşam doyumu puanlarının cinsiyete göre değişmediğini rapor etmektedirler. Benzer bir çalışma Williams (2003) tarafından yapılmıştır ve evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş ile cinsiyet arasında farklılaşma olmadığı bildirilmektedir.

EBÖ'nün *Sosyoekonomik Faktörler* alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadınların eşlerinden *Sosyoekonomik Faktörler* bakımından beklentilerinin erkeklerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Filsinger ve Wilson (1984) tarafından yapılan bir çalışmada sosyoekonomik ödülle (socioeconomic reward) cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bu bulgular EBÖ toplam ve *sosyoekonomik faktörler* alt boyut puanlarındaki yüksekliğin hayal kırıklığı, düşük evlilik doyumu ve düşük psikolojik iyi oluş ile ilişkisi olabilir. Bu durum psikolojik yardım arama sürecinde cinsiyetler arası farklılığı dikkate almayı gerektirir. Bireyler için evlilik öncesi düzenlenecek eğitim programlarında bu bulgunun dikkate alınması ve bireylerin eşten beklenti düzeylerini gerçekçi seviyelere ulaştırma yardım sürecinde kullanılması uygun olabilir.

EBÖ'nün "*Eşe Sevgi, Uyum, Cinsellik, İnanç ve Kültür Benzerliği, Ailelere Saygı ve Eşe Saygı*" alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın ve erkeklerin EBÖ'nün bu altı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı olarak farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu yukarıda bahsedilen araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Çelik ve Tümkaya, 2012; Williams, 2003).

4.3.2. EBÖ ile Romantik İlişki Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün toplam ve “*Eşe Sevgi, Sosyoekonomik Faktörler, Uyum, Cinsellik, İnanç ve Kültür Benzerliği, Ailelere Saygı ve Eşe Saygı*” alt boyut puanlarının romantik ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda şu anda romantik ilişkisi olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, şu anda romantik bir ilişkiye sahip olma durumunun EBÖ toplam ve alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu, doğrudan olmasa bile dolaylı olarak üniversite öğrencilerinin fiziksel ve psikolojik iyi oluşları ile romantik ilişki durumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, romantik ilişki deneyimi olanlar ile olmayanlar arasında farklılığın olmadığı rapor edilen araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir (Braithwaite, Delevi ve Fincham, 2010).

4.3.3. EBÖ ile Romantik İlişki Deneyimi Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün toplam ve “*Eşe Sevgi, Sosyoekonomik Faktörler, Uyum, Cinsellik, İnanç ve Kültür Benzerliği, Ailelere Saygı ve Eşe Saygı*” alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda romantik ilişki deneyimi olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimi olup olmaması durumunun EBÖ toplam ve alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu Crissey (2005) tarafından yapılan araştırmayla paralellik göstermektedir. Crissey araştırma raporunda ergenlerin flört ve ilişki deneyimlerinin evlilik beklentileri üzerinde farklılığa neden olmadığını ancak evlilik beklentilerinin şekillenmesinde küçük bir role sahip olabileceğini bildirmektedir.

4.3.4. EBÖ ile Romantik İlişkileri Değerlendirme Durumu Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu

EBÖ'nün toplam ve “*Eşe Sevgi, Sosyoekonomik Faktörler, Uyum, Cinsellik, İnanç ve Kültür Benzerliği, Ailelere Saygı ve Eşe Saygı*” alt boyut puanlarının romantik ilişki deneyimini değerlendirme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal

Wallis testi sonucunda romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumunun ölçeğin toplam ve alt boyut puanlarını farklılaştırmadığı bulunmuştur. EBÖ toplam ve alt boyut puanları sıra ortalamalarının romantik ilişkilerini değerlendirme durumu dikkate alındığında, romantik ilişki deneyimlerini değerlendirme durumunun eşten beklenti puanlarını etkilemediği anlaşılmaktadır. Romantik ilişkiyi değerlendirme durumunun eşten beklenti, evlilik doyumu veya psikolojik iyi oluş üzerinde farklılığa neden olup olmadığını doğrudan araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak dolaylı çalışmalar bulunmaktadır. Hawkins, Blanchard, Baldwin, ve Fawcett (2008) tarafından yapılan meta-analitik bir çalışmada 86 kısa ve uzun süreli evlilik ve ilişki eğitimi ile ilgili 500 den fazla etkiyi incelemişlerdir. Araştırma raporunda ilişki kalitesi ile psikoeğitim programlarından yararlanma arasında farklılaşmanın olmadığı bildirilmektedir. İlişki kalitesi bireylerin geçmişteki romantik ilişkilerinden memnuniyet düzeylerini tanımlamaktadır. Bu araştırmada bireylere geçmişteki romantik ilişkilerini nasıl değerlendirdikleri sorulmuş ve bireylerin eşten beklenti puanlarını farklılaştırmadığı bulunmuştur. Baldwin, ve Fawcett tarafından rapor edilen bu sonuç ile bu araştırmanın bulgusu arasında dolaylı ancak paralellik söz konusudur.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin eşten beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmek ve üniversite öğrencilerinin eşten beklenti puanlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma ulaşılan sonuçlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

1. Araştırma kapsamında geliştirilen Eşten Beklentiler Ölçeği'nin eşten beklentileri ölçmek için yeterince güvenilir bir araç olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, EBÖ'nin iç tuarlılık katsayısı (,928), eşdeğer yarı güvenilirlik katsayısı (,91) ve madde-toplam güvenilirlik katsayılarının (,491-,767) yeterli düzeydedir.

2. Araştırma kapsamında geliştirilen Eşten Beklentiler Ölçeği'nin eşten beklentileri ölçmek için yeterince geçerli bir araç olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, EBÖ'nün yapı, görünüş, kapsam ve benzer ölçekler geçerliğine ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bilgiler ölçeğin geçerliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Yapılan analizler elde edilen verilerle yapılan temel bileşenler analizi bulgularına göre yedi faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Yedi faktörlü bu yapının açıkladığı toplam varyans yüzdesi 59,14' tür.

Ölçeği oluşturan yedi faktör içerdikleri anlamlara göre “*Eşe Sevgi, Sosyoekonomik Faktörler, Uyum, Cinsellik, İnanç ve Kültür Benzerliği, Ailelere Saygı ve Eşe Saygı*” olarak adlandırılmıştır.

EBÖ ile ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

EBÖ ile İBÇÖ arasında pozitif yönde ,50 anlamlı bir ilişki bulunmuştur. EBÖ ile İBÇÖ arasındaki ilişki pozitif yönde ve 0,001 düzeyinde anlamlıdır.

EBÖ 25 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 250'dir. Ölçek yedi alt boyuttan oluşmaktadır. EBÖ'nün alt boyutlarını oluşturan madde sayıları ve bu boyutlardan alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar; *Eşe Sevgi* 8 madde ve 8 ile 80, *Sosyoekonomik Faktörler* 4 madde ve 4 ile 40, *Uyum* 4 madde ve 4 ile 40, *Cinsellik* 2 madde ve 2 ile 20, *İnanç ve Kültür Benzerliği* 3 madde ve 3 ile 30, *Ailelere Saygı* 2 madde ve 2 ile 20, *Eşe Saygı* 2 madde ve 2 ile 20 arasında puan alınabilmektedir. Ölçek bireysel olarak kullanılabilmesi gibi ve gruplara da uygulanabilir.

Sonuç olarak geçerlik ve güvenirlikle ilgili elde edilen bulgular EBÖ'nün beliren yetişkinlik ve sonrası dönemdeki bireylerin eşten beklentilerini geçerli ve güvenilir olarak ölçmek için kullanılabilmesini göstermektedir. Diğer bir değişle yukarıda bulgular ve tartışma bölümlerindeki bulgular dikkate alındığında EBÖ'nün eşten beklentileri ölçebilecek düzeyde yeterince yüksek güvenirliğe ve geçerliğe sahip olduğu söylenebilir.

3. Katılımcıların cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumlarının Eşten Beklentiler Ölçeği toplam ve alt ölçek puanlarını farklılaştırıp farklılaşdırmadığı incelenmiştir. Sonuçlar cinsiyetin EBÖ'nün toplam puanlarını ve sosyoekonomik faktörler alt boyut puanlarını farklılaştırdığını diğer alt boyut puanlarını farklılaşdırmadığını göstermektedir. Romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi ve romantik ilişkilerini değerlendirme durumları EBÖ'nün toplam puanlarını ve ölçeğin alt boyut puanlarını farklılaşdırmamaktadır.

5.2. Öneriler

Aşağıda araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamacılara ve bu konuya ilişkin yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

1. Evlilik doyumunu ve ilişkilerdeki huzuru etkileyen birçok değişken olmakla birlikte bu çalışmada eşten beklenti incelenen boyutlardan bir tanesidir ve bu açıdan bakıldığında bireylerin eşten beklenti düzeylerini bilmek eşlerin evlilik doyumlarını ve ilişkilerindeki

huzuru yordamayı kolaylaştırabilir. Bu nedenle eşlerin evlilik ilişkilerini ve diğer sistemlerle ilişkilerini eşten beklenti düzeyi açısından daha iyi anlamaları için eşlerin evlilik doyumunu ve ilişkilerdeki huzuru arttırıcı ve olası hayal kırıklıklarının önlenmesi için psikoeğitim veya çift ve evlilik danışmanlığına yönelik bireysel ve grup çalışmaları yapılabilir.

2. Eşten beklenti düzeyi, çift ve evlilik danışmanlığında evlilik ilişkisini anlama ve sorunların kaynağını tespit etme danışma süreci açısından önemlidir. Eşten Beklentiler Ölçeği, eşlerin birbirlerine karşı gösterdikleri sevgi ve saygı davranışları, eşlerinin ailelerine karşı gösterdikleri saygı davranışları, eşlerin günlük aktivitelerindeki uyumu, sahip oldukları sosyoekonomik düzeyleri, inanç ve kültür farklılığı, cinsel yaşamları ile ilgili ortaya çıkan sorunların kaynağının daha net görülebilmesinde ve yardım sürecinin daha işevuruk olmasında evlilik ve aile danışmanlarına yarar sağlayabilir.

3. Çalışmada ölçüt bağıntılı geçerlik sonuçlarında eşten beklentiler ile ilişkilerdeki bilişsel çarpıtmalar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İlişkilerdeki bilişsel çarpıtmaları yüksek olan bireylerin eşten beklenti düzeylerinin de yüksek olabileceği düşünüldüğünde eşten beklentilerinin gerçekçi düzeye çekilmesi için evli bireylere yönelik çift ve evlilik danışmanlığı yapılabilir. Aynı zamanda bu konularla ilgili psikoeğitim programları düzenlenebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu çalışmada evlilik doyumunu ve ilişki kalitesini etkileyen eşten beklenti boyutu incelenmiştir. Farklı çalışmalarla evlilik doyumunu ve ilişki kalitesini etkileyen iletişim becerileri, duygusal zeka, boşanma nedenleri gibi boyutlar ele alınabilir.

2. Bu çalışmada cinsiyet, romantik ilişki durumu, romantik ilişki deneyimi, önceki romantik ilişkilerini değerlendirme durumu gibi değişkenler eşten beklentiler açısından incelenmiştir. Farklı araştırmalarda meslek türleri, ana-baba tutumları, eşlerin çalışması ya da çalışmaması, gibi değişkenler açısından eşten beklentiler incelenebilir.

3. Bu çalışmada çalışma grupları oluşturulurken çalışma evreninin yapısı, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına göre gerçekleşmiş olması ve kadınların çalışmaya katılmak için daha istekli olmaları nedeniyle cinsiyet değişkeni bazında gruplar arasında oransal farklılıklar oluşmuşmuştur. Erkek ve kadın katılımcıların oransal olarak eşitlendiği yeni

çalışmalar yapılarak cinsiyet değişkeninin EBÖ'nün alt boyut puanlarında farklılığa neden olup olmadığı ortaya konabilir.

4. Ayrıca araştırmada farklı ölçekler geçerliği için İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlarda ilişkilerdeki bilişsel çarpıtmalar ile eşten beklenti düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Farklı çalışmalarla Eşten Beklentiler Ölçeği ile literatürdeki diğer ölçekler veya geliştirilecek ölçeklerle ilişkileri incelenebilir.

5.2.3. Politika Yapıcılara Öneriler

1. Politika belirleyiciler (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı vb.), aile ve evliliğe yönelik sosyal politikalar geliştirirken evlilik adaylarının, evlilik beklentilerini belirleyebilir. Bunun sonucu sosyal politikalar kanıta dayalı oluşturulabilir.

2. Yerel yönetimler ve STK'lar aile ve evliliğe yönelik eğitim çalışmaları planlarken evlilik adaylarının, evlilik beklentilerini tanımlayarak, bu gruba yönelik çalışma programlarını geliştirebilirler.

KAYNAKLAR

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behaviour. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179–211.
- Ajzen, I. (2011). The theory of planned behaviour: reactions and reflections. *Psychology and Health*, 26(9), 1113-1127.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri*. Ankara: Emek.
- Aksoy, T. Ve Şahin, I. (2009). Belirsizlik Altında karar alma: Klasik ve modern yaklaşımlar. Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni, 2009/7. 27.06.2015 tarihinde http://www.tek.org.tr/dosyalar/KararAlma_Sahin_Aksoy.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Alpar, R. (2012). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlilik*. Ankara: Detay.
- Atılğan, H. (2009). Test Geliştirme. İçinde H. Atılğan (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (Üçüncü baskı). Ankara: Anı.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E.(2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya.
- Amato, P. R. ve Hohmann-Marriott, B. (2007). A comparison of high- and low-distress marriages that end in divorce. *Journal of Marriage and Family*, 6 (3), 621–638.
- Aydemir-Sevim, S. (1996). *Transaksiyonel analize dayalı bir eğitim programının evli çiftlerin ego durumları ve evlilik yaşamlarına ilişkin bazı değişkenlere etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Bacanlı, H. (2001). Arzunun evrimi. *Türk Psikoloji Bülteni*, 7(21), 118-122.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizi*. Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: PegemA.
- Baker, L. A. ve Emery, R. E. (1993). When every relationship is above average: Perceptions and expectations of divorce at the time of marriage. *Law and Human Behavior*, 17(4), 439-449.
- Baldwin, M. W. (1992). Relational schemas and the processing of social information. *Psychological Bulletin*, 112(3), 461-484.
- Baucom, D.H., Epstein, N., Sayers, S.L. ve Sher, T.G. (1989). The role of cognitions in marital relationships: Definitional, methodological, and conceptual issues. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(1), 31-38
- Baucom, D.H., Sayers, S.L. ve Sher, T.G. (1990). Supplementing behavioral marital therapy with cognitive restructuring and emotional expressiveness training: An outcome investigation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 58(5), 636-645.
- Baxter, L. A. (1986). Gender differences in the hetero-sexual relationship rules embedded in break-up accounts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 3(3), 289-306.
- Beck, A. T. (1989). *Love is never enough*. Best Summaries Wisdom in a Nutshell.
- Bennun, I. (1986). Cognitive components in marital conflict. *Behavioural Psychotherapy*, 14, 302-309.
- Berger, P. ve Kellner, H. (1964). Marriage and the construction of reality: An exercise in the microsociology of knowledge. *Diogenes* 12(46), 1-24
- Braithwaite, S. R. Delevi, R. ve Fincham, F. D. (2010). Romantic relationships and the physical and mental health of college students. *Personal Relationships*, 17(1), 1-12.
- Brody, H.; Neubaum, E.; Forehand, R. (1988). Serial marriage: A heuristic analysis of an emerging family form. *Psychological Bulletin*, 103, 211-222.
- Brophy, J. E. & Good, T. L. (1974). *Teacher Student Relationships: Causes and Consequences*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Brown, S. L. (2000). Union transitions among cohabitators: The significance of relationship assessments and expectations. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 833-846.

- Bulcroft, R.A. ve Bulcroft K.A. (1993). Race differences in attitudinal and motivational factors in the decision to marry. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 338–355.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.
- Buss, D. M. ve Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 559-570.
- Buss, D. M. ve Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Buss, D. M., Abbott, M., Angleitner, A., Asherian, A., Biaggio, A., Blanco-Villasenor, A. ve ark.(1990). International preferences in selecting mates: A study of 37 cultures. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 21, 5-47.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analiz el kitabı*. Ankara: PegemA.
- Canküyer, E. ve Aşan, Z. (2001). *Parametrik olmayan istatistiksel teknikler*. Anadolu Üniversitesi, Fen Fakültesi Yayınları; no: 9.
- Carlson, J., Sperry, L. ve Levis, J. A. (2005). *Family therapy techniques: integrating and tailoring treatment*. New York: Routledge.
- Castelfranchi, C. ve Lorini, E. (2003). *Cognitive anatomy and functions of expectations*. 05.05.2015 tarihinde http://www.irit.fr/publis/LILAC/FestCastelfranchi_Lorini.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Collins, W. A., Hennighausen, K. H. ve Sroufe, L. (1997) Developmental precursors of romantic relationships: A longitudinal analysis. *New Directions for Child Development*, 78, 69-84.
- Collins, W. A., Welsh, D. P. ve Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology*, 60, 631-652.
- Connolly, J., Furman, W. ve Konarski, R. (2000). The role of peers in the emergence of heterosexual romantic relationships in adolescence. *Child Development*, 71, 1395-1408.

- Connolly, J., Goldberg, A., Pepler, D. ve Craig, W. (2004). Mixed-gender groups, dating, and romantic relationships in early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 14, 185-207.
- Corsini, R. J. ve Wedding, D. (2012). *Modern psikoterapiler*. (E. Güzelyazıcı, S. D. Çiftçi ve M. Türkoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs.
- Crissey, S. R. (2005). Race/ethnic differences in the marital expectations of adolescents: The role of romantic relationships. *Journal of Marriage and Family*, 67, 697–709
- Curran, M. A., Hazen, N. L. ve Mann T. (2009). Representations of marriage and expectations of parenthood: Predictors of supportive coparenting for first-time parents. *Parenting: Science and Practice*, 9, 101–122.
- Cutler, B. R. ve Dyer, W. G. (1965). Initial adjustment processes in young married couples. *Social Forces*, 44(2), 195-201.
- Çelik, A. (2013). M-Öğrenme Tutum Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 172-185.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Çelik, M.; Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 223-238.
- Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: PegemA.
- Darwin, C. (1859). *On the origin of the species by means of natural selection, or, preservation of favoured races in the struggle for life*. London: Murray.
- Darwin, C. (1871). *The descent of man and selection in relation to sex*. London: John Murray
- DeVellis, R.F. (2014). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar*. (T. Totan, Çev.) Ankara: Nobel.
- Dobelli, R. (2014). *Hatasız düşünme sanatı*. (I. Arda, Çev.) İstanbul: NTV.

- Doosje, B., Rojahn, K., ve Fischer, A. (1999). Partner preferences as a function of gender, age, political orientation and level of education. *Sex Roles*, 40(1-2), 45-60.
- Dönmez, A. (2009). *Yakın ilişkiler psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Dunn, M.S. (1960). Marriage role expectations of adolescents. *Marriage and Family Living*, 22(2), 99-111.
- Dunn, M. Ve DeBonis, J. N. (1979). *Teacher's and counselor's guide to the marriage role expectation inventory*. Soluda, NC: Family Life Publications. Aktaran Holman, T. B. ve Larson, J. H. (1994). The development and predictive validity of a new assesment intrument. *Family Relations*. 43(1), 46-53.
- Eagly, A. H., ve Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54, 408-423.
- East P.L. (1998). Racial and ethnic differences in girls' sexual, marital and birth expectations. *Journal of Marriage and Family*, 60, 150–162
- Edwards, K. D. (1996). Prospect theory: A literature review. *International Review of Financial Analysis*, 5(1), 19-38.
- Eidelson, R. J. ve Epstein, N. (1982). Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of Counsulting and Clinical Psychology*, 50(5), 715-720.
- Epstein, N. ve Eidelson, R.J. (1981). Urnealistic beliefs of clinical couples: Their relationship to expectations, goals, and satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 9(4), 13-22.
- Erkuş A. (2011). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. 3. Baskı Ankara: Seçkin.
- Etchevery, P. E. Le, B. & Charania, M. R. (2008). Perceived versus reported social referent approval and romantic relationship commitment and persistence. *Personal Relationships*, 15, 281–295.
- Farley, J. E. ve Flota, M. (2015). *Sociology*. Preface to the 6th Edition. Paradigm Publishers.
- Filsinger, E. E. ve Wilson, M. R. (1984), Religiosity, socioeconomic rewards and family development: Predictors of marital adjustment, *Journal of Marriage and the Family*, 46(3), 663-670.

- Fletcher, G. J. O.; Fitness, J. ve Blampied, M. (1990). The link between attributions and happiness in close relationships: The roles of depression and explanatory style. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(2), 243-255.
- Fletcher, G. J. O. ve Fitness, J. (1996). *Knowledge structures in close relationships: A social psychological approach*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Furjman, W. & Schaffer, L. (2003). *The role of romantic relationships in adolescent development*. In P. Florsheim (Ed.), *adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Gladding, S. T. *Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları*. (İ. Keklik, ve İ. Yıldırım (Çev. Eds.) Ankara: Türk Psikolojik Danşma ve Rehberlik Derneği.
- Gizir, C. A. (2012). İlişki İnançları Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 37-45.
- Günindi-Ersöz, A. (1997). *Cinsiyet rollerine ilişkin beklenti, tutum, davranış ve eşler arası sorumluluk paylaşımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürüz D. ve Eğinli A. T. (2012) *Kişilerarası iletişim*. Ankara: Nobel.
- Hablemitoğlu, Ş., Özkan Y. ve Yıldırım, F. (2010). Bir Fedakâkarlık Örneği Olarak "Kan Bağışı". *Aile ve Toplum*, 5(20), 67-77.
- Haferkamp, C.J. (1994). Dysfunctional beliefs, self-monitoring, and marital conflict. *Current Psychology*, 13(3), 248-262.
- Hamamcı, Z. (2002). *Bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş psikodrama uygulamasının kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve temel inançlar üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003). İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 107-111.

- Harris, K. M. ve Lee, H. (2006). The development of marriage expectations, attitudes, and desires from adolescence into young adulthood. *Presented at the University of North Carolina at Chapel Hill, Carolina Population Center, Bethesda, MD.* ve 2006 Add Health Users Conference.
- Haskan-Avcı, Ö. (2013). *Evliliğe hazırlık programının çift ilişkileri ve ilişki istikrarı üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Hawkins, A. J., Blanchard, V. L., Baldwin, S. A. ve Fawcett, E. B. (2008). Does marriage and relationship education work? A meta-analytic study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 76(5)*, 723-734.
- Hofstede, G. (2015). What about Turkey? 22.06.2015 tarihinde <http://geert-hofstede.com/turkey.html> sayfasından erişilmiştir.
- Holman, T. B. ve Larson, J. H. (1994). The development and predictive validity of a new assesment intrument. *Family Relations. 43(1)*, 46-53.
- Houseknecht, S. K. ve Macke, A. S. (1981). Combining Marriage and Career: The Marital Adjustment of Professional Women, *Journal of Marriage and the Family, 43(3)*, 651-661.
- İnce, N. (2014). Hayal kırıklığı. 08.08.2015 tarihinde <http://www.nedimince.com/?p=1124> sayfasından erişilmiştir.
- James, S., Hunsley, J. ve Hemsworth, D. (2002). Factor structure of the Relationship Belief Inventory. *Cognitive Therapy and Research, 26(6)*, 729-744.
- Jones, G. D. (1994). The marriage expectation scale. Unpublised scale. James Madison University, Harrisonburg, VA.
- Jones, G. D. ve Nelson, E. S. (1996). Expectations of marriage among college students from intact and non-intact homes. *Journal of Divorce and Remarriage, 26(1-2)*, 171-189.
- Jussim, L. (1990). Expectancies and social issues: Introduction. *Journal of Social Issues, 46(2)*, 1-8
- Kahneman, D. ve Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica, 4(2)*, 263-292.

- Kahneman, D. (2015). *Hızlı ve yavaş düşünme*. (O. Ç. Deniztekin e F. Filiztekin, Çev.). İstanbul: Varlık.
- Kaki, A., Afshariniya, K., Kakabaraei, K. ve Tahmasebian, H. A. (2013). Prediction of marriage expectation based on information processing styles among university students. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 2(12), 1018-1021
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, programa katılan eşlerin evlilik uyumu üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalkan, M. (2006). İlişkilerde İnanç Envanterinin (İİE) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 45-54.
- Kalkan, M. ve Kaya, S. N. (2007). Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeğinin(EÖİDÖ) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Aile ve Toplum*, 3(11), 35-40
- Cohen, R. J. ve Swerdlik, M. E. (2013). *Psikolojik test ve değerlendirme: Testlere ve ölçmeye giriş* (E. Tavşancıl, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Karasar, N. (2005) *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kiecolt, W., J. K. Glaser ve T. L. Newton (2001), Marriage and Health: His and Hers, *Psychological Bulletin*, 127(4), 472-503.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.
- Küçükarslan, M. ve Gizir, C. A. (2013). Romantik İnançlar Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 461-469.
- Lamia, M. C. (2011). Expectation, disappointment, and sadness. Post published by Mary C Lamia Ph.D. on Nov 20, 2011 in Intense Emotions and Strong Feelings. 30.06.2015 tarihinde <https://www.psychologytoday.com/blog/intense-emotions-and-strong-feelings/201111/expectation-disappointment-and-sadness> sayfasından erişilmiştir.

- Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43, 228-237.
- Lewis-Beck, M.S. (1994). *Factor analysis and related techniques*. London: Sage.
- Livingston, R. B., & Kordinak, S. T. (1990). The long term effect of parental divorce: Marital role expectations. *Journal of Divorce and Remarriage*, 14(2), 91-105.
- Luhmann, N. (2000). 'Familiarity, Confidence, Trust: Problems and Alternatives', Gambetta, Diego (ed.) içinde *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations*. University of Oxford, Department of Sociology, Elektronik Baskı, 6, 94-107.
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- McNulty, J. K. ve Karney, B.R. (2004). Positive expectations in the early years of marriage: Should couples expect the best or brace for the worst? *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 729-743.
- Murdock, N. L. (2013). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Nakip, M. (2003). *Pazarlama araştırmaları teknikler ve (SPSS destekli) uygulamalar*. Ankara: Seçkin.
- Nazlı, S. (2001). *Aile danışmanlığı*. (2.Baskı) Ankara: Nobel.
- Neff, L. A. ve Morgan, T. A. (2014). The rising expectations of marriage: What we do and do not know. *Psychological Inquiry*, 25, 95–100.
- Nichols, M. P. (2013). *Aile terapisi: Kavramlar ve yöntemler*. (O. Soydemir, Çev.) İstanbul: Kaknüs.
- Noller, P. Ve Feeney, J. A. (2009). *Understanding marriage: Developments in the study of couple interaction*. London: Cambridge University.
- O'Neill, N. ve O'Neill, G. (1984). *Open marriage: A new life style for couples*. New York: M. Evans and Company.
- Özdamar, K. (2011). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan.

- Özdemir, M. Ç. (1992) *Almanya'dan geri dönen ve üniversitelerde öğrenim gören gençlerin aileye ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgülven, . E. (1994). Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçmeye ilişkin tercihleri. *1. Aile Kurultayı kitabı*, 203-213.
- Pan, E. (2014). Timing of parental divorce, marriage expectations, and romance in Taiwan. *Journal of Comparative Family Studies*, 45(1), 77-92.
- PDM (Pozitif Düşünce Merkezi). (2015). 25.06.2015 tarihinde <http://www.psikoenerji.com/makaleler/evlilik-kavrami> sayfasından erişilmiştir.
- Peseschkian, N. (2014). *Pozitif aile terapisi*. (M. Naim, Çev.) İstanbul: Beyaz.
- Plotnick, R. D. (2007). Adolescent expectations and desires about marriage and parenthood. *Journal of Adolescence*. 30(6), 943-963.
- Pollock, A.D.; Die, A.H. (1990). Relationship of communication style to egalitarian marital role expectations. *Journal of Social Psychology*. 130(5), 616-621.
- Romans, J. Ve Debord, J. (1995). Development of relationships beliefs questionnaire. *Psychological Report*, 76, 1248-1251.
- Rosenthal, R., and Jacobson, L. (1993). *Pygmalion in the classroom: Teacher expectation and pupils' intellectual development'*. New York: Rinehart and Winston.
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşam boyu gelişim* (G. Yüksel, Çev. Ed.) Ankara: Nobel
- Satıcı, Ö. (2015). *Biyoistatistik ders notu*. 09.06.2015 tarihinde <http://www.dicle.edu.tr/Contents/72dff5ac-30fe-497c-b30a-80d9d65544b5.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Satir, V. (1967). *Conjoint family therapy*. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books.
- Schumm, W. R., Jurich, A. P., Bolman, S. R. ve Bugaighis, M. A. (1985). His and her marriage revisited, *Journal of Family Issues*, 6(2), 221-227.
- Schulenberg, J., Maggs, J. L. ve Hurrelmann, K. (1997). *Health Risks and Developmental Transitions During Adolescence*. Cambridge: Cambridge University.
- Schwartz, B. (2005). *The paradox of choice: Why more is less*. New York: Harper Perennial.

- Slavin, R. E. (2013). Eğitim psikolojisi kuram ve uygulama (G. Yüksel, Çev. Ed.) Ankara: Nobel.
- Smart, C ve Shipman, B. (2004). Visions in monochrome: families, marriage and the individualization thesis. *The British Journal of Sociology*, 55(4), 491-509.
- Seçer, İ. (2013). Spss ve Lisrel ile pratik veri analizi. Ankara: Anı.
- Segrin, C. ve Nabi, R. L. (2002). Does television viewing cultivate unrealistic expectations about marriage? *Journal of Communication*, 52, 247-263.
- Starrels, M.E. ve Holm, K.E. (2000). Adolescents' plans for family formation: Is parental socialization important? *Journal of Marriage and the Family*, 62, 416-429
- South, S.J. (1993). Racial and ethnic differences in the desire to marry. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 357-370
- Sprecher, S. ve Metts, S. (1989). Development of the "Romantic Beliefs Scale" and examination of the effects of gender and gender-role orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 387-411.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135
- Stricker, G. Ve Fisher, M. (1990) Self-disclosure in the therapeutic relationship. New York: Plenum.
- Symons, D. (1979). *The evolution of human sexuality*. New York: Oxford University.
- Şimşek Ö.F. (2007). *Temel kavramlar ve uygulama alanları: Yapısal eşitlik modellemesine giriş temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2007). 02.07.2015 tarihinde <http://tdk.gov.tr> sayfasından ulaşılmıştır.
- Todosijevic, B., Ljubinkovic, S. ve Arancic, A. (2003). Mate selection criteria: A trait desirability assessment study of sex differences in Serbia. *Evolutionary Psychology*, 1, 116-126.
- Townsend, J. M. ve Levy, G. D. (1990). Effects of potential partners' physical attractiveness and socioeconomic status on sexuality and partner selection. *Archives of Sexual Behavior*, 19, 149-164.

- Trepel, C., Fox, C. R. ve Poldrack, R. A. (2005). Prospect theory on the brain? Toward a cognitive neuroscience of decision under risk. *Cognitive Brain Research*, 23, 34-50.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (2002). İlişkilerde Mutluluk Ölçeği (İMÖ): Güvenirlik ve geçerlik Çalışması. *Kriz Dergisi*, 10(1), 37-43.
- Valiente, C. E., Belanger, C. J. ve Estrada, A. U. (2002). Helpful and harmful expectations of premarital interventions. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 5(28), 71-77.
- Van Dijk, W. W., Zeelenberg, M. ve van der Pligt, J. (1999). Not having what you want versus having what you do not want: The impact of type of negative outcome on the experience of disappointment and related emotions. *Cognition and Emotion*, 13(2), 129-148.
- Von Bertalanffy, L. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. Harmondsworth: Penguin.
- Waite, L. ve Gallagher, M. (2001). *The case for marriage: Why married people are happier, healthier and better off financially*. Portland: Broadway Books. 01.07.2015 tarihinde <https://books.google.com.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Waller, M. R. ve McLanahan, S.S. (2005). "His" and "her" marriage expectations: Determinants and consequences. *Journal of Marriage and Family*, 67(1), 53-67.
- Willi, J. (1997). The significance of romantic love for marriage. *Fam Process*. 36(2), 171-182.
- Williams, K. (2003). Has the future of marriage arrived? A contemporary examination of gender, marriage, and psychological well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 44(4), 470-487.
- Williams, S. H. (2009). Sticky expectations: Responses to persistent over-optimism in marriage, employment contracts, and credit card use. *Notre Dame Law Review*, 84(2), 733-792.
- Yüksel, G. (2014). Türkiye'de "Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik" Uygulamaları ve Öneriler. *Yeni Türkiye*, 58, 883-903.

Zeelenberg, M., van Dijk, W.W., Manstead, A. S. R. ve van der Pligt, J. (2000). On bad decisions and disconfirmed expectancies: The psychology of regret and disappointment. *Cognition and Emotion*, 14(4), 521-541.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

- ① Kadın ② Erkek

2. Şu andaki romantik ilişki durumunuz:

- ① İlişkim yok ② İlişkim var

3. Geçmişte ilişki deneyiminiz oldu mu?

- ① Evet ② Hayır

4. Soruya cevabınız evet ise bu deneyiminizi nasıl değerlendirirsiniz?

- ① Çok kötü ② Kötü ③ Kararsızım ④ İyi ⑤ Çok iyi

5. Fakülteniz :

6. Bölümünüz:

EŞTEN BEKLENTİ ÖLÇEĞİ (EBÖ)

Evlilik konusunda insanların farklı fikirleri vardır. Ölçekte gelecekteki eşiniz ve evlilikle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifade için, sizin görüşlerinizi en iyi temsil eden cevabı işaretleyiniz. Lütfen bütün ifadeler için cevaplarınızı işaretleyiniz. Cevaplarınızı aşağıdaki ölçeğe göre veriniz.

① maddeye kesinlikle katılmadığınızı, ⑩ ise, tamamen katıldığınızı temsil etmektedir.	
Kesinlikle Katılmıyorum	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩ Tamamen katılıyorum
1	Eşim kibar ve anlayışlı olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
2	Eşim beni neyin mutlu edeceğini bilmeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
3	Eşim birlikteliğimiz için benim kadar çaba göstermeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
4	Eşim bana yakın olmaktan mutlu olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
5	Eşim duygusal yönden istikrarlı ve olgun olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
6	Eşim beni güvende hissettirebilmeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
7	Eşim sırlarını benimle samimiyetle paylaşabilmeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
8	Eşim kendini geliştirme/değiştirme konusunda çaba harcamalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
9	Eğer gerekli olursa, psikolojik yardım alma konusunda istekli olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
10	Eşim sosyal etkinlikleri ihtiyaç olarak görmeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
11	Eşim yaşadığımız anlaşmazlıkları ertelemekten çözüme gayreti göstermeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
12	Eşim bağımsız karar verme ihtiyacına saygı göstermeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
13	Eşim beni değiştirmeye zorlamamalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
14	Eşimle dini inancımız benzer olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
15	Eşim benimle benzer kültürden olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
16	Eşimin bazı yetersizliklerini gösterdiğimde eşim değişime açık olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
17	Cinsel yaşamımızın evlilik doyumumuza olumlu yansıtacağını bilmeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
18	Seks eşim için her zaman heyecan verici olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
19	Eşim karşı cinsten birini çekici bulmamalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
20	Eşim bana değer verdiği kadar aileme de değer vermeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
21	Eşim ailemden de hoşlanmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
22	Eşim benimle benzer gelir düzeyine sahip olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
23	Eşimin iyi bir sosyal statüsü bulunmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
24	Eşim benimle benzer eğitim geçmişine sahip olmalı. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩
25	Eşimin politik düşüncesi benim politik düşünceme benzemeli. ①②③④⑤⑥⑦⑧⑨⑩

Geliştirilen EBÖ'nün alt boyut madde numaraları: Eşe Karşı Sevgi; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11; Sosyoekonomik Faktörler; 22, 23, 24, 25; Uyum; 8, 9, 10, 16; Cinsellik; 17, 18; İnanç ve Kültür Benzerliği; 14, 15, 19; Ailelere Saygı; 20, 21; Eşe Karşı Saygı; 12, 13.

İLİŞKİLERE İLİŞKİN BİLİŞSEL ÇARPITMALAR ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, insanların kişiler arası ilişkilerle ilgili olarak benimsedikleri bazı düşünceleri içermektedir. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyup, bu düşüncelere ne derece katıldığınızı dikkate alarak belirtiniz.

Her insanın kendine özgü bir kişisel görüşü bulunduğundan bu ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. İşaretlemenizi genel olarak nasıl düşündüğünüzü dikkate alarak yapınız. Cevaplarınızı aşağıdaki derecelemeğe göre yapınız.

Okuduğunuz ifadelere; **(1) Hiç katılmadığınız (2) Çok az katıldığınız (3) Kısmen katıldığınız (4) Oldukça katıldığınız (5) Tamamen katıldığınız anlamına gelmektedir.**

	Kesinlikle Katılmıyorum	①	②	③	④	⑤	Tamamen katılıyorum
1	İnsanlarla fazla samimi olmak genellikle sorun yaratır.	①	②	③	④	⑤	
2	İnsanlar beni hiç anlamıyor.	①	②	③	④	⑤	
3	Çevremdeki insanlara gerçek duygu ve düşüncelerimi ifade edersem onlar tarafından reddedileceğime inanıyorum.	①	②	③	④	⑤	
4	Bu hayatta gerçek dost yoktur.	①	②	③	④	⑤	
5	İlişki kurduğum herkesin tüm duygu ve düşüncelerini benimle paylaşmasını isterim.	①	②	③	④	⑤	
6	Bir insanın gözünden nasıl bir insan olduğunu anlarım.	①	②	③	④	⑤	
7	Karşımdaki kişiler ifade etmeseler de onların ne düşündüğünü anlarım.	①	②	③	④	⑤	
8	Karşımdaki kişi ben ifade etmesem de benim ne düşündüğümü anlayabilmelidir.	①	②	③	④	⑤	
9	Kendimi iyi hissedebilmem için başkalarının benim hakkımdaki duygu ve düşünceleri olumlu olmalıdır.	①	②	③	④	⑤	
10	İnsanlar verdiği sözleri yerine getirmezler.	①	②	③	④	⑤	
11	Her zaman bir sosyal grupta yer almalıyım.	①	②	③	④	⑤	
12	Sosyal ortamlarda insanların beni olduğum gibi kabul etmeyeceğini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤	
13	Çevremizdeki insanlara karşı sürekli tetikte olmakta yayar var.	①	②	③	④	⑤	

14	Çevremdeki insanları üzmemek için hep kendimden ödün veririm.	① ② ③ ④ ⑤
15	İlişkilerimde insanları hoşnut kılmak için onların istediği gibi davranmalıyım.	① ② ③ ④ ⑤
16	Her zaman çevremde birilerinin olmasını isterim.	① ② ③ ④ ⑤
17	İnsanların bana daima anlayışlı davranmasını isterim.	① ② ③ ④ ⑤
18	İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılamalıdır.	① ② ③ ④ ⑤
19	İnsanlarla ilişkileri yüzeysel tutmakta her zaman yarar vardır.	① ② ③ ④ ⑤